

1035

10-

K. r. Magy. Tud. Akad. Könyvt. ságtud. Kar
 Közgazdaságtani és Statisztikai Szeminárium
 1423/926 könyvtára 2305

TANULMÁNYOK

A BALESETBIZTOSÍTÁS KÖRÉBŐL

25137

IRTA

NAVRATIL ÁKOS

A magy. kir. Kereskedelmi Múzeum
 Könyvtára.
 Irkaszám: 100.2
 Katalógus: 209
 Készítési dátum: 1909. máj. 30. n.
 Csoport: g.

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA

1903

1964

1985

2009 MAR 05

C '9783

A balesetbiztosítási törvényjavaslat munkálatai közben behatóbban foglalkozhattam az ipari alkalmazottak baleset ellen való biztosításának néhány részletkérdésével is.

Összegyűjtve adom közre itt azt a keveset, a mit e jórészt külföldi tapasztalatok útján gyűjtött anyagból eddigelé papírra vettem. Az első két cikk a balesetbiztosítás költségeinek kérdésével foglalkozik. A harmadik nagyobb dolgozat a balesetbiztosítás kérdésének eddigi történetét tárgyazza hazánkban. Ez utóbbi eredetileg mint a balesetbiztosításra vonatkozó törvényjavaslati munkálat első része jelent meg. Itt felsőbb engedelemmel közlöm.

Az említett törvényjavaslati munkálatnál teljesített egyéb munkásságom nem foglalható oly önálló teljes egészébe össze, mint e történeti vázlat, s így e gyűjteménybe felvehető sem volt.

Budapest, 1903. május havában.

TARTALOM.

	Oldal
Előszó	5
I. A kötelező balesetbiztosítás költségeinek fedezeti mód- jairól	11
II. A kötelező balesetbiztosítás költségei hazánkban	27
III. A munkások baleset ellen való biztosítására irányuló törekvések Magyarországon :	
A magyar szociálpolitikai törvényhozás	33
A betegsegélyezés és a balesetbiztosítás viszonya	39
A nyolczvanas évek mozgalma a balesetbiztosítás törvényes szabá- lyozása iránt	42
A balesetbiztosítás tényleges állapota a nyolczvanas években	46
Az 1888. évi szaktanácskozmány	48
Törvényjavaslat az ipari és gyári alkalmazottak baleset elleni biz- tosításáról	62
Szakvélemények a törvényjavaslatról	84
Újabb intézkedések	95
A mezőgazdasági munkások baleset ellen való biztosítása	98
Curiai újabb joggyakorlatunk a kártérítési perekben és a polgári törvény-tervezet rendelkezései	101
Baleset-statisztika	109

A magy kir. Kereskedelmi Múzeum
könyvtára

A KÖTELEZŐ
BALESETBIZTOSÍTÁS KÖLTSÉGEINEK FEDEZETI
MÓDJAIRÓL

A kötelező balesetbiztosítás költségeinek fedezeti módjairól.*)

Az ipari alkalmazottak kötelező balesetbiztosítására vonatkozó törvényjavaslat készül. Előreláthatólag igen rövid időn belül közzé is fog már tétetni abból a célból, hogy az érdekeltség minden irányban hozzászólhasson. Ez alkalomból nem lesz érdektelen pár szóval megvilágítani a kötelező balesetbiztosításnál felmerülő költségek fedezeti módjainak kérdését, egyikét azoknak a kérdéseknek, a melyek kétségtelenül a legnehezebbek a javaslat által megoldandó összes részletkérdések közül.

Tájékoztatásul mindjárt megjegyezzük, hogy a következőkben nem azt akarjuk szónak tenni, hogy kik viseljék a kötelező balesetbiztosítás költségeit s hogy esetleg e költségek a viselők közt mily arányban osztassanak meg. Nem. Azt fogjuk vizsgálni, hogy a költségek viselésére hivatottak minő számadási módon járuljanak tényleg a költségek fedezéséhez. E kérdés fontosságát megvilágítandó, de meg tájékoztatásul is a kérdésnek miben való állására, röviden megjegyezzük a következőket:

A kötelező balesetbiztosítás természetszerűleg és így az elmélet által is helyesen csak mint a termelés költsége fogható fel. Akár foglalja el valamely tényleges rendelkezés ezt az ideális álláspontot, akár tegyen engedményt az ipar túlságos meg nem terhelése érdekében annak a felfogásnak, mely a költségek egy részének viselésére az államot akarja segítségül hívni (a mely felfogásnak nálunk, közbevetőleg

*) Megjelent a *Központi Értesítő* 1903. évi 8. számában.

legyen mondva, tekintettel ipari helyzetünkre, lehetőleg érvényesülnie kell majd), tény, hogy a költségek jó részét a biztosító érdekelttség, a termelők csoportja, azon munkaadók összessége kell hogy viselje, a kiknek üzemeire nézve a kötelező biztosítás épen kimondatik. Ha a külföld idevágó példáit nézzük, azt fogjuk találni, hogy maga a biztosítás eszközlése s így a költségek beszerzése is legjutányosabban az érdekelttség szövetkezése útján történhetik, a mikor ismét figyelmen kívül hagyjuk azt, hogy ez a szövetkezés ipari szakcsoportok, területiálisan alakult több szövetkezet vagy végül az egész országra nézve egy szövetkezetben való egyesülés által történik-e legezéltirányosabban. (Ez oly részletkérdés, a melyet mindig valamely ország területi, politikai, főleg pedig ipari állapota dönt el.) A szövetkezet már most a költségeket tagjaitól szerzi be. De hogyan? Ez az a kérdés, a melyet meg akarunk világitani.

A balesetbiztosítás költségeinek azt a részét, a melynek sajátos természetével itt különösen számolnunk kell, a biztosításra fordított kiadások teszik. E kiadások a biztosított és szerencsétlenül járt munkásoknak fizetendő járadékokból állanak. (A tőkefizetésben való kártalanítás módját, a melynek rendszere szerint, ha egyedül ez alapon volna valamely balesetbiztosítási intézmény berendezhető, a költségviselés módjának kérdése is sokkal egyszerűbben lenne megoldható, itt figyelmen kívül hagyjuk mint olyant, a mely a balesetbiztosítás által elérni kívánt célnak lényegileg meg nem felel.) E járadékok a keresetképeség csökkenésének arányában és mindaddig fizetendőek, a mig a keresetképeség csökkenésének a kártalanítás megállapítása alkalmával talált foka fennáll. Ez tarthat a munkás haláláig, de megszűnhetik előbb is. Összetett életjáradékról van tehát szó. Számolni kell a különböző iparágakban alkalmazott munkások természetes halandóságával, a mely az egyes iparágakban különböző lesz; számolni kell a sérült és pedig különböző fokban sérült munkások különböző élettartalmával a különböző iparágakban, és számolni kell végül a munkaképeség csökkenésének fokozatos megszűnési idejével, itt is természetesen a legnagyobb

különbségekkel találkozván az egyes iparágaknál. Az ipari sérülések természetében fekszik, hogy ez az utóbbi körülmény, t. i. a munkaképesség csökkenésének megszűnése, elenyészően csekély fontosságu a két előbb említett eset mellett. Tekintsük tehát csak a két első esetet. Ezek is meggyőznek arról, hogy tulajdonképen, a mikor a biztosító szövetkezet kártalanít, nem tudja előre a kártalanítás költségeit megmondani. Hogy ezt tehesse, ahhoz szüksége volna a különböző iparágakban és ezenkívül, tekintettel különösen a hozzátartozóknak is nyújtandó kártalanítások eseteire, a lakosságra nézve egyáltalán a kor és nem szerinft megállapított természetes halálozási táblázatokra. Azonkívül pedig még minden egyes előre látható és előre nem látható sérülést szenvedett munkás valószínű élettartamának idejére megint a különböző iparágak szerint különbözőképen. Azt hiszszük, nem túlzunk vele, midőn azt mondjuk, hogy ily pontos és megbízható halálozási táblázatok egybeállítása képtelenség, vagy legalább is a lehetetlenséggel nagyon határos dolog. Arról, hogy erre hosszú időről szóló statisztika nélkül vállalkozni egyáltalán nem lehet, nem is szölnk.

Ily roppant nehezen megállapítható költségeket már most miként viseljen az érdekeltség igazságosan?

Két lényegesen különböző rendszert alkalmaznak e célra a külföldi idevágó legjelesebb törvényhozások: az osztrák és a német. E kettőt tüzetesen fogjuk bonczolni, miközben majd a két rendszert áthidaló módozatokról is fogunk szólni. Az egyik e két rendszer közül számít a halálozási viszonyok és a járadéki élvezetek idejének megállapítási nehézségeivel, de azon segíteni igyekszik és az ideális tökéletességre törekszik. A másik rendszer túlteszi magát a számítás nehézségein és minthogy azt tapasztalja, hogy akármilyen pontos és lelkiismeretes számítással, különösen kezdetben, a balesetbiztosítási intézmény berendezésekor, a mikor még a kellő statisztika sincs meg, az eszményi tökéletesség nemesak hogy el nem érhető, de még csak meg sem közelíthető, csak a jelent tartja szem előtt s a jövővel kevésbbé törődik.

Az első rendszert az osztrák balesetbiztosítási intézmény

képviseli jellegzetesen, s ez a rendszer, a melyet rendszeren, de nem eléggé pontosan *tőkefedezetinek* neveznek s a mely lényegében tulajdonképen *díjfizetőnek* volna nevezendő, abban áll, hogy az érdekeltség minden egyes tagja a nála alkalmazott munkások száma, illetve bére, az üzem veszélyességi foka stb. alapján valószínűségi számítással biztosítás-technikai módon megállapított és fizetendő évi járulékaival a kártalanítások aránylagosan reá eső részének megfelelő tőkeértékét is fedezi. Ez a rendszer tehát fedezi évenként a kirovandó járulékokkal nemcsak az évi költséget, az azon évi kártalanítások összegét, de azoknak tőkeértékét is. Ennyiben tehát helyesen nevezetetik tőkefedezetinek. De ez lényegének csak egyik oldala. Lényegét teljesen az teszi ki, hogy a tőke fedezése itt nem pl. évi felosztás és kirovás, hanem biztosítás-technikai alapon megállapított díjak fizetése által történik. Tehát ez: Kapitaldeckung mit Prämienverfahren, mint a német terminologia mondja.

A másik rendszer klasszikus hazája Németország. E rendszer lényege a következő: A folyó évi kártalanítások összegeztetnek. Ez az összeg a biztosító érdekeltség egyes tagjaira a náluk alkalmazott munkások száma, illetve azok bére, valamint a veszélyességi táblázat alapján az egyes üzemekre nézve megállapított arányszám arányában felosztatik és kirovatik. A tőke fedezéséről itt szó nincs. Helyesen ezt a rendszert tőkét nem fedező, felosztó rendszernek kellene hivnunk, de rendszeren csak felosztó és kirovó rendszernek mondják. Német neve, mely mintegy általánosan elfogadott műelnevezésként alkalmaztatik erre a rendszerre: Umlageverfahren.

E két rendszer előnyei és hátrányai vitatkoznak ma egymással elméletben és gyakorlatban egyaránt. Állítsuk őket szembe egymással s nézzük kölcsönös előnyeiket és hátrányait.

Az osztrák díjfizető tőkefedezeti rendszer kétségtelen előnyei ezek:

1. A jövőt feltétlenül és teljesen csak ez a rendszer biztosíthatja. A felosztó rendszer mellett, melynél a tőke nem fedeztetik, abban a pillanatban, melyben a biztosító intézet, szövetkezet stb. megszűnik működni, egyáltalában

nincs többé kártalanításról szó, a járadékok nem folynak tovább. A munkás, a ki szerencsétlenül járt és esetleg élete végéig kártalanításra szorul, arra igénynyel bír, így tulajdonképpen teljesen biztosítva nincs.

2. Annálfogva, hogy a díjfizető rendszernél a tőke fedeztetik, a költségek viselésében megvan az aránylagos igazság elve valósítva. Ennél a rendszernél, legalább ha tökéletesen van keresztülvive, nem fordulhat az elő, hogy a későbbi években költségeket viselő tagok jobban terheltetnek meg a járadékok folytonos szaporodásánál fogva, mint az előző években a költségek fedezéséhez járulók.

3. A díjfizető rendszernél — ismételjük, ha tökéletesen van megalkotva s a hozzájárulási kulcs emelésére később a biztosítás-technikai számítások pontossága folytán nincs szükség — a költségeket viselők előre tudják a reájuk eső terhek nagyságát. A termelésnek tehát itt a baleset-biztosítás költségével évente, nem mint egy előre meg nem határozható kétséges kiadással, hanem az üzem költségvetésébe éppen meghatározott voltánál fogva könnyen beállítható tétellel kell csak számolnia.

A felosztó és kirovó rendszer előnyei gyanánt pedig ezeket szokták felsorolni:

1. A felosztó és kirovó rendszer mellett szól a díjfizető-rendszernek az a hátránya, hogy az ehhez szükséges statisztikai anyaggal, a melynek nyomán a valószínűségi számítás eszközölhető volna, nem rendelkezünk, legkevesebbé akkor, a midőn a baleset-biztosítást intézményileg be akarjuk hozni. Tulajdonképpen helyes díjtarifa felállítására a baleset-biztosításnál pedig ettől eltekintve is képtelenség.

2. A költségek arányos viselésének hiánya ennél a rendszernél is jól kiegyenlíthető az által, hogy a balesetek elhárítására szolgáló berendezések létesítéséhez különösen az első években kell — s ez méltányos is — a költségek viselőinek hozzájárulniok.

3. E rendszernek — mint mondják — éppen előnye a költségek lassú, fokozatos emelkedése, mert egyáltalán kerülendő, hogy az ipar mindjárt kezdetben nagyon, a költségek

teljes mértékével terheltessék meg. Ezenkívül a felosztó-kirovó rendszernél is az évi költségemelkedés, melyet a járadékok szaporodása okoz, csak egy bizonyos ideig tart, addig tudniillik, míg az elhalálozások folytán a járadékélvezők száma egy bizonyos normál számot el nem ér. Ez a szám aztán majd az ipari alkalmazottak számának szaporodásával, melyet az ipar fejlődése von maga után, csak lassan fog növekedni.

4. Nem megvetendő előnye a felosztó és kirovó rendszernek az sem, hogy nem köt le oly nagy tőkét mint a díjfizető, de egyáltalán a tőkefedezeti rendszer. E nagy tőkék ugyanis sokkal jobban értékesíthetők az iparban, honnan a tőkefedezeti rendszer által méltánytalanul elvonatnak.

Ime a két rendszer előnyei, úgy a mint azokat például a Lass- és Zahn-féle német ismertető és tájékoztató jeles munkában is egymással szembeállítva találjuk. Látjuk egyúttal a szembeállítás révén a kép visszaját is. Az egyik rendszer előnyei a másiknak szükségképeni hátrányait teszik és megfordítva.

A milyen nagy és eldöntetlen a vita e két rendszer előnyei és hátrányai körül az elméletben, éppen oly nehéz gyakorlatilag azok egyike vagy másika mellett dönteni. A jó elméletnek különösen ilyen gyakorlati fontosságú kérdéseknél nem szabad a practicus követelményeket szem elől tévesztenie s azért az abszolút jóság ígéretével kecsegtető díjfizető rendszer mellett feltétlenül még az elmélet sem foglalhat állást, ha figyelembe vesszük azokat a czikkünk elején említett nehézségeket, a melyek egy jó és megbízható díjtartó megalkotását lehetetlenné teszik. Látjuk ma Ausztriában, hogy ott a harmadszori tarifarevizió, tehát a negyedszeri megállapítás mellett sincs kilátás arra, hogy a fedezendő tőkénél elért óriási deficit ez után immár ne növekedjék. A díjfizető rendszer is tehát a tarifa folytonos emelését kívánja, a mi egyfelől a költségeket viselők folytonosan nagyobb, évről évre emelkedő hozzájárulását vonja maga után, másfelől pedig aztán éppen ezért annak a bizonyos arányosan igazságos teherviselési elosztásnak, a melyet a felosztó-kirovó

rendszer nem tud megvalósítani, szintén nem felel meg. Ebben az esetben a költségek viselőit előre szintén nem tájékoztatja az iránt, hogy, teszem, egy év múlva mennyit kell majd az esetleg felemelés alá kerülő új tarifa alapján fizetniök. Sőt e tekintetben talán még előnyösebb a felosztó-kirovó rendszer, mert ennél a munkaadó, vagy a költségek más viselője legalább előre tudja, hogy egy bizonyos ideig, a megállapodás idejének (Beharrungszustand) bekövetkeztéig, évenként mindig növekedni fognak a fizetendő hozzájárulások és nem áll olyan eshetőségekkel szemben, a minőkkel igazán nem számolt, tudniillik a tarifa felemelése kapcsán előálló nagyobb hozzájárulási kötelezettséggel. Ma különben már, a mikor a német és az osztrák rendszer is hosszabb ideje megszakítás nélkül működik, érdeklődéssel várhatjuk, hogy a németek fogják-e előbb elérni az úgynevezett megállapodási időt és ezzel egyetemben a költségeknek majdnem állandósulását, vagy hogy az osztrákok fogják-e előbb a tarifa mindig újabb és újabb emelésével deficitjüket eltüntetni s végre egy akkor immár nem változtatandó tarifa segítségével fognak-e a költségek állandó egyformaságához eljutni.

A díjfizető rendszernek ezzel az ideális előnyével szemben, a mely azonban, mint éppen az osztrák példán látjuk, nem következett be a gyakorlatban, a felosztó-kirovó rendszer nem nyújt mást, mint a mit ígér. Hibájául róják fel, hogy nem biztosít kellőleg, mert például az intézmény megszűntével megszűnnek természetesen a nem tőkésített járadékok. Ez a kifogás erőltetettnek tűnik fel, ha meggondoljuk, hogy az intézmény léte mindaddig feltétlenül biztosítva van, míg például ipar van. Az ipar fennállására kell e tekintetben a súlyt helyeznünk, mert a baleset-biztosításnak azt a módját tartjuk legcélravezetőbbnek, mely a munkaadók szövetkezésén alapul. Ily szövetkezés mellett az összes munkaadók, már tudniillik azok, a kik a szövetkezetben vannak, kezeskednek a járadékokért. Ha egy-egy iparos tönkremegy is, vagy egyébként megszűnik is a szövetkezet tagja lenni, azért még az egész szövetkezet nem omlik össze, a járadékok tehát mindaddig

folynak, a míg ipar van. A díjfizető rendszer ugynevezett abszolút biztossága, a munkásoknak e rendszer mellett való tökéletes biztosítása tehát csak akadémikus jellegű megkülönböztetés, a melynek a gyakorlatban értéke nincs.

Azt a körülményt pedig, a melyet másodsorban szoktak rendszeren az évenként felosztó-kirovó rendszernek hátránya gyanánt említeni, hogy tudniillik ez a rendszer az arányos megterhelést az egyes évjáratok között lehetetlenné teszi s ennyiben e rendszer eszményileg tekintve igazságtalan, mi éppen előnynek vagyunk hajlandók elismerni, és pedig olyanak, a melylyel csak e felosztó-kirovó rendszer rendelkezik. Nem kell mindjárt a kezdetleges, a fejlődés elején lévő s a nagy terhek elvállalását meg nem bíró iparra gondolnunk, mikor előnyösnek mondjuk az olyan baleset-biztosítási fedezeti rendszert, a mely az ipart csak fokozatos mértékben, lassankint emelkedő költségekkel terheli meg. A fejlettebb, az erős ipar is szívesen veszi, ha valamely a termelő költségekhez hozzájáruló többlet kezdetben kisebb és csak fokozatosan, a mikor az ipar lassankint hozzászokik, ölt nagyobb mérveket. Ezt a körülményt, a mely az ipari terhekkal oly igen előrelátólag számol, a felosztó-kirovó rendszer egyik legnagyobb előnyének tartjuk és, tekintettel különösen a mi ipari viszonyainkra, úgy hiszszük, hogy a rendszer egyéb előnyei mellett már különösen ez az egy mozzanat az, mely döntőleg szól a baleset-biztosításnak ezen fedezeti rendszer szerint való megvalósítása mellett nálunk. A mennyiben pedig a későbbi éveknek az ezen rendszer szerint való kétségtelenül nagyobb megterhelését elvből akarná kerülni a törvényhozó, még akkor sincs reá ok, hogy csupán e miatt a díjfizető rendszert válaszsza megvalósítandóul. A tartalékalapok képzése céljából való járulékfizetések kisebb ingadozások mellett pótolhatják a díjfizető rendszer aránylagosságát, mintsem a hogy az utóbbi rendszer a gyakorlatban eddigelé a tarifák folytonos emelése következtében azt biztosítani képes volt. Ily tartalékalapok gyűjtésével igyekeztek a németek is a maguk évenként felosztó-kirovó rendszerét tudományosan indokoltta és biz-

tosítás-technikailag is lehetőleg kifogástalanná tenni. A nagy tartalékalapi hozzájárulásokból olyan tőkéket igyekeznek a németek gyűjteni, a melyeknek segítségével majd — legalább ez a tartalékalapok képzésének félhivatalosan bevallott célja — annak idején a tőkefedezeti rendszerre lehessen átmenni. Ugyancsak ez a német berendezés azonban, a mely így elvileg és az elméletben a tőkefedezeti rendszer eszményi helyességének akar a tartalékalapok képzése által hódolni, a gyakorlatban az egyszerű felosztó és kirovó rendszer helyessége mellett döntött. A német ipar részéről a baleset-biztosítás éppen e tartalékalapok képzése miatt van nagy támadásoknak kitéve, mert ez a rendszer éppen úgy elvon közvetve tőkéket az ipartól, mint a közvetetlen díj-fizető, illetve tőkefedező eljárás. S a német ipar támadásai nem ok nélküliek, mert éppen a német baleset-biztosítás igazolta be immár hosszabb időn keresztül fennakadás nélkül való működésével, hogy a tőkefedezésre egészséges ipari viszonyok mellett éppen úgy nincs szükség, mint a hogy nincs szükség e tőkefedezés behozatalát közvetlenül lehetővé tevő tartalékalapok képzésére sem.

A német irányadó körök azonban az ipar követeléseivel szemben nagy súlyt helyeznek a tartalékalapok rendszerének fenntartására és pedig abból a bevallott célzatból, hogy ez a rendszer fogja majd lehetővé tenni minden nagyobb zökkenés nélkül az átmenetelt a tőkefedezeti rendszer megalapítására. Azt hihetnők tehát, hogy ez utóbbi rendszer elvi helyessége oly abszolút magasságban áll az évenként felosztó és kirovó rendszer gyakorlati előnyei fölött, hogy inkább csak az átmeneti idők nehézsége a tőkefedezeti rendszernél az, a mi ma a gyakorlati viszonyokat első sorban szem előtt tartó szakemberek és különösen a közvetlenül érdekeltek véleményét az évenként felosztó és kirovó rendszer számára lefoglalta. Sem az osztrák díj-fizető és tőkét fedező, sem a német évenként felosztó és kirovó rendszer gyakorlati eredményei még nem láthatók tisztán. Ugyanis egyik sem működik még annyi ideje a gyakorlatban, hogy az első a fedezendő tőke megalkotásánál a deficitet ki tudta volna már küszö-

bölni, a másik pedig, hogy az úgynevezett Beharrungszustandot el tudta volna érni.

Lássuk tehát, hogy mi okozza az éles elméleti ellentétet a két rendszer hívei között, helyesebben, hogy mi készleteti szinte ösztönszerűen az embert, ha a fedezeti rendszerek kérdésével foglalkozik, legalább elméletileg a tőkefedezeti díjfizető rendszer mellett való állásfoglalásra az évről évre kirovó-felosztó rendszerrel szemben. Az alsó-ausztriai munkás-balesetbiztosító intézet elnöksége 1899-ben *Capitaldeckung und Umlage* címmel egy munkát adott ki abból a célból, hogy az akkor sok oldalról megtámadott s különösen a roppant költségeket felemésztő hozzájárulásokat kívánó tőkefedező és díjfizető rendszer elvi helyességét, mi több, a gyakorlati életben is majdan bekövetkezendő nagyobb előnyeit bebizonyítsa. E munkában az egyes nevesebb szakemberek nyilatkozatai is közölve vannak a szóban forgó ellentétre, illetve a két rendszer kölcsönös előnyeire és hátrányaira nézve.

Ha e véleményeket figyelemmel vizsgáljuk, többet is fogunk bennök találni, mint a mi belőlök az első pillanatra tulajdonképen kilátszik. Első és legszembetűnőbb eredménye e véleményösszeállításnak az, hogy az osztrák balesetbiztosítás nagy és kárhozzátandó hibát követne el, ha immár most (1899-ben) a balesetbiztosításnak a díjfizető-tőkefedezeti rendszer mellett való megvalósítása utáni tizenegyedik esztendőjében a rendszertől elpártolna és az egyszerűbb, s különösen kezdetben olcsóbb, évenként felosztó és kirovó rendszerre térne át. Ez érthető és helyes megjegyzés. Akkor, a midőn az osztrákok már 10 évig fizették a drága rendszernek legdrágább időre szóló tandíját, nem szabad a még hátra levő költségektől visszarettenniök, hacsak az előbb már elköltött, illetve befektetett összegeket nem akarják szinte elveszteni. Ennyiben, ismételjük, az osztrákok által összegyűjtött és közzétett vélemények igazat mondanak. De ezzel még nem bizonyítanak a mellett, hogy ott, a hol két rendszer közül valamelyiket meg akarjuk honosítani, a hol szóval a díjfizető rendszer mellett még anyagilag az intézmény lekötve nincs, hogy ott is ezen az ipartól tőkét elvonó díjfizető és tőkét fedező rendszer mellett

döntsön a törvényhozó. Az osztrákok akkori (1899.) különleges viszonyaira vonatkoztak azok a vélemények jórészt, de kifejezetten és különösen azok, s így legtöbben, a melyek az osztrák tőkefedezeti rendszer fenntartása mellett érveltek a legkülönbözőbb okokból.

Absolut előnyeit e két rendszernek a vélemények közül csak kevesebb vetette össze, s azon vélemények közül is, a melyek a kérdésre így általánosságban terjeszkedtek ki, a legszakavatottabb szerzők egyike, Maurice Bellom oda nyilatkozik, hogy »*mathematikai szempontból tekintve a két rendszer költségei végeredményben egyenlők*«. ¹ Bellom e nyilatkozatának megokolását itt nem közölhetjük a hely szűke miatt, az érdeklődőket éppen ezért az idézett helyhez utasítjuk. Különben pedig állításának igazsága valószínűnek fog feltűnni az alább közlendő, első pillanatra talán ellene szólónak tetsző példából.

Dr. Beckmann, a német birodalmi belügyi hivatal egyik tanácsosa, ugyancsak a most említett munkában, kimerítőleg értekezik a két rendszer költségbeli különbségeiről és matematikai bizonyításai révén arra az eredményre jut, hogy a felosztó-kiróvó rendszernél a Beharrungszustand-beli járulék 23·3-szor nagyobb mint az első évben fizetendő költségrézlet, illetve járulék. Ezzel ellentétben a díjfizető rendszer járuléka mindig egyenlő marad, az első évben éppen úgy, mint a megállapodási idő tartama alatt. E számítás értelmében, ha a felosztó-kiróvó rendszer szerint a járulék az első évben 1000 személy után 700 forint, akkor ezek után a megállapodási időben évenként 16.329 forint volna fizetendő. Ugyanazon alapon számítva a díjfizető rendszer szerinti évi általános hozzájárulás csak 10.395 forint volna. E matematikailag levezetett bizonyításokhoz azonban kétség fér. Nagyon sok függ ugyanis — hogy e számítás tényleg bizonyító erővel birjon, — attól, hogy az úgynevezett megállapodási idő mikor következik be. E tekintetben pedig a Beckmann-féle első pilla-

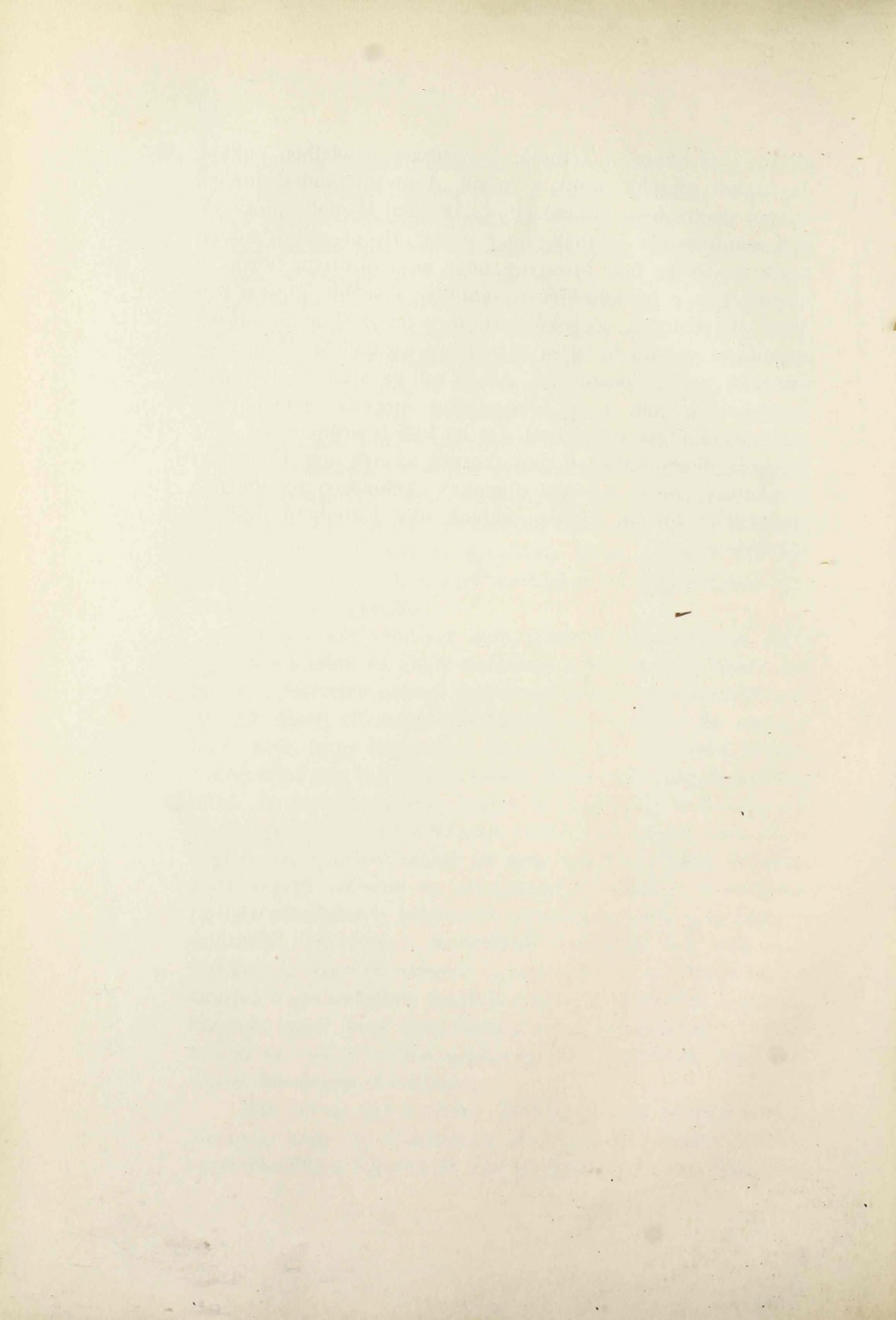
¹ Capitaldeckung und Umlage bei der Arbeiter-Unfallversicherung in Oesterreich. Wien, 1899., 61. oldal.

natra nagyon tetszetős számítás nem nyújt szilárd támasztékot, mert ő itt tulajdonképen nem a balesetbiztosítás, hanem a német aggkor-biztosítás halálozási táblázatát, a mely kétségtelenül sokkal könnyebben kapható meg, vette a számítás alapjául. Így kapott 57 évi mozgalmat és csak az 58-dik évben megállapodást a járadékélvezők számában. De azonkívül példája világos, egyszerű adatok felvételével nem világítja meg, nézetünk szerint, a sokkal bonyolultabb balesetbiztosítás valószínűségi számításait, a melyeknek szinte kifürkészhetetlen rejtelmeiről e sorok bevezető részében szóltunk. Bellom, habár ugyanott közölt véleménye a szövegből kimutathatólag nem támaszkodik is példa gyanánt illusztráló számításra, ezeket a ki nem kerülhető valószínűségi számításokat, a melyeken éppen az osztrák balesetbiztosítás még ma is sinlődik, úgy látszik, nem hagyta figyelmen kívül, a mikor azt írta, hogy a két rendszer költségei matematikai szempontból végeredményben egyenlők.

Hogy e két rendszer előnyeinek és hátrányainak mérlegelése s köztük az előny dolgában a döntés mily nehéz, azt íme a balesetbiztosítással foglalkozó jónévű matematikusok itt bemutatott ellentétes állásfoglalása is mutatja. De mutatja talán az is, hogy nemesak a tudomány és az elmélet, hanem a gyakorlat sem tud a kettő között határozott megállapodásra jutni. Az osztrákok, még ma is, az intézmény működésének tizennegyedik évében, a felosztó és kiróvó rendszer után sóvárogznak; az iparosok mind, de nem kevesen a biztosító intézetek vezető emberei és alkalmazottai közül is. A németek pedig a tőkefedezeti rendszerre akarnak áttérni, még pedig a díjfizetőre. De csak a hivatalnoki köröknél van meg ez a törekvés, a kik tudományos szempontból is a tökéletesebbet akarják a gyakorlatban megvalósítani. Az érdekeltek, a szövetkezetek tagjai meg vannak elégedve a felosztó-kiróvó rendszerrel és még a tartalékalapképzést is ki szeretnék, mint szerintök feleslegest, küszöbölni.

Más szóval úgy a német, mint az osztrák példa a mellett bizonyít, hogy az érdekeltség, a kik a költségeket viselik, egyértelműleg a felosztó és kiróvó rendszer mellett foglalnak

állást. S ez könnyen érthető. E rendszer kezdetben sokkal, de sokkal olcsóbb, mint a másik. A megállapodási időbeli állapot persze nem látható előre. Az iránt is csak valószínűségi számításaink vannak, hogy ez az állapot mikor következik be. De az már bizonyos, hogy az a bizonyos kezdet, a meddig t. i. a felosztó-kiróvó rendszer olcsóbb, mint a díj-fizető tőkefedezeti, jó soká tart, még dr. Beckmann idézett számításai szerint is 20 és egynehány esztendeig. Ez a hús esztendő pedig hosszú idő. Azt, a mit ez alatt az idő alatt megtakaríthatunk, a mi tőkeszegény iparunk remélhetőleg jótékonyan fogja megérezni. De ha kell is arányosítás, még akkor is alkalmasabbnak mutatkoznék az erős német tartalék-alapképzés, mint a reális alapokra, különösen az idevágó statisztikák hiánya folytán, nálunk alig fektethető díj-fizető tőkefedezés.

A KÖTELEZŐ BALESETBIZTOSÍTÁS KÖLTSÉGEI
HAZÁNKBAN

A kötelező balesetbiztosítás költségei.*)

Balesetbiztosítási törvényjavaslatunk készül. Az idők jele és nem szolgál ipari viszonyaink közszellemének nagy dicsőségére, hogy a kodifikcionális munka megindításához a munkaadókat marasztaló kuriai ítéletek özönére volt szükség. De mindegy; fő dolog, hogy a javaslat végre komoly munka tárgya. Örvendetes dolog ez különösen most, a mikor a közhangulat után ítélve, abban is lehet bizni, hogy a javaslat majd törvéynyé is válik.

A mióta a kereskedelemügyi miniszter hivatalosan is kijelentette, hogy a javaslat készül, általános az érdeklődés ipari köreinkben a balesetbiztosítás és annak költségei iránt. A budapesti kereskedelmi és iparkamara és az Országos ipar-egyesület egymásután foglalkoztak a kérdéssel. A munkaadók izgatottsága is nő, a mióta észreveszik, hogy a most lejáró szavatossági biztosítási szerződéseket a biztosító társaságok a Curiának újabb joggyakorlatára való tekintettel nem hajlandók a régi díjtételek mellett megújítani és a réginél jóval nagyobb díj fizetését kívánják.

Milyen lesz tehát a várvavárt javaslat? Micsoda meglepetéseket rejt majd magában? Lesz-e benne állami hozzájárulásról szó? S a belőle származó előny meg fogja-e majd érni azt a terhet, a mely a kötelező balesetbiztosítás kimondásával szükségképen az iparra nehezeden fog? Mindmennyi pénzkérdés, a melyekre pontosan csak számadásokkal lehet felelni.

*) Megjelent a *Magyar Pénzügy* 1903. évi 2. számában.

Nézzük, hogy a javaslati munkálatnak és így másfelől a bíráltnak is állanak-e és milyen számadatok rendelkezésére, ha e felvetett kérdésekre felelni akar.

A kötelező balesetbiztosítás egyéni költsége három tényező ismeretétől függ. Tudnom kell a kötelezett vállalatok, illetve a munkaadók számát, a kifizetett évi javadalmaságok összegét és az egy évben előfordult balesetek számát, nemét és fokát. Tehát részletes ipari statisztikára, kimerítő bérstatisztikára és még pontosabb baleset-statisztikára van szükségünk, ha arra akarunk megfelelni, hogy például a kötelező baleset-biztosítás ilyen vagy olyan, szövetkezeti vagy állami kezelésű, felosztásos vagy tőkefedezeti költségviselő berendezés mellett hazánkban a törvény életbe lépte után, egy bizonyos iparágban, bizonyos meghatározott számú munkás után a munkaadónak körülbelül mennyibe fog kerülni?

A kötelező biztosítás szervezeti, igazgatási költségeit itt természetesen figyelmen kívül hagyjuk, mivel ezek más alapon, statisztika nélkül is megállapíthatók.

A további és szempontunkból épen legfontosabb kérdés tehát az, hogy van-e már olyan megbízható ipari munkabér- és baleset-statisztikánk, a melynek alapján a javaslat biztos számításokat tehet és a melyet majd elfogadhat vizsgálatainak alapjául a javaslat bírálata is.

Általánosságban ezekre a kérdésekre csak tagadó feleletet adhatunk. Van ugyan bizonyos és a maga nemében igen kiváló legújabb termelési statisztikánk, de ez az iparnak csak egy részéről, a gyáriparról szól és így a balesetbiztosítási kötelezettség alá eső vállalatoknak még akkor is csak igen kis részéről adna számot és nyújtana képet, ha például a kisipar kivétnék is a balesetbiztosítási kényszer alól. Megfelelő ipari statisztika, mely a biztosítás keresztülvitele alkalmasával majd készítendő ipari katasztert már szinte előzőleg magában foglalja, egyuttal itt megejtendő számadásainkhoz mérten a szükséges munkabér-adatokat is nyújtaná. Teljes ipari statisztika híján azonban ezzel sem bírnak. A most készülő munkabér-statisztikát még nem vehetjük tekintetbe.

Baleset-statisztikánk csak most harmadéve helyezkedett némileg szilárdabb alapokra. Megbízhatóságához még így is nagyon sok kétség fér és használhatóságát majd csak több következő évi felvétel egybevetése után lehet megítélni. Éppen ez az utóbbi baleset-statisztika nyújt tiszta képet arról is, hogy a nem külön és inkább szakszerű felvételek útján készült, hanem az általános népszámlálási adat-szolgáltatás nyomán szerkesztett régibb ipari statisztika kérdésünknél, hol a finom árnyalatok is figyelembe veendőek, nem tehet elegendő szolgálatot.

Tehetetlenül áll tehát kezünkben a toll, ha előre pontosan akarunk számítani és csak nagy átlagokkal, hozzávetőleges adatokkal dolgozhatunk. Ez a körülmény nagyon megnehezíti a javaslat munkáját, de talán még nagyobb óvatosságra inti a bírálókat, amely sokszor egy hibás számításon könnyebben átsiklik, mint ha számadásokat egyáltalán nem, vagy csak hozzávetőleges adatokat lát. De vigasztalódhatunk. Németország és Ausztria sem voltak a balesetbiztosítás behozatala alkalmával az előzetes költség-számítás tekintetében sokkal kedvezőbb helyzetben, mint mi ma. A balesetek számát tekintve pedig éppen Németország, valamint Ausztria is tapasztalatból tanulták meg ezt az igazságot, hogy jó baleset-statisztikát tulajdonképpen csak kötelező biztosítás mellett lehet kapni, éppen úgy, mint a hogy nagyon nehéz jó külkereskedelmi statisztikát vámvonal nélkül szerezni. Az ipari statisztika ide szükséges egyéb adataival is így vagyunk. A hozzávetőleges adatokkal itt is meg kell elégednünk, csak hozzá értő helyről kapjuk az approximativ számítást.

A balesetbiztosítás költségeinek kérdése így a számítás lehetőségének híján más mozzanatok figyelembevételét írja a javaslat elé. Számításokat nem tehetünk, de pénzügyi szempontból roppant gazdag kísérleti anyag áll máris rendelkezésünkre a külföldi idevágó törvénykezésben. Ennek a példáin jól megmondhatjuk máris, hogy minő berendezés a drágább, minő a legolcsóbb. Ha a magyar javaslat a szükségletet ugyan tökéletesen kielégítő, de az egyes részletkérdéseket a külföldi példák útján beigazolhatólag legolcsóbban megoldó módoza-

tokat fog elénk tární, akkor nyugodtak lehetünk. Ez esetben a javaslat a lehető legjobbat nyújtotta.

A külföldi példákon okulva látjuk, hogy tekintetbe véve a mi ipari viszonyainkat csak kötelező ipari biztosítás felelhet meg nálunk a szükségletnek és hogy a kötelező biztosítást nem volna czélszerű magánbiztosító társaságokra bizni. (Egynehány döntő okot 1902. nov. 19-én az Iparegyesületben tartott előadásomban már közöltem.) Ugyanezekből a törvényhozásokból (főleg német és osztrák) látjuk azt is, hogy az állami intézet utján való biztosítás a legdrágább, a szövetkezeti a legolcsóbb. Ugyanezek mutatnak utat arra nézve is, hogy a költségek fedezése tekintetében milyen rendszert választunk. Az olcsóbb, a pénzügyi szempont feltétlenül parancsoló követelménye itt is a német felosztási rendszer mellett dönt az osztrák tőkefedezeti rendszerrel szemben.

Viszont azonban ugyancsak pénzügyi szempont követeli nézetem szerint azt is, hogy létesítendő balesetbiztosításunk szervezeténél, igazgatásánál ne kövessük a német szakszövetkezeti rendszert, a melyet kisszerű ipari viszonyaink alig bírnanak meg és hogy a kerületi deczentralizációt is kerüljük.

Éppen e fentemlített körülményeknél fogva elhamarkodott dolog volna, ha számításokkal állnék elő. De ha tekintetbe veszem az osztrák és a német balesetbiztosítás költségeit, úgyszintén hazai iparviszonyaink intenzitásának fokát és ha azt sem hagyom figyelmen kívül, hogy tekintélyesebb állami segélyre — melynek előreláthatólag már csak az ipari biztosítás költségesebb voltánál fogva is nagyobbnak kellene lennie a Gazdasági Cseléd és Munkássegélyző pénztár államsegélyénél — az ipari balesetbiztosítás számíthat: úgy azt hiszem, hogy a legolcsóbb szervezeti és biztosítás-technikai módon berendezett, tehát szövetkezeti alapon és a költségek évenkénti felosztásával és kirovásával dolgozó kötelező balesetbiztosítás jóval olcsóbb lesz, mint az önkéntesen a magánbiztosító társaságoknál kötött szavatossági biztosítás, a melynek már a kuriai joggyakorlatra való tekintettel felemelt díjtételeket kell fizetnie.

A MUNKÁSOK BALESET ELLEN VALÓ
BIZTOSÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ TÖREKVÉSEK
MAGYARORSZÁGON

I.

A magyar szociálpolitikai törvényhozás.

Hazánk a munkásbiztosítás három nagy ágazata — a betegség esetére való segélyezés, a baleset elleni biztosítás és az aggkor vagy rokkantság esetére való biztosítás — közül eddigelé csak a betegség esetére való segélyezés kérdését kísérlette meg törvényhozási úton megoldani és pedig az 1891. évi XIV. t.-cikk megalkotásával. Az 1884. évi XVII. t.-cikkben foglalt ipartörvény egyes társadalompolitikai jelentőségű intézkedéseitől és különösen 114. §-ának azon rendelkezésétől, mely különben már az 1872. ipartörvény 30. §-ában is benn foglaltatott, eltekintve, hogy a munkaadó köteles telepén mindazt megtenni, a mi alkalmazottai egészségének és életének megóvására szükséges, az ipari munka vasárnapi szüneteléséről szóló 1891. évi XIII. és az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről és az iparfelügyelőről szóló 1893. évi XXVIII. t.-cikkkel együtt ez az említett betegsegélyező törvény foglalja magában mindazokat az intézkedéseket, a melyeket hazánk a gyári és ipari alkalmazottak érdekében jórészt a nagyobb nyugateurópai államok szociális politikájának hatása alatt megalkotott.

Gazdasági, különösen ipari életünk a szomszédos Ausztria s a hatalmasan fejlődő nagy Németország gazdasági életének példájára alakul. Az az önkéntelen utánzás, a melyet a gazdasági élet szervezete kifejt, miközben a szomszédos, fejlettebb gazdasággal rendelkező államok haladottabb voltát igyekszik elérni, kisebb méretekben ugyan, de minden téren, így a társadalmin is azon államokéval azonos eredményeket hoz létre

a melyeknek példáját követi a gazdasági életben valamely ország. Így van ez nálunk is. Azonos hatások csak azonos eredményeket hozhatnak létre. Természetes tehát, hogy szociálpolitikánk is követi a gazdaságilag előttünk járt Ausztria és Németország társadalmi törvényhozását. S ez jól is van így, csak vigyázni kell, hogy a szolgálai utánzást elkerüljük és hogy a külföldi intézmények meghonosításánál az ország tényleges viszonyait, a melyek különösen az intézmények szervezeti részénél kívánunk a hazai különleges viszonyoknak megfelelő intézkedéseket, ne téveszszük szem elől.

Hogy hazánk szociálpolitikai célzatu törvényhozása tényleg a nyugati példák után indul, azt nemcsak az említett törvények tartalma, de meghozataluk időpontja is bizonyítja. Mi gazdaságilag — értve itt különösen a gazdasági élet ipari terét — jóval Ausztria és Németország mögött járunk. Mikor ott az ipari élet terén némely társadalmi betegségek mutatkoznak, mi azokat még vagy egyáltalán nem, vagy csak alig érezzük. De látván azokat a törekvéseket, a melyeket ezek az előrehaladottabb államok a szociális bajok gyógyítása terén feltüntetnek, látván azokat az eszközöket, a melyekhez azok e törekvéseik közben nyúlnak, mi is kezünkbe veszszük azokat az eszközöket, a melyekkel ők próbálkoztak s talán sikereket is értek el, hogy már mutatkozó hasonló bajainkon segítsünk, vagy hogy olyanoknak a keletkezését megakadályozzuk.

A nyolczvanas évek első felében Németország ákkori kormánya átlátta az ipari fellendüléssel kapcsolatban járó szociális bajok nagy fontosságát. Átlátták ott, hogy egy nagy állam kezében fekvő hatalom nagy és üdvös eredményeket érhet el a szociálpolitika terén is. Ekkor alkotta meg Németország a betegsegélyzés reformját, a baleset- és a rokkantbiztosítást, a mely utóbbi intézmény máig is legfényesebb példája annak, hogy mit tehet egy hatalmas állam anyagilag is a társadalmi politika terén.

A mikor a társadalompolitikai törvényhozás iránti mozgalom Németországban s kevéssel utóbb Ausztriában is megindult, nálunk is mindjobban kezdtek ilyen irányu törvények alkotásának eszméjével foglalkozni. Mind sűrűbben hangzott

fel az óhajtság, hogy a munkások segélyezése törvényileg szabályoztassék. A törvényhozásban is kerültek napirendre ily kívánások. Ezek a kormányt és az érdekelt közigazgatási ágazatokat meglehetősen készületlenül találták, a mi elvégre akkori egészen kezdetleges ipari viszonyaink mellett nem is volt másképen várható, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy akkor, még inkább mint ma, közjogi kérdések uralkodtak a magyar közéletben, gazdasági, különösen pedig társadalompolitikai kérdések iránt alig volt valami érzék.

Ennek volt tulajdonítható, hogy egyebek között még a fennálló munkásjóléti intézmények statisztikája is hiányzott. Az akkori földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministeriumnak — mely a viszonyok szabta korlátok között törekedett e téren is valami eredményt felmutatni — volt ugyan tudomása az egyes vállalatoknál, gyáraknál stb. létező segélyegyletekről, valamint az általános bányatörvény rendelkezésein alapuló társládákról, de ezeknek működéséről összefoglaló, tiszta képet a statisztikai adatgyűjtés még akkor nem alkotott. Nem lehetett tudni, hogy mekkora az az összes segély, a melyet ezek a pénztárak nyújtanak, mekkora a fenntartásuk költsége s általánosításuk, kötelező alakulásuk kimondása mennyire terhelné az ipart. E hiányon segitendő, 1882. december 23-án az akkori földmivelés, ipar- és kereskedelmi minister valamennyi kereskedelmi- és iparkamarához körrendeletet intézett, a melyben felhívta az egyes kamarákat, hogy a »kerületükbe eső nagyobb gyáríparosok által a munkások részére alapított segélyező, betegsegítő és temetkezési pénztárakról s e részben esetleg fennálló egyéb humanisztikus intézkedésekről, úgy nemkülönben azok működéséről jelentést tegyenek«. Az idevonatkozó, részint a kamarák által beterjesztett, részint közvetlenül egybegyűjtött adatokat a ministerium statisztikailag feldolgozta s az így készült jelentést a minister a képviselőház 1883. május hó 26-án tartott ülésében tett nyilatkozata kapcsán az országgyűlés elé terjesztette. E jelentés a következő hat főrészből állt: 1. Az általános munkás-betegsegélyező és rokkantpénztár. 2. Gyárak. 3. Kir. dohánygyárak. 4. Bánya-társládák. 5. Vasutak. 6. Általános egyletek.

Ez az anyaggyűjtemény lett kiindulópontjává azon törvényhozási munkálatoknak, a melyeknek eredménye »Az ipari és gyári alkalmazottaknak betegség esetében való segélyezéséről« szoló 1891. évi XIV. t.-cikk. E törvény közelebbi előmunkálatainak ismertetését e helyütt mellőzzük, nem tartozván szorosan tárgyunk keretébe. Az eddigieket is csak azért említettük, mert ezek egyúttal a munkások baleset ellen való biztosítására irányuló és később a betegsegélyezés kérdéséről külön váltan mind konkrétebben kialakuló törekvéseknek is természetes előzményei. Magának betegsegélyző törvényünk főbb rendelkezéseinek ismertetése azonban e helyütt sem mellőzhető azon szoros kapcsolatnál fogva, a melyben a betegsegélyezés törvényhozási szabályozása a balesetbiztosításával szükségszerűleg áll.

Az 1891: XIV. t.-cikk rendelkezései szerint betegsegélyző pénztárhoz kell tartoznia nemre, korra és honpolgárságra való tekintet nélkül mindenkinek, a ki a törvény által meghatározott üzemekben a magyar szt. korona országai területén oly fizetéssel vagy bérrel van alkalmazva, melynek egy munkanapra eső összege 8 koronánál nem magasabb és a kikkel szemben a munkaadó a munkába álláskor világosan ki nem kötötte, hogy az alkalmazás nyolcz napnál rövidebb időre terjed. Alkalmazottakul tekinti a törvény a tanoncokat, gyakornokokat, stb. is. A törvény megállapítja azt is, hogy az említettekén kívül kik léphetnek még valamely betegsegélyző pénztár kötelékébe, ha t. i. ezt a pénztár alapszabályai megengedik. A betegsegélyző pénztár tagjainak húsz héten át ingyen orvosi segélyt és ingyen gyógyszereket, úgyszintén ha a betegség három napnál tovább tart és keresetképtelenséggel jár, ennek tartamára, vagy ha ez tovább tart, szintén legalább húsz hétig táppénzt a járulék kiszámításának alapjául vett összeg felével, gyermekágysegélyt és temetkezési segélyt ad. Bizonyos feltételek mellett a pénztár e minimális segélynél nagyobb segélyt is nyújthat. E nagyobb segély maximuma is meg van azonban állapítva a törvényben. A rokkant-, övegy- és árva-ellátási segélyt a pénztár nem vonhatja működési körébe. A tagok az említett segélyekből folyó s egyéb költ-

ségek fedezésére a pénztárnak járulékokkal tartoznak. Ha a pénztár alapszabályai értelmében a segélyezés törvényszerű legcsekélyebb mértékét nyújtja, akkor a járulék nem haladhatja meg a napi bér, illetve fizetés 3°/_o-át. (A törvény részletesen intézkedik az iránt is, hogy ez a napi bér miképpen számítandó.) De ha a pénztár a minimumnál nagyobb segélyt nyújt, akkor a járulék legfeljebb 2°/_o lehet. Ha a pénztár a 3°/_o-nyi járulékkal sem volna képes dolgozni, akkor a kereskedelemügyi minister előzetesen kikérendő engedélye alapján alapszabályaiban 5°/_o-ig menő járulékot állapíthat meg. A pénztár jövedelmeiből fedezi a segélyezés, valamint az üzem költségeit s a tartalékalap képzését, mely legalább a segélyezések utolsó öt évi átlagáig szaporítandó és erre addig, míg ezen összeget el nem éri, a jövedelemnek legalább tized része fordítandó. A tagok járulékait a munkaadó köteles fizetni, ki a járulék egy harmadát a sajátjából fizeti, két harmadát pedig a biztosított béréből levonhatja. A munkaadó minden biztosításra kötelezett egyént alkalmazása után 8 nap alatt bejelenteni köteles minden munkaadó számára az iparhatóság által már előre megjelölt pénztárnál. Ennek elmulasztása a munkaadóra nézve a törvényben megjelölt hátránynyal jár. A törvénynek a járulékok fizetési módozataira vonatkozó rendelkezéseivel ellenkező oly szerződések, melyek az alkalmazottra hátrányt háritanak, tilosak és érvénytelenek. A hátralekos járulékok a közadók módjára közigazgatási úton hajtathatnak be. Ha a tagok keresetképtelenek, sem maguk, sem munkaadójuk nem fizet járulékot. A ki keresethiány miatt a minimális járulékot sem képes fizetni, tagsági jogát az utolsó befizetéstől hat hétig még élvezzi.

A törvény hatféle pénztárt ismer:

1. A kerületi pénztárak tagjai a kerületben (ennek területét a belügyministerrel egyetértőleg a kereskedelemügyi minister állapítja meg) foglalkozó, biztosításra köteles egyének, ha másnemű pénztárnál nincsenek biztosítva. Alapszabályaikat a kereskedelemügyi minister által delegált iparhatóság alkotja meg s a belügy- és kereskedelemügyi minister egyetértőleg hagyja jóvá.

2. Vállalati betegsegítő pénztárt alkothat az a vállalkozó, a ki egy vagy több szomszédos vállalatában legalább száz biztosításra köteles személyt foglalkoztat.

3. Építési betegsegélyző pénztárak, valamely hosszabb ideig tartó építkezés tartamára alakúlnak. Ezek tartalék-alapot nem alkotnak.

4. Ipartestületi betegsegélyző pénztárt alakíthat azon ipartestület, a melynek tagjainál összesen kétszáznál több segédmunkás van alkalmazva.

5. Bánya-betegsegélyző pénztárak (társládák) az 1854-iki úgynevezett általános bányatörvény 210—214. §§-ai szerint alakíttatnak. Az özvegyek és árvák segélyezését is végzik. Ha működésüket másokra is kiterjesztik, mint a bányászati és kohászati iparnál alkalmazottakra és ezek családtagjaira, úgy reájuk is alkalmazandók az 1891. XIV. t.-cikk határozmányai.

6. Magánegyesülés útján létesített betegsegélyző pénztárakat, ha azok legalább 200 taggal bírnak és alapszabályaikat a törvény értelmében módosítják, illetve állapítják meg, a kereskedelemügyi miniser a belügyministerrel egyetértőleg a törvény által elismert pénztárak sorába felvehet.

Tudvalevő, hogy a betegsegélyzésnek az a rendszere, a melyet a fentebbiekben vázolt törvény állapított meg, nem felelt meg a hozzá fűzött várákozásnak. A mi gyenge és fejletlen iparunk a segélyezésnek kétszeres, territoriális és szakszerű decentralizálását nem bírta meg. A nagyszámu gyenge pénztár egymás üzemét rontja. A pénztárak nagy része a legnagyobb nehézségekkel küzd. Épen ezért a betegsegélyzés ügye ez idő szerint reform előtt áll.

II.

A betegségélyzés és balesetbiztosítás viszonya.

Mai betegségélyző törvényünk, mely nem látott maga mellett a balesetbiztosításra irányuló törvényes rendelkezést, 10. §-ában kimondja, hogy betegségélyzésnek akkor is helye van, ha a betegség valamely baleset következménye. Ez a rendelkezés nem mondja ki azt, hogy a betegségélyző pénztárok balesetbiztosítást kötelesek vállalni, hiszen ez a balesetbiztosításnak a betegségélyzéssel közös szervezet alakjában való megállapítása lenne, csak pontosabban írja körül a pénztárok betegségélyzési munkakörét. Az a kötelezettség hárul tudniillik e §. értelmében a betegségélyző pénztárakra, a melytől ezek rendszerint akkor sem szabadulhatnak, ha a balesetbiztosítás is meg van már alkotva, még pedig a betegségélyzés-től külön szervezet alakjában. A baleset ugyanis betegséget von maga után, a melyet nem egy esetben gyógyítani kell és lehet. Ha a balesetbiztosítás már most úgy van berendezve, hogy ez viseli a baleset következtében szükségessé váló gyógyítás költségeit, akkor a betegségélyzés a balesetbiztosítással semmi összefüggésbe sem kerül. Ez a berendezés azonban, eltekintve attól hogy folytonos vitákra adna okot az iránt, hogy valamely betegség baleset következménye-e] vagy sem, már csak a balesetbiztosítás aránytalan megterhelése miatt sem vihető keresztül. Helyesen a betegségélyzésnek és a balesetbiztosításnak egy, az intézmény lényegét, magát a nyujtott betegség esetére való segélyt és a baleset folytán beálló munkaképesség-csökkenésért adott kárpótlást illető ponton egybevágoan kell berendezve lennie. E kétféle munkásbiztosításnak szerves egészet

kell alkotnia abban az értelemben, hogy pontosan legyen meghatározva az az időpont, a mikor a baleset következtében szerencsétlenül járt munkást a betegsegélyző pénztártól a balesetbiztosító pénztár átveszi. Ez a kapcsolat, mely a legfontosabb a betegsegélyzés és a balesetbiztosítás között, az úgynevezett *várákozási idő* megállapítása által szerveztetik. Rövidebb várákozási idő (osztrák rendszer szerint 4 hét) a betegsegélyző pénztáraknak jut javára; hosszabb várákozási idő (német rendszer szerint 13 hét) a betegsegélyző pénztárak nagyobb megterhelésével jár.

Az úgynevezett várákozási időn kívül még egy másik érintkező pontja is van a betegség esetére való segélyezésnek és a balesetbiztosításnak, a mely azonban már nem fekszik az intézmény lényegében: az esetleges közös szervezet. Alsó fokon, t. i. úgy, hogy a betegsegélyzést végző pénztárak és a balesetbiztosítást teljesítő intézetek egyesítenek, ez a közös szervezet nehezen volna keresztül vihető, mivel mindkét intézménynek más a biztosítás-technikai alapja. Felsőbb fokon azonban, pl. az állami ellenőrző szervnél stb., ennek az egybekapcsolásnak semmi sem áll útjában. Például szolgál erre a német birodalmi biztosító hivatal.

E két említett ponton kívül a betegsegélyzésnek és a balesetbiztosításnak egyéb kapcsolódása nincsen. Czélszerűségi okok szólnának ugyan a két intézmény egyesítése mellett, így mindkettő igazgatásában olcsóbb is volna, de az egyesítésnek oly nehézségek állják ez idő szerint nálunk is útját, melyeket aligha sikerül legyőzni. Hazai törvényhozásunk fejlődése ugyan első pillanatra a két intézmény szükségszerű kapcsolatát látszik bizonyítani. De azok a tárgyalások, a melyek az itt szóban forgó munkásvédelmi törvények ügyében a nyolcvanas években az akkori földmivelés-, ipar-, és kereskedelemügyi ministeriumban tartattak, azt is igazolják, hogy az ellenkező felfogásnak is számos híve volt már akkor is. Ezen tárgyalások során nem egy ízben hangsúlyoztatott, hogy tulajdonképeni munkásvédelmi szempontból nagyobb szükségünk van a balesetbiztosítás behozatalára, mint a betegsegélyzés ügyének rendezésére, a mely utóbbi iránt fennálló szükségleten

»az ipartestületek, illetve társulatok segélyző pénztárai, a segédek szintén autonom segélypénztárai az illetőségi községek kötelezettsége (az úgynevezett charité légale), valamint a kórházak (1875. III. t.-cikk) intézménye, sőt a munkásoknak egy ideig a baleset után családja körében nyert ápolása által úgy a mennyire segítve van«. Hogy a betegsegélyezés mégis előbb szabályoztatott törvény útján kötelezőleg mint a balesetbiztosítás, annak okát inkább abban találhatjuk, hogy a betegsegélyző törvény megalkotásánál csak már meglévő dolgok reformjáról volt szó s ez kisebb terhet is rótt gyengén fejlődő iparunkra, mint az akkor még nálunk meglehetősen idegen balesetek ellen való biztosítás.

III.

A nyolczvanas évek mozgalma a baleset-biztosítás törvényes szabályozása iránt.

A gyáraknál és vállalatoknál fennálló humanisztikus intézmények fentemlített 1882. évi statisztikai egybegyűjtésének megindításával és az összegyűjtött anyag feldolgozásával a betegség esetére való segélyezésről szóló és a balesetbiztosításra vonatkozó törvényjavaslatok sorsa eltért egymástól. Az előbbi tárgyában kelt javaslat 1891-ben törvénynyé vált, az utóbbi hosszas előmunkálatok után épen a betegsegélyző törvény életbelépése után lekerült a napirendről. Állandóan azonban nem volt levehető, a mint ez az alábbiakból kitűnik.

A nyolczvanas évek elején nálunk is megindult munkásvédelmi mozgalom rövid időre elcsendesedett. A földművelésipar- és kereskedelemügyi ministerium, melynek ügykörébe a munkásokat védő törvények előkészítése akkor tartozott, gyűjtötte a hazai gyáraktól és vállalatoktól érkező adatokat, a melyek egyfelől a már létező betegsegélyző intézményekről számoltak be s másfelől valamelyes baleseti statisztikát is voltak hivatva szolgáltatni. Azonban az országgyűlésen a már 1882-ben szóba hozott javaslatok előmunkálatainak további sorsára nézve sürgető kérdések nem hangoztak fel. Összefüggött ez az 1885-iki kiállítás előmunkálataival, mely a közfigyelmet, úgyszintén a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium munkásságát akkor egyaránt lefoglalta a maga számára.

De ha szüneteltek e tekintetben a hivatalos körök, nem úgy a nyilvánosság. Épen a kiállítás esztendejében, 1885. évi

február hó 2-án Budapesten népgyűlés tartatott, a mely az 1884. évi december hó 11-én történt steyerlak-aninai nagy bányakatasztrófa hatása alatt »a munkások egészségének és életének biztosítására, valamint szerencsétlenségeknél azok hátramaradottjai iránti gondoskodásra szükséges intézkedések megvitatása és ebből kifolyólag határozathozatal« céljából tanácskozott. A népgyűlés oly értelmű határozati javaslatot fogadott el, a mely megbizta az elnökséget, hogy a gyűlés tárgyalásai értelmében terjeszsen kérvényt az országgyűlés elé, fejezze abban ki a magyar munkásosztály ama reményét, hogy a kormány és a törvényhozás a munkásnép azon óhaját, miszerint hivatásának becsületes teljesítésében egészsége és élete megvédve, munkája közben történt szerencsétlensége esetén pedig hátramaradottjairól kellőleg gondoskodva legyen, jogosnak és méltányosnak fogja találni, stb.

A népgyűlés elnöksége a kívánt felterjesztést el is készítette s abban hosszabb indokolás kapcsán a következő kérelmet terjesztette az országgyűlés és a kormány elé:

»Törvény volna alkotandó, mely a munkás egészségének és életének megvédésére kellőleg intézkedik, de különösen óhajandó volna:

1. hogy a törvény valakit kötelezőleg megnevezzen, ki a vállalatban (gyárban, bányában, stb.) szerencsétlenül járt, illetőleg munka- és keresetképességét akár ideiglenesen, akár élethosszigan elvesztett munkás további fenntartásáról gondoskodni köteles;

2. hogy törvényileg valaki kötelezve legyen, ki a vállalatban életét vesztett munkás hátramaradt családjának fenntartásáról kellőleg gondoskodni tartozzék; és

3. hogy az óvintézkedések mindenütt kellőleg és szakértelemmel ellenőriztessenek, ruházza a törvény az illető szakmához tartozó és ama szakbeli munkások által választandó munkás-felügyelőkre az ellenőrzés jogát, a kiknek a sikeresebb működés céljából a törvény hatósági hatáskört biztosítson.«

E kérvényt, melynek két első pontja a balesetbiztosítás kérdésének törvényhozási uton leendő megoldását sürgeti, a képviselőház 1885. évi április hó 29-én tartott 114-ik ülésében

mint fontosat és figyelemre méltót a miniszerelnök útján tanulmányozás végett kiadta a kormánynak. Az 1885. évi május hó 12-iki ministertanács pedig a szóban forgó kérvényt az előzetes tanulmányok megtétele és a kérdés megoldásának előkészítése végett a földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi miniszternek adta ki. E kérvénnyel kapcsolatban fogadta el a képviselőház Irányi Dániel képviselőnek azt a javaslatát, hogy «a kormány a munkásoknak balesetek elleni biztosításáról törvényjavaslatot terjeszzen elő».

A ministerium tehát, a melynek immár törvényhozási megbízás útján is feladatává tétetett a balesetbiztosítási törvényjavaslatnak megalkotása, eme megbízásnak eleget teendő, első sorban a vonatkozó külföldi törvényhozás alapos tanulmányozásához fogott. Ezzel egyidejűleg pedig a hazai munkás-segélyező pénztárak eddigi működése alapján egyfelől baleset-statisztikánkat, másfelől azt óhajtotta megállapítani, hogy a már fennálló viszonyok szerint a szerencsétlenül járt munkások mely része kapott segélyt, illetve biztosítást a munkaadóktól, illetve az egyes segélypénztáraktól. E két irányú statisztikai kutatást eszközzendő, a miniszter kérdőívet küldött minden egyes nagyobb gyári és vasúti vállalatokhoz. E kérdőív egyrészt segélypénztárak létezése iránt s azok működése felől kért felvilágosítást, másrészt és pedig nagyobb részletességgel az egyes vállalatoknál üzemük fennállása óta előfordult balesetek felől kívánt tájékoztatást. Kutatta a balesetek számát a szerencsétlenül jártak kora szerint; továbbá azt, hogy a sérülések között mennyi volt a könnyű, a súlyos, de munkaképtelenné nem tevő, a munkaképtelenné tevő és a halált okozó sérülés. Felvilágosítást kért továbbá az iránt, hogy mennyi volt a balesetek folytán bekövetkezett betegnapok száma, s hogy a pénztár a sérülésekért a fenti osztályonként évente mennyit fizetett ki. Végül igen részletesen kutatta a kérdőív a bekövetkezett balesetek okait is.

Ez a statisztikai adatgyűjtés két oly szempontból iparkodott ipari és gyári alkalmazottaink akkori szociális állapotára világot deríteni, a melyeket előzetesen tisztázni kellett abból a célból, hogy a balesetbiztosítás előkészítésének további

lépései tervszerűen megtétethessenek. Egyrészt azt iparkodott kideríteni, hogy a létező segélypénztárak mennyire vonták működésük körébe a balesetek alkalmával való segélyezést, illetve talán a biztosítást is, másrészt balesetstatisztikát igyekezett szerezni az üzemben lévő gyárak bevallásai alapján. A kutatás az első irányban, a mint ezt a kereskedelemügyi ministerium irattárában most is őrzött visszaérkezett kérdőívek bizonyítják s a mint az különben előre is volt látható, teljesen negatív eredményt mutatott fel. A létező segélypénztárak balesetek alkalmával nyújtották a betegségi segélyt, de ennél tovább nem mentek. A mire a kérdőív számított, hogy t. i. esetleg az egyes munkaadók hozzájárulása segítségével az egyes pénztárak talán baleset ellen is biztosítanak, nem mutatkozott valónak. A másik irányu vizsgálat, mely balesetstatisztikát lett volna hivatva szolgáltatni, a bevallott adatok valószínűtlensége miatt szintén nem nyújtott sok támaszt.

IV.

A baleset-biztosítás tényleges állapota a 80-as években

A törvényelőkészítő munkálatok az eddigieken kívül még más olyan anyagot is használhattak fel, a melynek egybe-
gyűjtése szintén a nyolczvanas években indult meg. 1887-ben
létesítették ugyanis a munkásviszonyok, a munkások életére és
egészségére vonatkozó körülmények ellenőrzése szempontjából
a gyárvizsgálat intézménye. E gyárvizsgálatok eszközlésével
az iparfelügyelők bizattak meg, kik azt egységes felügyelet
alatt először 1887-ben teljesítették. Az első vizsgálatok ered-
ménye dr. Schnierer Gyula ministeri tanácsosnak gróf Széchényi
Pál akkori ministerhez intézett jelentéseként 1888. évi deczem-
ber 1-én tétetett közzé. E jelentés mindenek előtt iparstatisz-
tikát közölt, iparstatisztikai csoportok szerint foglalva össze
a megvizsgált telepek számát s osztályozva azokat a telepeken
használt motorok száma és ereje szerint. E gyári statisztika
egyúttal részletesen osztályozva sorolja fel a gyári munká-
sokat, munkások, tanoncok és napszámosok szerint csoport-
osítva, azután feltünteti nem és kor szerint az alkalmazott
munkások számát. A jelentés bőven foglalkozik a gyárak tár-
sadalompolitikai és iparegészségügyi szempontból fontos beren-
dezéseivel, beszámol a munkarendekről, az alkalmazott s a
gyárvizsgálatok során az iparfelügyelők által alkalmazásba
vételre ajánlott védőkészülékekről, a munkaidőről, a munka-
könyvekről és a munkásjegyzékekről; a munkabérekre vonat-
kozólag is közölt nagy vonásokban tájékoztató adatokat. Tar-
talmaz e jelentés ezeken kívül a munkások baleset ellen való
biztosítására nézve is némi tájékoztatást. Ismerteti a bányatárs-

ládák intézményét s az ezeknél gyakorlatban lévő balesetbiztosítást s közli az egyes nagyobb gyáraknál a munkások baleset ellen való biztosítására nézve fennálló rendelkezéseket, így pl. a magyar államvasutak gépgyárának ide vonatkozó kezdeményezését, a mely gyár akkor e célra 12.000 forintot gyűjtött. A jelentés összefoglaló adataiból kitűnik, hogy baleset ellen 108 gyárban 17.163 munkás volt biztosítva, tehát az akkor létezett gyáraknak 11°/_o-ában az összes magyarországi gyári munkások 19°/_o-a. Ezen gyárak közül 82-ben, tehát a biztosítást eszközölő összes gyárak 76°/_o-ában a vállalat teljesen magából fedezte a biztosítási díjakat, míg 26 gyári vállalkozó, az összes biztosítást eszközölő gyárak 24°/_o-a, a munkabérnek egy részét levonta a biztosítási díjakhoz való hozzájárulás fejében. A munkásokat biztosító gyári vállalatok nagy része a biztosítást három magántársaságnál eszközölte.

Ilyenek voltak hazánkban a nyolczvanas évek második felében a munkások baleset elleni biztosításának tényleges viszonyai.

Jogilag a munkások baleset ellen való biztosítása némi alapot az osztrák polgári törvénykönyv 1315—1325., 1010., 1161. stb. §§-aiban talált, a melyeknek a magyar judikaturára nézve is irányadó rendelkezései szerint a munkás a munkaadót baleset alkalmával szavatosságra vonhatja, de természetesen bizonyítani tartozik, hogy a balesetet a munkaadónak vagy megbízottjának valamely mulasztása okozta. Ezen a jogállapoton épült fel az a tényleges rend, hogy a munkaadók egy része munkásait baleset ellen magánbiztosító társaságoknál biztosította. A munkaadó szavatosságának nagyobb mérvű kiterjesztése csak a vaspályánál előforduló baleseteknél mutatkozott. A vaspályák által okozott halál vagy testi sértés iránti felelősségről rendelkező 1874. évi XVIII. törvénycikk ugyanis kimondotta, hogy a kártérítési kötelezettséggel szemben a vis major-t, vagy harmadik személy elháríthatatlan cselekményét a vaspálya tartozik bizonyítani. Természetesen ez a rendelkezés nem terjedt ki a vasúti vállalatok nyugdíjképes hivatalnokaira.

V.

Az 1888. évi szaktanácskozmány.

A szavatossági elv segítségével elégtelenül lévén rendezve hazánkban az ipari és gyári alkalmazottak balesetek alkalmával való biztosítása, mint már említettük, a magyar képviselőház 1885. évi február hó 28-án tartott ülésében azon határozatot hozta, hogy a munkásoknak baleset elleni biztosítása tárgyában a kormány mielőbb terjeszzen törvényjavaslatot a ház elé. Ez a határozat azóta többször megújított; külföldön pedig a munkások baleset elleni biztosítása iránt már a kérdés megoldásához vezető lépések is megtétettek. Így Németországban 1884-ben, Ausztriában pedig az 1888-ik év elején megalkottatott a munkások biztosítása iránt intézkedő törvény. A volt földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister tehát a fentebb már említett ministertanácsi határozatnak engedve, 1888. évi december hó 17-ére szaktanácskozmányt hívott egybe abból a célból, hogy egy, a munkásoknak baleset elleni biztosítására vonatkozó magyar törvény alapelvei megállapíttassanak. A már fentebb említett és részletesebben ismertetett s a gyárvizsgálatok eredményeként közzétett adatanyagon kívül a minister az értekezlet elé tájékoztatóul egy kimutatást terjesztett, a mely a külföldön akkor e kérdés szabályozása körül fennálló intézményeket csoportosítva tüntette fel. A minister az értekezletnek dr. Schnierer Gyula ministeri tanácsos által megfogalmazott alapelveket is adott át, a melyek alkalmasak voltak arra, hogy a tárgyalás kiinduló pontjaiul szolgálhassanak. Ezek az alapelvek a következők voltak:

I.

Minden gyári munkás, továbbá az építő-, kőfejtő- és homokbánya-iparnál, nemkülönben a kútszínáló iparnál és a kéményseprő iparnál alkalmazott minden munkás, valamint az ezen üzemeknél alkalmazott azon hivatalnok, kinek évi fizetése az 1000 forintot meg nem haladja, az üzem közben bekövetkezett baleset folytán szenvedett testi sérüléseért munkaadójától kárpótlást igényelhet.

Gyárnak ezen törvény értelmében minden oly ipartelep tekintendő, a melyben rendszerint legalább 10 munkás foglalkozik, vagy a hol tekintet nélkül a munkások számára elemi erőgép használatik, vagy a hol robbanó szerek készülnek.

II.

A munkaadó ezen felelősség alól csak akkor van felmentve, ha igazolni képes, hogy a baleset földrengés, háború vagy lázadás következménye, vagy hogy azt a sérült fél maga szándékosan idézte elő.

III.

A jelen törvény értelmében kárpótlás követelhető: 1. Sérülés esetében: *a/* betegápolási költségek legalább három havi tartamra és naponta legfeljebb a sérülés előtt élvezett napi-bér erejéig; *b/* munkaképtelenség esetében végkielégítésre, a mely teljes munkaképtelenség esetében a legutoljára élvezett napibérnek 800-szorosát, részleges munkaképtelenség esetében a napibérnek a fennmaradó munkaképesség arányához képest meghatározandó töredékét képezi, a mely töredék azonban a napibérnek 500-szorosán semmi esetre túl nem terjedhet. 2. Halál esetén: *a/* a temetkezési költségekre, legfeljebb azonban 25 forintig; *b/* azon hátrahagyott családtagok részére, a kik irányában a baleset folytán elhalálozottnak törvény szerint tartási kötelezettsége volt, az elhalálozott által utolsó időben élvezett napibér 600-szorosáig.

IV.

Az ezen szabályok szerint megállapított kártérítési jogokról való mindennemű előleges lemondás érvénytelen.

V.

Az egyes szabályok szerint megállapítandó kártérítési összegek birói foglalás tárgyát nem képezhetik.

VI.

A munkaadó ezen kárpótlási kötelezettségek alól fel-
szabadulhat és pedig: 1. a betegápolási költségek alól, ha
összes munkásait és alkalmazottjait valamely betegsegélyző
pénztárnál beiratja, vagy ha ily pénztárt maga alapít és ha
mindkét esetben az illető pénztár a sérültnek kellő ápolásá-
ról gondoskodik; 2. a végkielégítés kötelezettsége alól, ha
összes munkásait és alkalmazottjait a földmivelés-, ipar- és
kereskedelemügyi minister részéről rendeleti uton meghatá-
rozandó, erre alkalmas valamely biztosító intézetnél, vagy az
érdekeltek által létesített szövetkezeteknél legalább a III. sza-
kaszban kijelölt legmagasabb értékig baleset ellen biztosít-
tatja. A munkaadó jogosítva van ezen esetek mindegyikében az
1. pont alatti betegsegélyző pénztári járulékot 50% erejéig, a
2. pont alatti biztosítási díjakat 10% erejéig a munkásnak
béréből, vagy a hivatalnoknak fizetéséből levonni.

VII.

A jelen törvény értelmében keletkezett kártérítési köve-
telések iránt az 1-ső fokú iparhatóság minden felelősség kizá-
ráásával ítél és a megítélt összegeket, ha 8 nap alatt nem fizet-
tetnek, végrehajtás útján hajtja be és vagy a sérültnek, vagy
a mennyiben kiskorúak, vagy gondnokság alatti személyek
vannak érdekelve, az illető gyámhatóságnak szolgáltatja át.
Az iparhatóság ítéletével meg nem elégedő félnek jogában
áll az ítélet kihirdetésétől számítandó 8 nap alatt igényeit a
törvény rendes útján érvényesíteni, mi által azonban az ítélet
végrehajtása nem gátoltatik.

VIII.

A III. szakaszban említett igények elenyésznek, ha azok
a baleset bekövetkeztétől számítandó egy év alatt nem érvé-
nyesítettnek, vagy ha az iparhatóság vagy a bíróság által
megállapított összegek ki vannak fizetve; kivételt képez, ha
a sérülés a munkaadónak vagy más személynek büntetéből,
vagy vétségéből származik, mely esetben a külön kárpótlási
jog fennmarad, ez esetben azonban az ezen törvény szerint
már megítélt vagy megfizetett összegek beszámíthatók.

IX.

A jelen törvény alapján keletkező kárpótlási követelések
a munkaadó csődje esetében az 1881. XXII. törvénycikk
60. §-ának 1-ső pontjában foglalt követelésekkel egy osztályba
sorozandók.

X.

Az I. szakaszban megjelölt munkaadók, vagy ezeknek üzletvezetői, tartoznak a telepükön vagy az iparuknál bekövetkezett minden balesetet és annak okait, mihelyt a sérült munkás vagy alkalmazott a balesetet követő harmadnapon a szenvedett sérülés miatt a munkánál meg nem jelenik, azonnal az első fokú iparhatóságnál és egyúttal az illető iparfelügyelőnek is bejelenteni. A bejelentés folytán indítandó vizsgálat eljárását a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által kiadandó külön rendelet fogja szabályozni.

XI.

Azon munkaadó vagy üzletvezető, ki az előző szakaszban körülírt bejelentést elmulasztja, vagy azzal késik, kihágást követ el és az iparhatóság által iparoktatási czélokra fordítandó 20—200 forintnyi pénzbüntetéssel fenyíthető.

XII.

A munkaadó vagy üzletvezetője tartozik az iparfelügyelő által a munkások biztonsága érdekében megrendelt intézkedéseket és változásokat azonnal foganatosítani. Ha a munkaadó vagy üzletvezetője ezen intézkedéseket kivihetetleneknek, vagy sürgősteleneknek tartja, joga van azok ellen 15 napon belül a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felfolyamodni.

XIII.

Azon munkaadó vagy üzletvezető, ki a XII. szakaszban foglalt rendelkezéseket elhanyagolja, kihágást követ el és az iparhatóság által 20—200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel, ismétlés, valamint súlyosabb esetekben 1—10 napi elzárással és 20—200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető. A pénzbüntetés iparoktatási czélokra fordítandó.

XIV.

Az iparhatóságok kötelesek minden telepengedélyezési tárgyalásra az iparfelügyelőt írásban meghívni, a hozandó végzést vele közölni és az általa netalán beadandó felfolyamodást elfogadni és illetékes helyére felterjeszteni.

Az így megállapított alapelvek, a melyek, mint kitűnik, egy az értekezlet elé terjesztendő törvényjavaslat-tervezet

gyanánt is szolgálhattak, nem a kötelező baleset-biztosítás, hanem csupán a munkaadó szavatosságának alapján állottak. A javaslat ennyiben különösen az 1885. évi olaszországi törvényjavaslatra támaszkodott, egyéb intézkedéseiben pedig az 1884: XVII. törvénycikkben foglalt ipartörvénynyel akart egybevágó rendeikéseket hozni (l. különösen a VII. s következő szakaszokat). E javaslat az iparfelügyelet szabályozására is kiterjeszkedik X. s következő szakaszaiban.

A tárgyalások alapjául szolgáló s a fentebbiekben szövegeztet alapelveken kívül a ministerium egy táblázatos kimutatást is bocsátott az értekezlet rendelkezésére, a mely áttekinthetően tüntette fel egyrészt azon államok akkoriban fennállott intézkedéseit, a melyek szerint a munkásnak baleset folytán történt sérüléseért a munkaadó felelős, de a melyek külön biztosító pénztárakról kötelezőleg nem gondoskodtak, tehát Anglia, Svájc, Olaszország és Franciaország; másrészt azon államok törvényhozási intézkedéseit, melyek a munkások baleset folytán történt sérülése esetére kötelező biztosításról gondoskodtak, minők Németország és Ausztria.

Az értekezlet, melyen dr. Matlekovits Sándor államtitkár elnökölt, 1888. évi december hó 17-én és 19-én ülésezett. A tárgyalásokon résztvettek az elnöklő államtitkáron kívül a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium, a pénzügyministerium, a közlekedésügyi ministerium, a belügyministerium és az igazságügyministerium képviselői. Meghivattak továbbá az országos iparegyesület, a budapesti kereskedelmi és iparkamara, a budapesti nagykereskedők és nagyiparosok társulata, a budapesti hengermalom, a Viktória gőzmalom, a Ganz és társa r. t., az Általános Hitelbank gőzmalma, a Rimamurány-salgótarjáni vasmű r. t., a trieszti általános biztosító társaság és a magyar francia biztosító társaság, melyek kiküldöttekkel voltak képviselve. Továbbá meghivattak az országgyűlési képviselők közül dr. Apáthy István, gróf Apponyi Albert, Hegedüs Sándor, Irányi Dániel, dr. Láng Lajos, dr. Neumann Ármin és Sigmund Dezső; végül még egyénileg Enyedi Lukács, Gregersen Guilbrand, Leipziger Vilmos, Neuschloss Marczell és Thék Endre. A tárgyalások eredményét a következőkben összegezzük:

Az értekezleti tagok túlnyomó többsége, szinte kivétel nélkül mind, a baleset-biztosítás szükségessége s így annak törvényi dekretálása mellett nyilatkozott.

Nagyobb nézeteltérésre az a kérdés szolgáltatott alkalmat, vajjon a Németországban és Ausztriában elfogadott biztosítási kényszer elve vétessék-e irányadóul, vagy pedig a munkás biztosítása szempontjából a törvény csupán a munkaadó felelősségét dekretálja-e, a munkaadó belátására bízva, miként fogja a baleset bekövetkeztekor reá háruló terhet fedezni.

A fentebb ismertetett javaslat, mely mint előadói tervezet a tárgyalás alapjául szolgált, tudvalevőleg a szavatossági elv kimondása mellett nyilatkozott. Ezt az álláspontot az értekezők tagjai közül csak Hegedüs Sándor és Burchard Konrád fogadták el. Előbbi a munkásbiztosítás kérdését hazai viszonyaink mellett egyáltalán nem tartja aktuálisnak, szociálpolitikai szempontból sem tartja célravezetőnek, mert hiszen a pauperismuson ez által nem segíthetünk. De ha már valamelyik rendszer mellett be akarjuk hozni a baleset-biztosítást, akkor inkább a szavatosság kimondása mellett van, mint a mely rendszer kevésbé terheli meg a gyárost. Ugyancsak a nagyipar érdekei szempontjából nyilatkozott a szavatossági rendszer mellett Burchard is, ki szerint a munkaadók különben már most is nem egy üzemágban kényszer nélkül is kellőleg gondoskodnak a munkásoknak baleset elleni biztosításáról. Az értekezők többi tagjai, köztük különösen Irányi Dániel, Láng Lajos, valamint több gyáros és a szaktestületek képviselői a kényszerbiztosítás mellett érveltek. Álláspontjuk támogatására egyebek mellett felhozták, hogy valamint máshol, úgy tulajdonképen hazánkban is csak úgy lesz a munkások baleset ellen való biztosításának eszméje megvalósítható, ha a munkaadó a munkás biztosítására törvény által köteleztetik, mert előreláthatólag azon hanyagság következtében, a melylyel a biztosításoknál másutt is, de különösen hazánkban találkozunk, pusztán a szavatossági elv mellett a munkás a munkaadó elbizakodottsága vagy laza kötelességérzete következtében igen sok esetben biztosítás nélkül maradna. Ilyen eshetőségek pedig nemesak a munkást, de a munka-

adót sem szabad kitenni, mert az országban a legtöbb felelős munkaadó a kárpótlási összeget öneréjéből nemcsak fizetni nem volna képes, hanem a biztosítás elhanyagolása s így a fejére halmozódó kockázat bekövetkezte által igen könnyen maga is tönkre jutna. A kényszerbiztosítás rendszere mellett a legerősebben Enyedi Lukács harczolt, a ki állami biztosító intézet felállítását is sürgette javaslatában, melyet a tanácskozmány elé terjesztett azon elvekről, a melyek alapján a munkások baleset-biztosítását rendezni óhajtáná. E javaslat egész terjedelmében következőleg hangzott:

1. Minden munkaadó munkásának az azt a munka teljesítése közben ért baleset folytán szenvedett testi sérülésért ápolási és gyógykezelési költségekkel, részleges vagy teljes munkaképtelenség esetén pedig biróilag megállapítandó kártérítéssel tartozik.

2. Baleset ellen kötelezően biztosítandók az 1000 forintnál kisebb évi összért vagy fizetést élvező munkások vagy segédhivatalnokok úgy a gyárakban, mint minden olyan iparágban, üzemben vagy munkakörben dolgozó munkások és segédhivatalnokok, a kikre nézve az alkotandó törvény a biztosítási kényszert kiterjeszti.

3. Három rendű baleset van: *a/* olyan kisebb baleset, mely a sérült ideiglenesen teszi keresetképtelenné, de a sérült általános keresetképességét a jövőben nem csökkenti, vagy gátolja; *b/* olyan súlyosabb baleset, mely a keresetképességet állandóan csökkenti, vagy állandó keresetképtelenséget idéz elő; *c/* halálos baleset.

4. Jogot kártérítésre csak a *b/* és *c/* pont alatti balesetek adnak. Az *a/* pont alatti balesetek folytán történt sérülések kötelezően szervezendő betegsegélyező pénztárak által nyújtandó segélyekből gyógyítandók. E pénztárak a munkaadók és munkások járulékaiból szerzik be a megfelelő tőkét. A *b/* és *c/* pontban minősített balesetek ellen a munkás biztosítandó.

5. A biztosítás nem egyéni, hanem kollektív.

6. A biztosítás tárgya a sérült életben maradása esetében a sérülés által okozott részleges vagy teljes munkaképtelenség kárának megtérítése; halálos baleset esetében az elhalt hátramaradottjainak kártalanítása.

7. A biztosítás egy az állam által alkotott, a kölcsönöség elvére alapított, az állam területén biztosított munkások összes kockázatát egybefoglaló intézet által teljesítendő.

8. A biztosítási teher viselése a munkaadót és az államot illeti. A munkaadót, a mennyiben ő tartozik a biztosítási díjakat fizetni. Az államot, a mennyiben a munkásbiztosító

intézetet megalkotja, arra felügyel és összes műveleteire nézve adó-, bélyeg- és illetékmentességet ad.

9. A munkás baleset-biztosító intézet központja a fővárosban van, de fióktelepekkel bir legalább minden törvényhatósági városban és megyei székhelyen. A kölcsönösségi elvből kifolyólag a biztosítási díjak csak a kezelési költségek fedezésére, a mérsékelt és törvényesen megállapítandó maximális összegű tartaléktőke gyarapítására és a tényleg felmerült évi kártérítési kiadások fedezésére fordíthatók. A folyó év fölöslege a jövő évi díjfizetési kötelezettség javára esik, míg viszont a munkaadók biztosítékhiány esetében a díjak arányában pótfizetés teljesítésére kötelesek.

10. A kártérítés rendszerint évi járadékban fizetendő, de bizonyos esetekben a járadék tőkésíthető s tőkében kifizethető.

11. A sérült munkás kártérítési igénye csak akkor enyészik el, ha a balesetet szándékosan okozta. Halálos esetben a hátramaradottak kártalanítási igényét e körülmény nem érinti.

12. Ha a balesetet a munkaadó vagy megbízottja szándékosan, vagy vétkes gondatlanság által idézte elő, a biztosító intézet visszereseti joga iránta rendes birói uton érvényesíthető.

13. A kártalanítási járadék megállapításának alapját a tanonczoknál a felnőtt munkások legkisebb napibérének 300-szorosa teszi. A felnőtt munkások és segédhivatalnokok járadéka szintén a napibér 300-szorosa szerint állapítandó meg. A legmagasabb kártalanítási járadék azonban évi 500 forint. Az özvegy és árvák kártalanításának maximuma a 300-szoros napibér 60%-a.

14. A biztosító intézet és a kártalanítandó biztosított közt felmerülő vitás kérdésekben állandóan alakított választott bíróságok ítélnek. Ezek a munkaadók, a munkások és az állam megbízottjaiból állanak. A választott bíróság elnöke a birói karból veendő.

Az értekezleten a kényszerbiztosítás vagy a szavatosság elvének kérdésével kapcsolatban felmerült az a kérdés is, hogy mely közeg közvetítse a biztosítást, vajjon valamely államilag kezelendő biztosítási intézet (Enyedi javaslata) vagy a munkaadók összeségének autonom szövetkezete, vagy a munkaadók szakcsoportok szerinti szövetkezése-e, vagy pedig, a mint ezt a szavatosság elve mellett nyilatkozók következetesen kívánták, a munkaadónak jogában álljon-e bármely magánbiztosító intézetnél eszközölni a biztosítást. Az e körül forgó eszmecsere során az értekezlet hangsúlyozta, hogy a legveszélyesebb gyárak (dynamitgyárak) munkásaira nézve

a magánbiztosító vállalatok nem vállalnak el biztosítást. Az az aggály is felmerült, hogy, a mennyiben a magánbiztosító társaságok üzletkörüket ezen gyárakra is kiterjesztenék, a többi gyárak díjfizetése okvetetlenül emelkednék, mert a nagyobb rizikót a kevésbé veszélyes telepeknek kellene pótolniok. A mivel szemben ismét más részről hangsúlyoztatott, hogy ezen aránytalan emelkedésnek a veszélyességi osztályok megfelelő beosztásával gátat lehetne szabni. Megemlítették, hogy a szavatossági elv mellett nem vihető keresztül, hogy a munkás és hátrahagyottjai évi járadékot élvezzenek, hanem a baleset bekövetkeztekor a fix kárpótlási összeget egyszerre és teljesen kellene kifizetni, mert a munkaadó vagy a magánbiztosító intézet nem mindig nyújthat arra nézve jótállást, hogy a hosszú időn át fizetendő járadékot tényleg képes lesz-e fizetni.

Más oldalról ismét az állami kezelés és az egységes szövetkezeti kezelés ellen felhozták a költségek nagy emelkedését, a mire akkor Németország, de előre láthatólag már Ausztria is példát nyújthatott.

Egy további, sokat vitatott kérdés volt az, hogy a munkásnak szerencsétlenség esetén egy bizonyos meghatározott összeg egyszer s mindenkorra fizetessék-e ki kárpótlásul, vagy pedig járadék élvezetére adassék-e neki vagy hátrahagyottjainak igény? E kérdés tekintetében a szavatossági elv hívei az egyszeri tőkefizetés mellett foglaltak állást, míg a kényszerbiztosítás hívei nyomósan hangsúlyozták azt az alig elvitható igazságot, hogy a munkásbiztosítás lényegének a járadék-fizetés felel csupán meg. A kényszerbiztosítás rendszerének hívei között csak az iránt volt némi nézeteltérés, hogy a biztosítás költségeihez hozzájáruljon-e a munkás vagy sem? Irányi Dániel és egy gyáros a munkás némi csekély hozzájárulását kívánta. A többiek e kérdés tekintetében nem nyilatkoztak.

Megbeszélés tárgya volt az értekezleten az is, vajjon a munkások betegsegélyző ügye volna-e mindenekelőtt folyamatba teendő s csak azután kellene-e a munkásbiztosítás terére lépni, vagy meg volna-e alkotandó a baleset-biztosítás

a betegsegélyezés törvényhozási szabályozása nélkül? E kérdés tekintetében az értekezlet nézete oda irányult, hogy a betegsegélyezés ügyének nemcsak a gyári, hanem más iparbeli munkásokra is ki kell terjeszkednie, s hogy bár a betegsegélyezés ügye nem kevésbé fontos, mégis a munkásbiztosítás ügye attól külön létesíthető, miként ez Németországban és Ausztriában is külön, sőt a betegsegélyezést megelőzőleg eszközöltették. A balesetbiztosítás sürgősebb szabályozása mellett nyilatkozott továbbá az értekezlet azért, mivel a munkásbiztosítás kérdésében nálunk egyáltalán minden intézkedés hiányzik, míg a betegsegélyezés tekintetében annyira, a mennyire mégis vannak nálunk már intézkedések, melyek a legégetőbb szűköségben már segítenek. Az értekezlet mindazonáltal hangsúlyozta, hogy szívesen venné, ha a betegsegélyezés szervezésére vonatkozó munkálatok szintén mielőbb foganatba vétetnének. (Tudvalevő, hogy a betegsegélyezés országos rendezése iránt a tárgyalások 1889-ben már folyamatba tétettek).

Az értekezlet a felsorolt kérdések fölött ezekben nyilvánítván véleményét, általánosságban a vitát lezárta. Az elnöklő államtitkár azonban egyelőre még sem javasolhatta a részletekre való áttérést, mert épen a legfontosabb általános érdekű elvi kérdések körül, minők a kényszerbiztosítás s az ezzel járó állami intézet vagy szövetségi közvetítés és a szavatossági elv rendszerei, nem sikerült az értekezletnek megállapodásra jutni. Az egyes rendszerek költségszámításai tekintetében ugyanis ellenkező oldalakról ellentétes számadatokat hoztak fel s míg ezek valódi értéke ki nem derítetik, az államtitkár nézete szerint a részletek fölött való vita úgysis meddővé válnék. Ezért azt ajánlotta, hogy a szűkebb körű bizottság a hiteles statisztikai adatokat beszerezve, tegye meg számításait és az ebbeli eredményeket jelentése kapcsán terjeszszze majd be a tanácskozmánynak. Az elnöklő államtitkár ezen véleménye általános helyesléssel találkozott, minek folytán a szűkebb körű bizottságba szintén Matlekovits Sándor elnöklete alatt kijelöltettek: Burchard Konrád, Enyedi Lukács, Fuchs Lajos, Hegedüs Sándor, Leipziger Vilmos és Rott József; a földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi minis-

terium tagjai e szűkebb körü értekezlet tárgyalásain természetesen részben részt vettek.

Az albizottság azokra a kérdésekre nézve is utasítást kapott a tanácskozmánytól, a melyeket részletesen kellett megvitatnia. Így meg kellett állapítania, hogy

a) a biztosítás kötelezettsége vagy a szavatosság mely vállalatok munkásaira terjedjen ki?

b) tőke vagy járadék fizettség-e?

c) az évi szükségletek évenkénti kivetések által fedeztessenek-e (a német Umlagesystem) vagy pedig az Ausztriában elfogadott tőkefedezeti rendszer (Capitaldeckungsverfahren) szerint szereztessenek-e be?

d) ki fizesse az évi díjakat?

e) a járadék élvezete a baleset bekövetkeztétől számított mely időponttól kezdődjék, vagy ha tőkeösszeg teszi a kárpótlás módját, ez mely időpontban fizettség ki, illetve tekintettel arra, hogy a munkásbiztosító alapuló betegségek költségeire nem szolgál és pl. Németországban 13 hét, Ausztriában pedig 4 hét múltán lép életbe a baleset-biztosítás, addig pedig a betegsegélyező pénztárak feladata a beteget segélyezni, kérdés, vajjon ezen idő alatt Magyarországon mely intézmény fedezze a betegsegélyezés költségeit? (Itt az ülés jegyzőkönyve már megjegyzi, hogy a magyar betegsegélyező törvényjavaslat 20 hétben állapítja meg a segélypénztárak segélykötelezettségét);

f) vizsgálja meg végül tüzetesen, hogy a biztosítást mely közegek (állami, szövetkezeti vagy magán biztosító intézetek) közvetíthetnék a legelőnyösebben.

Az albizottság továbbá azt a utasítást is nyerte, hogy számításai és vizsgálatai alapjául, a mennyiben biztosításként tőkeösszeg fizetése javasoltatnék, 800 frtnyi maximalis összeget, a mennyiben pedig járadék fizetése javasoltatnék, 180 frtnyi maximalis összeget vegyen fel.

Az albizottság három ülést tartott, 1889 évi január hó 7-én, 10-én és 14-én. Néhány általános jellegű kérdés letárgyalása után, melyek közül itt különösen Fuchs József-

nek a biztosító társulatok nevében tett az az indítványa emelendő ki, hogy a szavatossági elv elfogadása esetén ne jelöltessenek ki egyes társaságok, mint a melyeknél a biztosság eszközölné, mert ez a többi társaság stigmatizálására vezetne, a bizottság az eléje tűzött részletes kérdések megvitatására tért át. Tárgyalásainak eredményeként a bizottság a következő megállapodásokra jutott:

1. Az intézmény kiterjesztendő mindazon gyári üzemekre, melyek motorral dolgoznak és azon telepekre, a melyekben, ha motor nem is működik, legalább 10 munkás foglalkozik. Motor alatt azon erőmű értendő, mely gőz, gáz, lég, víz, szél vagy állati erő alkalmazása által hozatik mozgásba; kiterjed továbbá azon üzemekre, hol robbanó szerek készülnek, még ha motor vagy 10 munkás nem is alkalmaztatnék. A bizottság hosszabb eszmecsere után továbbá abban állapodott meg, hogy a mezei gazdaságnál foglalkozó, valamint a cséplőgépek mellett foglalkoztatott munkásokra nézve a biztosítási intézmény kiterjesztendő nem volna. (I. ülés.) Biztosítási kötelezettség alá esnének a bizottság álláspontja szerint a mezőgazdasági és erdészeti mellékiparágak is, a mennyiben elemi erő által hajtott mű által hozatnak mozgásba vagy gőzkazánnal működnek. Mennyiben vonhatók a biztosítási kötelelem alá az állati erő által hajtott művek, azt a veszély minőségéhez képest a végrehajtó hatalom esetről esetre fogja — a bizottság nézete ez volt — megállapítani. Ez a megállapodás irányadó az állati erővel működő szárazmalmokra nézve is. Felveendőnek találta továbbá a bizottság az építőipart, kivételt képezvén a vidéken vagy a gazdaságokban épülő földszintes házakat stb. építők. Fölveendők továbbá a bizottság nézete szerint a köfajtó- és homokbánya-vállalatok, a kútcsinálásnál alkalmazottak, a kéményseprő iparnál alkalmazott munkások, a teherfuvarozásnál alkalmazottak, a közraktárak vagy mások számlájára raktározók, a pinczekezelők, de csak a mennyiben legalább 10 munkást foglalkoztatnak, a közúti vaspályáknál alkalmazottak, végül a csatorna- és pöczegödör-tisztítók ipara. A vaspályákra, illetőleg az ezeknél alkalmazottakra, úgyszintén a villamvilágítási vállalatokra nézve a kérdés függőben

hagyatott, miután ezek odasorozása technikai kérdések előzetes eldöntésétől függött.

2. Munkások közé sorozandóknak tartotta az albizottság az üzemi munkásokat, a napszámosokat, az üzemben alkalmazott tisztviselőket, a mennyiben kisebb javadalmazásuak (a határvonal későbbi megállapításnak tartatott fenn), végül a tanonczokat. (II. ülés.)

3. Azon kérdés tekintetében, vajjon kül- és belföldi illetőségű munkás között különbség teendő-e, a bizottság oda nyilatkozott, hogy ezen kérdés szorosán azzal függ össze, vajjon a balesettől ért munkásnak vagy hátrahagyottjainak járadék vagy tőkeösszeg fizetessék-e ki.

4. Arra a kérdésre, hogy mely esetek tekintessenek oly kizáró okoknak, a melyekben a munkaadó szavatossággal nem tartozik, illetve a mely esetekben a munkás a biztosítási összegre igénynyel nem bír, az albizottság ily kizáró okokul kívánja tekinteni, ha a baleset földrengés következménye, vagy ha a balesetet a sérült maga szándékosan idézte elő. Mentesíti a munkaadót a szavatosság alól a háború és lázadás is, a mennyiben az üzem alatt bekövetkezett sérülés valójában ezen okok következménye és a mennyiben a munkaadónak nem állott módjában munkásait az üzemből idejekorán eltávolítani vagy kénytelen volt azokat háború és lázadás alatt is foglalkoztatni.

5. A bizottság ezután azon kérdés tárgyalására tért át, vajjon a balesettől ért munkásnak vagy hátrahagyottjainak járadék vagy tőkeösszeg fizetessék-e ki? Az albizottság tagjai a főértekezleteken előadott érvekre és ellenérvekre reflektálva, azon nézetnek adtak kifejezést, hogy csupán a szavatossági elv elfogadása esetén okvetetlenül csak tőkeösszeg lesz a balesettől ért munkásnak vagy hátrahagyottjainak kifizethető; míg ha kényszerbiztosítás és ezzel karöltve állami biztosítási intézet hozatnék be, vagy ha a biztosítást maguk a vállalkozók összeségükben eszközölnék, akár szövetkezeti, akár érdekcsoportosi alapon, az esetben a járadék fizetésének elve is el volna fogadható. De mielőtt a bizottság akár az egyik, akár a másik irányban magát elhatározná, szakértők által

számítást kért megejtetni, a mely számítások alapján a különböző rendszerek költségei egybehasonlíthatók lehetnek volna. E számítások eredményeinek ismerete után óhajtott a bizottság Enyedi azon javaslatát is tárgyalni, hogy a fizetés alternative is történjék, azaz előbb járadék állapíttassék meg, és csak ha a fél a bér 600- vagy 800-szorosának kifizetését határozottan kérné s az intéző hatóság a községi előljáráóság bizonylata vagy egyéb okmányok alapján meggyőződnek, miszerint a tőkekifizetés a balesettől értnek jobb szolgálatot tehet mint a járadék, ez esetben a tőke, vagyis a 600—800-szoros összeg fizettessék ki. (III. ülés.)

A ministerium érintkezésbe is lépett König Gyula műegyetemi tanárral, mint matematikai szakértővel, ki késznek nyilatkozott a megbízás elvállalására, de az albizottság által formulázott kérdéseket részint koraiaknak, részint pedig olyanoknak mondotta, a melyek egyáltalán nem nyújtanak positiv alapot valamely számtani művelet eszközlésére, mert a rendelkezésre álló németországi és ausztriai adatok alaposága iránt megbízhatólag nyilatkozni még nem tartotta lehetségesnek. Ezen alapadatok ugyanis akkor csak mintegy hat hónapi statisztikai megfigyelés eredményei voltak s ezen az alapon mindenesetre helyesek és utána számítást nem kívánnak. A szakértő nézete oda irányult, hogy az albizottság vegye fel újból a tárgyalások fonalát, állapotdjék meg azon formák és elvek tekintetében, a melyek alapján nézete szerint a balesetbiztosítás intézménye Magyarországon helyet foglalhat. Ő ezen elvek alkalmazásának számtani eredményei iránt mindenkor azonnal nyilatkozhatik, és pedig annál is inkább, mert a Németországban akkor már ide s tova három év óta működő balesetbiztosító intézmény eredményei ilyen irányú számításnak már inkább lehetnének alapjai.

VI.

Törvényjavaslat az ipari és gyári alkalmazottak balesetek elleni biztosításáról.

Az értekezlet által kiküldött bizottság tárgyalásait nem folytatta. Időközben ugyanis a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium ügyköre megosztatott, illetve ennek és a volt közmunka- és közlekedésügyi ministeriumnak ügyköre újból szabályoztatott, minek eredménye a mai kereskedelemügyi ministerium lett, melynek vezetését Baross Gábor vette át, a ki új alapokra kívánta fektetni a balesetbiztosítást. Megbízásából dr. Ballai Lajos akkori ministeri fogalmazó a balesetbiztosítás törvényes szabályozása tekintetében a következő javaslatokkal lépett a minister elé:

I. A megszakitott bizottsági tárgyalások felvétele feleslegesnek tűnik, mert a tárgyalások eddigi eredménye után itélve, a bizottság új irányokat nem képes kijelölni, hanem vagy az osztrák, vagy a német törvény intézkedéseihöz hajol.

II. Sem az osztrák, sem a német baleseti statisztika nem nyújt elegendő támpontot arra nézve, hogy ez alapon megbízható számításon nyugvó biztosítási intézmény szerveztessek, főleg ha járadék biztosítatnék a munkásnak és hátrahagyottjainak.

III. A hazai viszonyok között a munkás a baleset következményei ellen megvédve és eléggé biztosítva jelentkezik, ha a szavatossági kötelelem mellett a munkásnak egy csekély, de meghatározott kárpótlási összeg biztosítatik, a munkaadó ezen kötelezettségéből folyó eshetőségek ellen magát egy magánintézetnél biztosíthatván.

E tervezet alapján a minister nevezett fogalmazót megbízta a részletes törvényjavaslat kidolgozásával, melynek az iparfelügyelői intézmény szabályozására is ki kellett terjeszkednie.

Ballai e javaslatot, mely első részében a balesetek megelőzésére vonatkozó intézkedéseket tartalmazza, második részében pedig a munkaadók kárpótlási kötelezettségéről szolt, 1890 április hó 20-án nyújtotta át indokolással együtt a ministernek. E javaslat részben Lukács Béla akkori államtitkár és Schnierer Gyula ministeri tanácsos átdolgozásában a következőleg hangzott:

ELSŐ RÉSZ.

Intézkedések a balesetek megelőzésére.

I. FEJEZET.

Általános rendelkezések.

1. §.

A jelen törvény hatálya alá tartoznak:

a) az 1884 : XVII. t.-czikk 25. §-ában, valamint az annak alapján kibocsátott rendeletekben felsorolt ipartelepek;

b) mindazon üzemek, melyekben valamely elemmel hajtott erőgépek vannak alkalmazásban, vagy a melyekben, bár erőgép nem működik, de legalább 20 munkás rendszerint foglalkoztatatik.

Ide értendők mindazon erőművek, melyek gőz, gáz, lég, víz, szél, vagy állati erő alkalmazása által hozatnak mozgásba.

2. §.

A jelen törvény hatálya kiterjed a mezőgazdaság és erdei termeléssel kapcsolatos oly ipari telepekre is, melyek elemi erővel hajtott mű által hozatnak működésbe, vagy a melyek gőzkazánnal dolgoznak.

3. §.

Tekintet nélkül a munkások számára s tekintet nélkül arra, hogy mozdony által tartatnak-e működésben vagy sem, ezen törvény alá tartoznak:

1. az építési vállalatok,
2. a homokbánya vállalatok,
3. a kéményseprési ipar,

4. a kútesinálók ipara,
5. a teherfuvarozási vállalatok,
6. a pinczekezelési telepek,
7. a közraktárak s mások számlájára raktározó egyéb vállalatok,
8. a közuti vaspálya vállalatok és ezek üzemtelepei,
9. a csatorna- és pöczegödör-tisztítók ipara,
10. azon üzemek, hol robbanó szerek készülnek,
11. a gáz- és villamvilágítást eszközlő iparok.

E lajstrom a szerint, a mint az alkalmazottak életbiztonságára való tekintetek az egyes új iparágak telepeinél felmerülnek, vagy az ezen szakaszban felemlítettek valamelyikére nézve elenyésznek, a kereskedelemügyi minister által a belügyministerrel egyetértőleg rendeletileg módosítható, illetve kiegészíthető, és ezen módosítás a törvényhozásnak bejelentendő.

4. §.

A jelen törvény határozmányai alá eső üzlet tulajdonosai, illetve üzemben tartói kötelesek saját költségükön mindazt létesíteni és fenntartani, a mi, tekintettel a telep vagy a vállalat minőségére, az alkalmazottak, illetve a munkások életének, testi épségének és egészségének biztosítása érdekében szükséges. Ehhez képest kötelesek különösen:

a) azon helyeket, hol a munkás élete, testi épsége vagy egészsége elesés, vagy valamely tárgy leesése által veszélyeztetésnek lehet kitéve, megfelelő védőkészülékeket alkalmazni, a mélyedéseket, valamint az oly tartályokat, melyeknél a munkás a beesés veszélyének van kitéve, kellően bekeríteni, esetleg befedni,

b) a hajtó- és fogaskerekeket, a hajtóerő közvetítőket legalább is azon magasságig, meddig a munkások vagy más járókelők azokkal érintkezhetnének, védőkészülékkel vagy korláttal ellátni,

c) a körfűrészek, gyalu, maró, köszörülők és más gépek-nél a szükséges védőkészülékeket alkalmazni,

d) a gépek olajozását és a hajtószíjak alkalmazását, felrakását és leszedését különös gonddal eszközöltetni,

e) a felhuzógépeknek veszély nélküli hord-, illetve szállítóképeségét úgy a teher-, valamint a személyszállítás tekintetében az iparhatóság közbenjöttével megállapítani, azt szembetünő helyen megjelölni s arra örködni, hogy ezen gépek csak hordképességüknek megfelelő mérvben használ-tassanak,

f) a tűzveszély elhárítása végett a gőz- és kőolajlámpákat kellően bekeríteni; elég tágas, könnyen nyíló és hozzáférhető ki- és lejárókat alkalmazni; a szükséges tűzoltó

készülékeket gyors használatra mindig alkalmas állapotban készletben tartani,

g) a gyári helyiségek kellő szellőztetéséről, a fejlődő gáz- és pornak, a hulladékok és egyéb szennyezők eltávolításáról, zárt munkahelyiségekben pedig arról gondoskodni, hogy egy-egy munkásra legalább is 7 m³ mennyiségű légtér jusson,

h) arról gondoskodni, hogy ott, hol nagymérvű por vagy veszélyes gázok fejlődnek, a munkások respirátorokkal legyenek ellátva és azokat használják is;

i) a kellő kötszereket és a gyors segélyre szükséges gyógyszereket készletben tartani.

5. §.

Az alkalmazottak kötelesek a munkaadó által a vállalatnál alkalmazottak élete, testi épsége és egészsége biztosítása érdekében tett intézkedésekhez alkalmazkodni s az e tekintetben fennálló rendszabályoknak engedelmessékedni.

6. §.

Az előbbi §-okban felsorolt kötelezettségeken felül az iparfelügyelőnek, illetve a hatóságoknak az alkalmazottak élete, testi épsége és egészsége biztosítására irányuló mindenemű rendelkezéseit úgy a munkaadó, mint az alkalmazott teljesíteni köteles.

7. §.

A munkaadó a vállalatánál előfordult balesetről az iparhatóságot és az iparfelügyelőket írásban értesíteni köteles és pedig:

a) azonnal, ha a baleset halált okozott,

b) legkésőbb 48 óra alatt, ha a munkás annyira megsérült, hogy 24 óra lefolyása alatt rendes munkáját fel nem veheti.

II. FEJEZET.

Az iparfelügyelőről.

8. §.

Az 1884 : XVII. t.-cz.-nek a segédszemélyzetről szóló III-ik fejezetében foglalt intézkedéseknek, valamint a jelen törvényben előírt rendelkezések végrehajtásának ellenőrzése érintetlenül hagyatván, az iparhatóságoknak a gyárakra vonatkozó s az 1884 : XVII. t.-cz. 121. és 168. §-aiban megállapított felügyeleti jogát a kereskedelemügyi minister általa kinevezett iparfelügyelők által gyakorolja.

Az iparfelügyelők a kereskedelemügyi miniszternek alárendelt államhivatalnokok, azoknak az 1883 : I. t.-cz. 3. §-ában, vagy ezen t.-czikk 10. §-ának első bekezdésében körülírt képzettséggel kell birniok.

9. §.

Az iparfelügyelők rendszeresített létszáma és javadal-mazása a kereskedelemügyi m. kir. ministerium évi költ-ségvetésébe veendő fel. Működésük területét és szolgálati beosztásukat a kereskedelemügyi minister rendeleti úton állapítja meg.

10. §.

Az iparfelügyelő kötelessége:

a/ általában ellenőrizni, hogy az 1884 : XVII. t.-czikknek a segédszemélyzetre vonatkozó intézkedései, valamint egyéb ipariügyi törvényeknek a munkaszünet, betegsegélyzés, balesetekre, stb.-re vonatkozó rendelkezései megtartatnak-e? E célból köteles különösen:

1. a kerületében levő gyárakat évenként legalább egy-szer megvizsgálni;

2. a vizsgálat alkalmából tapasztalt hiányokra a telep tulajdonosát figyelmeztetni, illetve a hiányok pótlására az illető első fokú iparhatóságot megkeresni;

3. a kerületébe eső ipartelepekről, tanműhelyekről, ipari szak- és alsófoku tanoncziskolákról jegyzéket vezetni s ezt nyilvántartani;

4. az alsófoku tanoncziskoláknak látogatottságát, az ipari szakiskolák gyakorlati tanítását ellenőrizni s a tapasztalt hiányokat az illető iparhatóságnál bejelenteni;

b/ a jelen törvény által reá bízott feladatokban eljárni; e célból köteles:

1. megvizsgálni, hogy megtétettek-e a jelen törvény alá eső telepeken mindazon intézkedések, melyek a munkások élete, testi épsége, vagy egészsége megóvását célozzák;

2. a munkaadót utmutatással és szakszerű tanácsal ellátni, avégből, hogy a munkások élete, testi épsége vagy egészsége megóvására szolgáló intézkedések a lehető legcélszerűbben s fölösleges költségek mellőzésével fogana-tosíttathassanak;

3. a munkaadó részére az e célból szükséges szakter-veket díjmentesen elkészíteni s a költségek előleges megtéri-tése mellett, a fél kívánságára, a helyszínén is megjelenni;

4. résztvenni az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-ában felsorolt telepek felállítása céljából a most idézett törvény 27. §-a alapján megtartandó helyszini tárgyalásnál, ott szakszempont-ból véleményt mondani (13. §.);

5. a kerülete valamely gyárában előforduló s a 7-ik §. szerint vagy más módon tudomására jutott balesetek okainak és körülményeinek a 46. §-ban körülírt megvizsgálásánál az iparhatóság segédletére lenni;

6. a kerületében levő s az ezen törvény alá eső üzletelepeken előfordult balesetekről, körülményeinek és okainak feltüntetésével, statisztikát vezetni.

11. §.

Az ipari felügyelők a jelen törvényben körvonalozott teendőiket a kereskedelemügyi minister által kiadandó utasítás szerint és általában az ő rendelkezései nyomán látják el.

12. §.

Az iparfelügyelő köteles az iparhatóságot az ipartörvény és a jelen törvény végrehajtása körüli teendőiben, szaktanács-csal támogatni, viszont az iparhatóság is köteles az iparfelügyelőnek feladatai teljesítésében támogatására lenni.

13. §.

Az iparhatóság köteles mindazon esetekben, midőn az 1884 : XVII. t.-cz. 27. és következő §-ai szerinti eljárás rendeltetett meg, az illető kerületi iparfelügyelőt a helyszíni tárgyalásra meghívni épen úgy, mint a többi érdekelteket.

Az iparfelügyelőnek jogában áll mindazon esetekben, melyekben annak szükségét látja, a helyszíni tárgyalásoknál megjelenni és azokon résztvenni. — Akadályoztatása esetére írásbelileg is közölheti véleményét az eljáró iparhatósággal.

Oly esetekben, midőn az iparhatósági határozatot a munkások élete, testi épsége vagy egészségének megóvása szempontjából sérelmesnek találja, joga van az iparfelügyelőnek a határozat ellen felebbezéssel élni.

14. §.

Ha az iparhatóságnak a 6. §. szerint, vagy más módon tudomására jutó balesetekben vizsgálat rendeltetik el, az iparhatóság ezen vizsgálatra az iparfelügyelőt is meghívni köteles.

Az iparfelügyelő által tett észrevételek jegyzőkönyvileg iktatandók.

A mennyiben az iparfelügyelő a vizsgálatnál nem jelenék meg, az iparhatóság a vizsgálat eredményét a baleset okainak részletezése mellett az iparfelügyelővel írásban közölni tartozik.

15. §.

Az iparfelügyelőnek, a mennyiben ebbeli minőségét a munkaadó vagy a telep vezetésével megbizott közege előtt igazolta, jogában áll a vállalatához tartozó minden helyiségben (munkatermek, gépházak, munkáslakházakban stb.) a nap bármely szakában megjelenni;

éjjel, vagyis esti 8 órától reggeli 6 óráig folyó időszakban azonban a telepnek csak azon részeit tekintheti meg, melyekben az üzleti munka ezen időben is folyik.

16. §.

Az iparfelügyelő jogosítva van az iparvállalatnál alkalmazottak bármelyikéhez, valamint a vállalat tulajdonosához is, a hatáskörébe tartozó ügyekben kérdéseket intézni, felvilágosításokat követelni.

Szintügy jogosítva van az iparfelügyelő a munkásjegyzékeket, fizetési lajstromokat, munkáskönyveket és tanoncszerződéseket bármikor megtekinteni.

17. §.

Az iparfelügyelő a vállalat megvizsgálása, valamint egyéb kötelességeinek teljesítése körül jóindulatú, a munkaadó, valamint a munkások méltányos és igazságos érdekeinek megfelelő ellenőrzői tevékenységet tartozik kifejtetni s olyképen eljárni, hogy az üzem folyamata s az egyik fél jogosult érdeke se sértsék.

18. §.

A munkaadó vagy megbizottja jogosítva van az iparfelügyelőhöz kísérelül csatlakozni.

Köteles azonban a vállalat tulajdonosa vagy megbizottja a kért felvilágosításokat megadni. A valóságot sem eltitkolnia, sem munkásait az adandó felvilágosításoktól eltiltania nem szabad.

19. §.

Az iparfelügyelő jogosítva van szükség esetén az iparhatóságot, vagy a helyi hatóságot a vizsgálatnál való közreműködésre megkeresni, s az iparhatóság ezen közreműködést meg nem tagadhatja.

20. §.

Az iparfelügyelők kötelesek a tudomásukra jutott üzleti vagy üzemi viszonyok tekintetében a legszigorubb titoktartást megtartani, külömbeni fegyelmi eljárás, esetleg azonnali elbocsátás terhe alatt.

21. §.

Az iparfelügyelő gyári vagy ipari üzletet sajátjaként vagy más által üzemben nem tarthat, sem pedig valamely iparvállalatnak részese nem lehet.

22. §.

Az iparfelügyelő tartozik minden egyes szemléről vagy vizsgálatról, úgyszintén egyéb működéséről a kereskedelemügyi miniszternek jelentést tenni.

23. §.

A kereskedelemügyi miniszter az iparfelügyelők észlelteiről s azok alapján tett intézkedéseiről lehetőleg évenként jelentést tesz a törvényhozásnak.

III. FEJEZET.

Az eljárásról és büntetésekről.

24. §.

Ha akár az iparfelügyelő, akár az 1884 : XVII. t.-cz. 168. §-a 7. pontja szerint működő iparhatósági megbizott az ezen törvény alá eső vállalatoknál a munkások élete, testi épsége vagy egészsége megvédése szempontjából hiányokat tapasztalának, kötelességük ezeket az iparhatóságoknak azonnal bejelenteni. Az iparhatóság köteles haladéknélkül a vállalat tulajdonosát, illetve üzemben tartóját vagy ennek megbizottját a hiányok pótlására záros határidő kitűzése mellett utasítani.

25. §.

Ha a vállalkozó a megrendelt intézkedéseket záros határidő alatt nem foganatosítaná, az iparhatóság az intézkedéseket a vállalkozó költségére hivatalból hajtatja végre. az ily költség közigazgatási uton lesz behajtandó.

26. §.

A vállalatoknál tapasztalt egyéb és más törvények- és rendeletekbe ütköző hiányok fennforgása esetén az iparhatóság az ezen hiányok tekintetében rendelkező törvények vagy rendeletek szerint jár el.

27. §.

A ki ezen törvény 4-ik §-ában előirt kötelezettséget elmulasztja, kihágást követ el és 100 frtig terjedhető pénz-büntetéssel büntethető.

Ugyanily büntetéssel sujtandó azon alkalmazott is, ki ezen törvény 4., 5. és 6. §-ai alapján teendő intézkedések ellen cselekszik vagy ellenszegül.

Ha ezen mulasztás vagy cselekményekből eredőleg oly baleset következett be, mely a vállalatnál alkalmazott tárgyak sérülését okozta, a büntetés 200 forintig terjedhetőleg szabható ki.

28. §.

Kihágást képez és 100 frttól 300 frtig, ismétlés esetén pedig, ha előbbi kihágásától számítandólag még 2 év el nem telt, 500 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, ki az iparhatóságnak a munkások élete, testi épsége vagy egészsége megvédésére irányuló intézkedéseit a lehető legrövidebb időn belül nem eszközli, vagy ezen intézkedések foganatosítását makacsul megtagadja, esetleg azoknak ellenszegül.

Ezen büntetés az iparhatóság által kitűzendő záros határidő elmulasztása után ismételten és fokozatosabb mérvben is szabható ki, mi mellett az iparhatóság a jelen törvény 25. §-ában foglaltak értelmében jár el.

29. §.

Azon esetben, ha e törvény 4., 5., 6. §§-aiban előirt kötelezettség elmulasztásából eredőleg oly baleset következett be, mely által valaki életét veszttette el, vagy testi sérülést szenvedett, a mulasztással terhelt 300 frtig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

Azon esetben pedig, ha a baleset annak folytán következett be, mivel az iparhatóság által megrendelt intézkedések alaposan nem foganatosítottak, vagy az iparfelügyelő figyelmeztetése nem követtettek, a mulasztással terhelt 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, ezen felül 15 napig terjedő elzárással is büntetendő.

Mindkét esetben érintetlen marad a mulasztónak a büntető törvények alá eső súlyosabb felelőssége, valamint a munkaadónak az ezen törvény 2-ik részében körülirt kárpótlási kötelessége.

30. §.

Kihágást követ el és 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, ismétlés esetén pedig, ha előbbi kihágásától számítandólag még két év el nem telt, 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető az,

a) ki a 7. §-ban előirt bejelentési kötelezettséget elmulasztja,

b) ki az iparfelügyelőt a vállalat, illetve a hozzá tartozó helyiségeknek megvizsgálásában gátolja, feltéve, hogy e

cselekmény nem tartozik a büntető törvénykönyv súlyosabb minősítése alá, mely esetben ezen törvények rendelkezései irányadók;

c/ ki az iparfelügyelőtől a felvilágosításokat megtagadja, a teendőihez tartozó adatok megtekintését akadályozza;

d/ ki alkalmazottait a felvilágosítások adásában, vagy panaszaiknak előterjesztésében gátolja.

31. §.

A jelen törvény 27—30. §-aiban foglalt büntetéseket az iparhatóságok az 1884: XVII. t.-cikk VII. fejezetében foglalt eljárás szerint szabják ki.

MÁSODIK RÉSZ.

A munkaadók kárpótlási kötelezettségéről.

I. FEJEZET.

Általános határozmányok.

32. §.

Az ezen törvény alá eső vállalatoknál alkalmazott — ide értve a telepen alkalmazott tisztviselőket, művezetőket, felügyelőket, szolgálkat és munkásokat — az üzem közben bekövetkezett baleset folytán szenvedett testi sérülésért, munkaadójától az ezen törvényben (37—40. §§.) meghatározott kárpótlást igényelheti még az esetben is, ha a munkaadó a munkás élete, testi épsége vagy egészsége megóvása érdekében szükségesnek talált intézkedéseket foganatosította.

Ha az alkalmazott a bekövetkezett baleset folytán halálát lelte, az ezen §. alapján követelhető kárpótlási igények hátrahagyottjait a 37. és 40. §-okban megállapított mérvben illetik meg.

33. §.

A 32. §. rendelkezésével ellenkező minden kikötés semmis és érvénytelen.

34. §.

Kárpótlást nem igényelhet az, ki ellen bebizonyítatik, hogy a balesetet szándékosan idézte elő. A bizonyítás kötelezettsége a vállalkozót terheli.

35. §.

Ugyancsak megszűnik a munkaadó kárpótlási kötelezettsége, ha a balesetet földrengés, háború vagy lázadás okozta.

36. §.

A munkaadó a jelen törvény értelmében nyújtott kártalanításért viszkereseti joggal bír azon harmadik személy ellen, ki a balesetet szándékosan vagy vétkes mulasztás által idézte elő.

37. §.

A jelen törvény értelmében a munkaadó a következő kárpótlásra van kötelezve:

a/ sérülés esetében és pedig:

1. ha a sérülés kisebb mérvű és a megsérült nem tagja valamely elismert jellegű betegsegélyző pénztárnak, a gyógyítási költségek megtérítésére s a sérült munkaképességének helyreállításáig táppénz fizetésére, a mely táppénz az illető kerületi betegsegélyző pénztárnál szokásos táppénznél kisebb nem lehet;

ha pedig a megsérült tagja valamely betegsegélyző elismert jellegű pénztárnak, azon időponttól kezdve, melyben a betegsegélyző pénztár a segélyezést alapszabályai értelmében megszünteti, a vállalkozó ugyanazon segélyezést mindaddig köteles kiszolgáltatni, míg a sérült munkaképessége ismét helyreáll.

2. Ha a sérülés súlyosabb és teljes vagy részben keresetképtelenséget okozott, a gyógyítási költségeken és a táppénzen felül, melyek az előbbeni első pontban meghatározott mérvhez képest mindaddig fizetendők, míg a sérült meg nem gyógyult — a munkaadó végkielégítés fizetésére van kötelezve, amely teljes keresetképtelenség esetében a keresetképtelenné vált legutoljára élvezett napibérének 900-szorosát; csak részbeni keresetképtelenség esetében pedig napibérének a keresetképtelenség mérvéhez képest meghatározandó töredékét képezendi, mely töredék azonban a napibérének 300-szorosánál kevesebb és 600-szorosánál több nem lehet;

b/ halál esetében:

1. a temetkezési költségek megtérítésére, legfeljebb azonban 45 forint erejéig;

2. ha a baleset következtében elhalálozott özvegyet, 15 éven alóli gyermekeket vagy unokákat, szülőket vagy nagyszülőket hagyott hátra, kiket saját keresetéből tartott volt fenn, ez esetben a munkaadó a hátrahagyottaknak kártérítést köteles fizetni, és pedig az elhalálozott által utolsó időben élvezett napibér 600-szorosát.

38. §.

A napibérhez számítandók az alkalmazott természetbeli élvezményei is a helyi szokásnak megfelelő értékben. Evi fizetések, havi, vagy hetibérek megfelelően átszámítandók.

39. §.

Fizetést vagy bért nem élvező alkalmazottak, úgymint tanoncok, gyakornokok stb. kárpótlási igényeinek kiszámításánál azon napibér veendő alapul, melyet a vállalatnál legcsekélyebben díjazott munkások élveznek.

40. §.

A 37. §. a) 2. pontjában megállapított kártalanítási összeg a jogosított részére ennek hozzájárulásával évi járadékkép is fizethető. Ez esetben az évjáradék az idézett pont szerint megállapítandó összegnek következő %-ában fizetendő ki:

ha a sérült a baleset bekövetkeztekor 25 éves korát még el nem érte	6 ^o / _o
ha 26—30 éves volt	7 ^o / _o
» 31—35 » »	8 ^o / _o
» 36—40 » »	9 ^o / _o
» 41—45 » »	10 ^o / _o
» 46—50 » »	11 ^o / _o
» 51—55 » »	12 ^o / _o
» 56—60 » »	14 ^o / _o
ha pedig a 60 éves kort meghaladta	15 ^o / _o .

41. §.

A 37. és 40. §-ok szerint fizetendő kárpótlási összeg 3-ik személyre át nem ruházható, az sem megtartási jog, sem zálogjog tárgyát nem képezheti, arra birói foglalás nem eszközölhető. A kárpótlási összegről való lemondás joghatálylallyal nem bír.

42. §.

A kárpótlási követelések a munkaadó csődje esetén az 1881 : XVII. t.-cz. 60. §-ának 1. pontjában, illetve Horvát-Szlavonországokra nézve az ott érvényben levő csödrendtartás 20. §. 2. pontjában foglalt igényekkel egy osztályba sorozandók.

43. §.

A sérült alkalmazott, illetve a baleset következtében elhalálozottnak hátrahagyottja a jelen törvény 37. és 40. §-aiban megállapított kárpótlásnál nagyobb kártalanítást csak az esetben és akkor is csak rendes birói úton követelhet a munkaadótól, ha a balesetet a munkaadó szándékosan vagy vétkes mulasztással idézte elő.

44. §.

A 37. és 40. §-okban megállapított kártalanítási jogigény elévül, ha a baleset bekövetkeztétől számítandólag egy év alatt a kárpótlásra való igény nem érvényesítettik.

Az elévülésre, mint jogenyésztő tényre nem hivatkozhatik az, ki ellen bebizonyíttatik, hogy az elévülést valamely törvényellenes mulasztás vagy más jogellenes cselekménnyel idézte elő.

II. FEJEZET.

A balesetek megvizsgálása és a kártalanítás megállapítása körül követendő eljárásról.

45. §.

A jelen törvény alá eső vállalatnál történt balesetek megvizsgálására és azok körülményeinek megállapítására az iparhatóságok vannak hivatva.

Mihelyt az iparhatóságnak a munkaadó feljelentése (7. §.) vagy más feljelentés alapján, vagy hivatalból oly baleset jut tudomására, mely az alkalmazottak valamelyikének testi sérülését vagy halálát okozta, köteles az iparhatóság a vizsgálatot elrendelni s annak időpontjáról az iparfelügyelőt értesíteni (14. §.)

Késedelmet nem tűrő esetekben a vizsgálat azonnal, az iparfelügyelő bevárása nélkül tartandó meg, annak eredményéről azonban az iparfelügyelő a 14. §. határozmányaihoz képest értesítendő.

Az iparhatóságnak kötelessége:

a/ megvizsgálni a baleset okát és egyéb körülményeit;
b/ kideríteni a baleset által ért személy nevét, családi viszonyait, sérülése mérvét, a gyógyulási időnek előreláthatólag meghatározható tartamát;

c/ a sérült által legutóbb élvezett napibér nagyságát;

d/ kideríteni, vajjon tagja-e a sérült valamely betegsegélyző egyletnek, s ennek fizetési kötelezettsége a sérült irányában bekövetkezett-e?

e/ megállapítani a kártérítésre kötelezett munkaadót, illetve vállalatot;

f/ megállapítani azt, nem merült-e fel oly körülmény, mely rendőri vagy birói útra tartozik? s hogy nevezetesen a balesetet nem-e szándékosság, vagy a munkaadónak vétkes mulasztása okozta-e?

A kiderítő adatokról és tényállásról lehetőleg kimerítő jegyzőkönyv veendő fel, mely az orvos, s amennyiben a vizsgálatnál jelen voltak, az iparfelügyelő vagy más szakértők, esetleg ez alkalomból felhívandó két bizalmi férfi által is aláírandó.

46. §.

A 45. §. szerint megejtendő nyomozat alkalmával tartozik az iparhatóság a sérült elhelyezése, esetleg eltakarítása

íránt az előzetes intézkedéseket megtenni, feltéve, hogy ezek tekintetében a vállalat tulajdonosa, vagy megbízottja, vagy valamely más oldalról kellő intézkedés meg nem tétetett volna.

47. §.

A vizsgálatról felvett jegyzőkönyvet az iparhatóság annak lezárása után legkésőbb 3 nappal a választott bíróság elnökéhez teszi át.

48. §.

A kártalanítási kötelezettséget és a kártalanítás mérvét a jelen törvény határozmányaihoz képest a következő szakaszok szerint alakított választott bíróság állapítja meg.

49. §.

A választott bíróságok számát és székhelyét az igazságügyi és belügyi ministerekkel egyetértőleg a kereskedelemügyi minister állapítja meg.

50. §.

A választott bíróság az elnökből, 4 rendes tagból és 4 póttagból áll. Az elnököt, kinek az 1869: IV. t.-cz. 7. §-ában megállapított képzettséggel kell bírnia, az igazságügyi minister 3 évre jelöli ki: két-két tagot és két-két póttagot szintén 3 évre azon kereskedelmi és iparkamara, illetve kerületi betegsegélyző pénztár választ saját tagjai sorából, melynek kerületében a választott bíróság székhelye van.

51. §.

A választott bíróságnak sem elnöke, sem tagja nem lehet az, a ki az érdekelt felek valamelyikével fel- vagy lemenő ágbeli vagy 3-ad izigleni rokonságban vagy sógorságban, vagy mint alkalmazott szolgálati viszonyban áll, vagy az ügy kimenetelétől hasznot várhat, vagy kárt szenvedhet.

Ha ily esetek a választott bíróság tagjainál állnak be, az illető tagok helyett a póttagok hivatnak be, ha pedig az érdekeltség az elnökre vonatkozik, az igazságügyi miniszter más elnököt küld ki.

52. §.

A kártalanítási kötelezettség, illetve a kártalanítási összeg megállapítása a választott bíróság által azonnal a baleset felvételéről szóló jegyzőkönyvnek a választott bírósághoz való áttétele után hivatalból eszközözendő.

A sérült félnek vagy a baleset következtében elhalálozott kártalanításra jogosult hátrahagyottjainak azonban joguk-

ban van igényeiket a választott bíróság elnökénél vagy szóval vagy írásban is bejelenteni.

Ily bejelentés folytán az elnök mindenekelőtt a baleset megvizsgálására, illetve a felvett jegyzőkönyvnek megküldésére hívja fel az iparhatóságot.

A kártalanítás megállapítása czéljából a választott bíróság elnöke tárgyalási napot tűz ki és erre úgy a munkaadót, mint a sérültet, illetve a baleset következtében elhalálozott hátrahagyottjait megidézi.

53. §.

Ha az alkalmazott valamely biztosító intézetnél vagy baleset elleni biztosító szövetségnél volt baleset ellen a munkaadó által biztosítva, s ha a felelős munkaadó a biztosításról szóló okmányokat bemutatja, az illető biztosító intézet vagy szövetség képviselőjével folytatattatik a tárgyalás.

Szabadságában áll azonban a munkaadónak, illetőleg képviselőjének is a tárgyalásban részt venni és esetleg megjegyzéseit megtenni.

54. §.

A választott bíróság tárgyalásait az elnök vezeti.

A tárgyalások nyilvánosak.

Mindenek előtt az egyezés kísérlendő meg.

A választott bíróság belátása szerint tanukat és szakértőket hallgathat ki.

A tárgyalás befejezte után a választott bíróság mindenekelőtt a kárpótlási kötelezettség iránt határoz, azután a felek vagy képviselőiknek meghallgatása után a kárpótlási összeg, esetleg az évi járadék és annak biztosítási módozata iránt ítélt.

55. §.

Az ítélet ellen, mely azonnal kihirdetendő, felebbezésnek nincsen helye és az csupán illetéktelenség, az elnök vagy a tagok érdekeltsége, vagy az előirt formaságok megsértése miatt, a felek panaszára a kereskedelemügyi minister által egyetértőleg az igazságügyi ministerrel semmisíthető meg, mely esetben új tárgyalás rendelendő el.

56. §.

A választott bíróság előtti eljárás bélyeg- és illetékmentes.

Az elnök és a bírósági tagok működése ingyenes és polgári kötelesség, melynek megtagadása 100 forintig terjedhető bírsággal büntethető.

57. §.

A választott bíróság ítéletei a baleset bekövetkeztének helye szerint illetékes iparhatóság által közigazgatási uton végrehajthatók.

58. §.

Az esetben, ha a büntető törvények határozmányai alá eső cselekmények vagy mulasztások gyanuja forogna fenn (43. és 45. §§. *f*) pontja), a kártalanításnak a jelen törvény értelmében történt megállapítása után, az ügyiratok további eljárás végett az illetékes bírósághoz teendők át.

59. §.

A választott bíróság előtti eljárást a kereskedelemügyi és az igazságügyi ministerek rendeleti uton szabályozzák.

60. §.

A tárgyaláshoz a felek ügyvédet vallhatnak, ügyvédi díj azonban csak a megbízó irányában állapítható meg.

III. FEJEZET.

A munkaadók kötelezettségének áthárításáról.

61. §.

A munkaadó jogosítva van a jelen törvény 32. §-a szerint őt terhelő kárpótlási kötelezettség teljesítését oly módon biztosítani, hogy

a) vagy belép a jelen törvény határozmányai szerint alakítandó biztosítási szövetkezetbe (66. §.);

b) vagy pedig a jelen törvény szerint elismert jellegű biztosító intézetnél biztosítja baleset ellenében a vállalatánál alkalmazottakat (81. §.)

62. §.

Ha a munkaadó a vállalatánál alkalmazottakat baleset ellen a megelőző §-ban említett valamely biztosítási szövetkezetnél, vagy biztosítási intézetnél előzetesen biztosította, ez esetben a munkaadót terhelő kötelezettségekért a jelen fejezet *A*), illetve *B*) pontja alatt említett azon szövetkezet vagy biztosítási intézet válik felelőssé, melynél a munkaadó az alkalmazottat biztosította s a munkaadó mentesül a kárpótlási kötelezettség terhe alól még az esetben is, ha a szövetkezet vagy intézet bármilyen okból képtelen lenne is a kötelezettség teljesítésére.

63. §.

A munkaadó mindazonáltal kötelezve marad az első segélynyújtásra, valamint érvényben marad felelőssége a 43. és 58. §-ok eseteiben is.

64. §.

A munkaadó kártalanítási kötelezettségének a 62. §-ban említett áthárítása csak akkor eszközölhető, ha ez iránti igényét a munkaadó a választott bíróságnál az 53. §. határozmányai szerint érvényesíti.

A választott bíróság határoz a fölött, hogy a bejelentett áthárítás a jelen törvény határozmányainak megfelelő-e s hogy elfogadható-e vagy sem?

Az esetben, ha a választott bíróság az áthárítást annak hiányossága miatt nem fogadná el, a kártalanítási kötelezettség a munkaadót terheli.

65. §.

Oly vállalatoknál, melyeknél az alkalmazottak testi épisége és biztonsága erősebben van veszélyeztetve, az iparhatóság elrendelheti, hogy a munkaadó alkalmazottait valamely a jelen törvényben körülírt szövetkezetnél vagy elismert jellegű biztosító intézetnél biztosítsa baleset ellen.

Ha a biztosítás valamely szövetkezetnél vagy biztosító intézetnél eszközölhető nem volna, az iparhatóság a munkaadót szükség esetén más, megfelelő biztosítás nyújtására kötelezheti.

Amennyiben a munkaadó a határozat jogérvényessé válásától számítandó 30 nap alatt sem a biztosítást nem eszközölné, sem a megállapított biztosítékot nem nyujtaná, az iparhatóság a jogerőssé vált határozat teljesítésére záros határidő kitűzése mellett 300 frtig terjedhető pénzbüntetés terhe alatt kötelezhető.

Ha ezen újabb határidő is eredmény nélkül járna le, a körülményekhez képest az üzem megszüntetése, illetve a telep bezárása rendelhető el.

A jelen szakaszban érintett ügyekben az iparhatóságok az 1884: XIV. t.-cz. VII. fejezetében szabályozott eljárás szerint járnak el, oly korlátozással mindazonáltal, hogy az üzem megszüntetését, illetve az ipartelep bezárását csakis a kereskedelemügyi minister rendelheti el.

A/ A munkaadók biztosító szövetkezetéről.

66. §.

Legalább tíz a jelen törvény határozményai szerint kártérítésre kötelezett munkaadó, ha együttvéve legalább 2000

biztosítandó alkalmazottat foglalkoztatnak, a náluk alkalmazottak kárpótlási igényeinek biztosítása céljából baleset elleni biztosító szövetkezetet alakíthatnak.

Ily esetben a tagoknál foglalkoztatott, kárpótlásra jogosult összes munkás vagy alkalmazott igényeiért a 62. § értelmében, mindazonáltal a 63. §-ban jelzett kivétellel, csak a szövetkezet felelős.

67. §.

A baleset elleni biztosító szövetkezet működését más mint a fent meghatározott célra ki nem terjesztheti, jogában áll azonban a balesetek elhárítására szükséges ellenőrzést gyakorolni és az erre szükséges intézkedéseket létesíteni.

68. §.

A baleset elleni biztosítási szövetkezetek jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak.

Azon jogok, melyek a tagokat a 36. § szerint harmadik személyek irányában illetik, a szövetkezetre mennek át és általa érvényesíthetők.

69. §.

A szövetkezet által elvállalt kötelezettségeikért a tagok egyetemlegesen és magánvagyonukkal is felelősek.

A szövetkezetbe történt felvétel által a belépő tag a szövetkezet részéről addig elvállalt kötelezettségeikért a többi tagokkal egyetemlegesen szintén felelőssé válik.

70. §.

Ha valamely tag a szövetkezetből kilép, a szövetkezet által a kilépés napjáig elvállalt és esedékesekké vált kötelezettségeikért még azok lebonyolításáig felelős marad.

71. §.

A szövetkezet kezelési és egyéb kiadásai a tagokra arányosan kivetendő hozzájárulás által fedeztetnek.

A tagok hozzájárulási összege az előző évben általuk fizetett összes munkabérek alapján vetendő ki, figyelembe véve egyúttal a vállalatok kisebb vagy nagyobb veszélyességét.

72. §.

A szövetkezet a hozzá tartozó vállalatokat veszélyvalószínűségi mérvükhöz képest köteles osztályozni és a társaságok által fizetendő évi járulékok nagyságát a vállalat veszélyvalószínűségéhez mérten állapítja meg. Ugyanazon egy vál-

latnál alkalmazottak csakis egyenlő veszélyfokozat alá sorozhatók.

73. §.

Minden tag köteles a szövetkezetbe belépése alkalmával sajátkezü aláírásával bejelenteni, hogy vállalatánál hány munkás van alkalmazva és mennyi ezeknek évi munkabére?

A tagoknak jogukban áll a bejelentésben foglaltak valóságáról maguknak bármi módon meggyőződést szerezni, esetleg a tag könyveinek felmutatását is kérni.

74. §.

A szövetkezetnek a kereskedelemügyi minister által jóváhagyott alapszabályokkal kell birnia.

A kereskedelemügyi minister még ezen törvény életbe léptetése előtt minta-alapszabályt fog a munkaadók rendelkezésére bocsátani.

A szövetkezet alakítása és az alapszabályok csak az esetben hagyhatók jóvá, ha előzetesen igazoltatott, hogy a társ-tagok összes munkásaik egy évi bérének egy tizenketted részét készpénzben biztosítékképp lefizették.

Egyébként a kereskedelemügyi minister az alapszabályok jóváhagyását megtagadhatja, ha rendelkezései a törvénnyel ellenkeznek, vagy ha szervezetük a kitűzött cél biztosítására alkalmatlan.

75. §.

Minden újonnan belépő tag tartozik saját munkásai évi összérének egy tizenketted részét szintén biztosítékként lefizetni.

76. §.

A 74., 75. §-ok szerint letett biztosíték a szövetkezet által az első évben felmerülő, valamint az időközönként szükségelt kiadások előlegezésére fordítható; az így felhasznált összeg azonban a legközelebb kivetendő tagsági járulékok által kiegészítendő.

A lefizetett biztosítékre sem maguk a társtagok nem támaszthatnak igényt, sem pedig a társtagok netaláni hitelezői.

77. §.

Ha a szövetkezet tagjainak száma ötre, vagy a biztosított munkások száma 1000-re apadt, akkor a kereskedelemügyi minister a szövetkezetet feloszlattottnak nyilváníthatja, vagy valamely más, hasonló célú szövetkezettel való egyesülésre kötelezheti.

Ha a szövetkezet feloszlik, vagy feloszlattatik, a letett

biztosítéki összegek első sorban az illető szövetkezetek által a biztosítottak irányában elvállalt kötelezettségek fedezésére fordítandók.

78. §.

A szövetkezeti alapszabályoknak a következőkről kell intézkedéseket tartalmazniok:

a) a társaság czime és székhelye;

(Egy és ugyanazon helyen működő szövetkezeteknek egymástól megkülönböztető címmel kell birniok.)

b) a kárpótlási igények kielégítésének módozatairól;

c) a tagok egymásközi jogviszonyairól;

d) a társaságba való belépés módozatairól, ugyszintén a társaságból való kilépés föltételei és azon esetekre vonatkozólag, midőn a társtag kilépettnek tekintendő;

e) a társaságból való kizárás eseteire nézve;

f) a pénzkezelés módozatairól;

g) a szövetkezeti határozatok hozatalának módjairól és

h) a társaság előljárósága és hatáskörére nézve;

i) a szövetkezet feloszlásának eseteire.

79. §.

A jelen törvény alapján alakult és működő szövetkezetek kötelesek az elmúlt évről szóló számadásaikat, mérlegeiket, vagyoni kimutatásaikat, a tagok névsorát, a biztosított munkások számának feltüntetésével minden következő év márczius végéig a kereskedelemügyi ministerhez felterjeszteni.

80. §.

A jelen törvény alapján alakult és működő szövetkezetekre az 1875:XXXVII. t.-cz. a cégbejegyzésre, valamint a biztosítási ügyletre vonatkozó rendelkezései nem alkalmaztatnak.

B/ A baleset ellen biztosítást nyújtó intézetekről.

81. §.

A munkaadó alkalmazottait a jelen törvényben meghatározott kárpótlási igényekre való tekintettel s a jelen törvény 62. §-ában említett joghatálylyal az 1875:XXXVII. t.-cz. alapján működő oly biztosítási intézetnél is biztosíthatja, mely biztosítást kifejezetten az ezen törvény rendelkezéseinek megtartására való hivatkozással vállalta el.

82. §.

A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy azon biztosító intézeteket, melyek kötelezőleg kijelentik, hogy

a jelen törvény rendelkezéseinek magukat alávetik s a melyek nevezetesen a jelen törvénynek a kártalanítás mérvére és módozataira s a választott bíróságra vonatkozó határozmányait alapszabályszerűleg is biztosítják, a mennyiben egyébkép, nevezetesen hitelképesség szempontjából, kifogás nem merülne fel, a jelen törvény értelmében balesetek ellen biztosító elismert jellegű biztosító intézeteknek jelenthesse ki, a melyeknél való biztosítás a munkaadót a további biztosítás kötelezettsége alól felmenti.

A kereskedelemügyi miniszternek azon határozata, melylyel valamely biztosító intézetnek a jelen törvény értelmében való elismert jelleget engedélyezi, a hivatalos lap útján a munkaadó tudomására hozandó.

83. §.

A jelen törvény értelmében működő biztosító intézet a bevételek és kiadások összeállítását, nemkülönb az évi mérleget, valamint az ezen törvény alapján elvállalt biztosításokról szóló külön kimutatást évenként a kereskedelemügyi miniszterhez felterjeszteni köteles.

84. §.

Azon jogok, melyek a jelen törvény alapján működő szövetkezeteket a 68. §. értelmében a költségek visszatérítése tekintetében megilletik, azon biztosító társaságok által is érvényesíthetők, melyek a biztosítást a jelen törvény szerint vállalták el.

IV. FEJEZET.

Átmeneti és zárhatározmányok.

85. §.

Már tényleg működésben levő vállalatoknál, a jelen törvény első részében foglalt s az alkalmazottak életbiztonságának és testi épségének megóvását célzó rendelkezések az illető vállalat viszonyaihoz képest fokozatosan és oly módon hajtandók végre, hogy sem a vállalat üzemének folytonossága, sem annak további fennállhatása veszélyeztetve ne legyen.

A kereskedelemügyi miniszter felhatalmaztatik, hogy az esetben, ha valamely, tényleg már működésben levő vállalatra nézve a jelen törvény 2-ik részében kötelezővé tett biztosítás teljesítése oly jelentékeny költséget okozna, mely az illető vállalat további fennállását veszélyeztetné, a biztosításnak e jelen törvény értelmében való életbe léptetésére az illető vállalat részére időhaladékot engedélyezhessen.

A jelen törvény életbeléptetésének időpontjától számítható legkésőbb két év alatt azonban valamennyi, a jelen törvény határozmányai alá eső vállalatnak a biztosítást ezen törvény határozmányai szerint kell foganatosítania.

86. §.

Azon ipari és gyári vállalatokra nézve, melyek állami, törvényhatósági vagy községi kezelés alatt állanak, ezen törvény életbe léptetéséig oly szabályzatok állapotandók meg, melyek alapján az ott alkalmazott munkások, vagy hátrahagyottjainak kárpótlási igényei baleset alkalmából legalább az ezen törvényben meghatározott mérvig biztosíthatnak.

87. §.

A vaspályák által okozott halál vagy testi sértés esetében, a mennyiben nem a vaspályák alkalmazottairól van szó, az 1874: XVII. t.-cikk rendelkezései irányadók.

A vaspályák saját alkalmazottaira és munkásaira azonban, ide érve a vaspályák egyéb ipari és gyári telepeit és műhelyeiben alkalmazottakat is, a jelen törvény rendelkezései mérvadók.

88. §.

A jelen törvény rendelkezései alá nem esnek:

a) a bányatörvény határozmányai alá tartozó bányai ipari vállalatok. Amennyiben azonban a bányai iparral nyers terményt feldolgozó ipari telepek is vannak kapcsolatban, ez utóbbiakra nézve a jelen törvény rendelkezései nyerne alkalmazást;

b) a házi ipar;

c) a letartóztatási intézetekben üzött ipar.

89. §.

Jelen törvény 189-én lép életbe, és végrehajtásával a belügyi és az igazságügyi ministerekkel egyetértőleg a kereskedelemügyi minister, illetve Horvát-Szlavonországokra nézve a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

VII.

Szakvélemények a törvényjavaslatról.

a) A biztosító társaságok nyilatkozatai.

Mielőtt ez a javaslat véleményező tárgyalás végett a kereskedelmi és iparkamarákkal és az illető szaktestületekkel közöltetett volna, a kereskedelemügyi minister 1890. évi november hó 2-ára a hazai nagyobb biztosító társaságok képviselőit a javaslat biztosítás-technikai részének megvitatása céljából értekezletre hívta össze. Képviselve voltak ezen az értekezleten a Nemzetközi baleset ellen biztosító társulat, az Assicurazioni Generali, a Foncière, a Magyar-francia és az Első Magyar Általános biztosító társaságok.

A minister közölte ez értekezleten a biztosító társaságok megbizottjaival a javaslat biztosítás-technikai szempontból fontos következő intézkedéseit: A javaslat a munkaadó szavatosságát állítván fel elvül (32. §.), a munkást érhető szerencsétlenség esetére a munkaadóra bizza azt, hogy az ennek folytán előállható rizikó esetén miként biztosítja magát, illetve munkásait (61. §.). Nem kontempláltatik tehát egy állami biztosító intézet felállítása, hanem a munkaadó vagy a baleseti törvény alapján alakítandó biztosítási szövetkezetnél, vagy valamely ezen törvény alapján elismert jellegű biztosító intézetnél biztosíthatja alkalmazottjait. A javaslat e célra két módozatot vesz kilátásba. Az egyik szerint maguk a munkaadók alakíthatnak megfelelő biztosító szövetkezetet, mely a javaslatban megállapított feltételek szerint alakul és működik, a mely társaságra azonban a kereskedelmi törvény egyáltalán nem és pedig e törvénynek sem a szövetkezetre,

sem a biztosítási ügyletre vonatkozó rendelkezései nem találnak alkalmazást. (66. és következő §§.) A másik szerint a kereskedelmi törvény alapján működő biztosító intézetek vehetők igénybe (81—84. §§.) A javaslat a kárpótlás mérvét alternatív alapon szabályozza. Szabadságában áll a munkaadónak a kárpótlást meghatározott összegben (a napi bér 900-szoros maximális összegében) vagy pedig évi járadékokban szolgáltatni. Ehhez képest tehát a munkás, illetve hátrahagyottja vagy fix összegre, vagy járadékra tarthat igényt (37. §. 2. pont és 40. §.).

Kérdés tehát: 1.) vajjon a hazai biztosító intézetek elvállalnák-e a biztosítást mindazon esetekre, tehát robbanó szerkeket előállító gyárakra is (65. §.), melyekre a javaslat szerint a munkaadó kártalanításra köteleztetik? 2.) Hajlandók volnának-e a szóban forgó biztosításokat kifejezetten a javaslatban körülírt kötelezettségek mellett elvállalni, a mi magával hozná többek között azt, hogy elismernék a javaslatban kirendelt választott bíróság kompetenciáját és lemondának a kereskedelmi törvényben biztosított némely kifogásolási jogról stb. (82. §.)? 3.) Ha igen, minő díjtételeket kívánnak, hogy a törvényjavaslat 37. §-ának 2-ik pontjában és a 40. §-ban megállapított kártalanítási mérvet minden körülmények között a törvény korlátai között rendelkezésre bocsássák, illetve a munkaadók helyett teljesítsék? Tájékoztatásul közölte a minister a biztosító intézetek képviselőivel azt is, hogy a törvényjavaslatban a balesetek megelőzésére hatékony intézkedések vannak kilátásba véve, melyek tehát a koczkázatot csökkentik és továbbá, hogy a törvényjavaslat hatálya még az 1885-ik évi hiányos iparstatisztikai felvételek—szerint is legalább 250.000 munkásra terjed ki.

E megbeszélés folyamán a biztosító társaságok képviselői hangsúlyozták, hogy a mennyiben a munkaadók részéről a baleseti törvényen alapuló szövetkezetek alakíttatnának, ezektől is hasonló biztosítékok lennének követelendőek, mint a kereskedelmi törvény alapján működő biztosító intézetektől; továbbá hangsúlyozta az értekezlet annak szükségét, hogy a vegyes biztosításokkal foglalkozó intézetek a munkásbaleseti

biztosítási ügyletre nézve különállólagon tartozzanak a díjtartalékot, alap- és tartaléktőkét kezelni, úgy hogy e célra külön biztosítási alap létezzék.

A törvényjavaslat alapelveinek megismerése után különben az értekezleten résztvett biztosító intézetek képviselői kijelentették, hogy elvileg hozzájárulnak a munkaadók szövetkezeteivel való parallel működéshez és hogy a biztosítósoknak a törvénytervezetben foglalt elvek alapján való elvállalására készek. A díjtételekre és a nyújtandó biztosítékokra vonatkozó nyilatkozataikat 1891. január 1-re ígérték.

Addig a törvényjavaslat megküldetett közelebbi tájékozódás végett az érdeklődő biztosító társaságoknak és véleményezés végett valamennyi kereskedelmi és iparkamarának, az országos iparegyesületnek és a budapesti általános munkásbeteg- és rokkant segélyző pénztárnak.

A biztosító társaságok közül a Magyar francia, az Első magyar általános, a Fonçière, a Phönix magyarországi képviselősege, a Nemzetközi baleset ellen biztosító, és az Assicurazioni Generali biztosító társaságok terjesztettek be ajánlatokat a munkások baleset elleni való biztosításának keresztülvételére. E társaságok legnagyobb része azonban végleges ajánlatát ahhoz a feltételhez kötötte, hogy a törvény egyes, általuk megjelölt rendelkezései az ő tetszésöknek megfelelő módosítást nyerjenek.

Csak egy pillantás a biztosító társaságok által felhozott kifogásokra meggyőző arról, hogy az ő közreműködésükkel a törvényjavaslat szellemében nem lehetett volna a munkások baleset elleni való biztosítását keresztülvinni. Így legnagyobb részük szerfölött megfontolandónak tartotta, hogy a szövetkezeti úton való biztosítás megengedtesse-e, többen közülök abban az esetben, ha a szövetkezeti biztosítás is fennmarad, azt kívánták, hogy velök előre határozottan közöltessék az alakítandó szövetkezetek száma és üzletkörük nagysága. Azt kívánták, hogy az iparfelügyelők útján gyűjtött statisztika rendelkezésükre bocsáttassék, mely statisztika a vállalat megnevezésén kívül az alkalmazott munkások létszámát

és a fizetett bérösszegek magasságát tartalmazza. A balesetről a biztosító társaságok is értesítenek. A kárpótlási összegek minimumait a biztosító társaságok leszállítandóknak tartották. A biztosító társaságok egy része azt kívánta, hogy a társaság az ítélkező választott bíróságban szavazati joggal bíró két tag által képviseltesék. A bérlejstromok mindenkori megvizsgálhatóságát is kívánták.

A társaságok egy része azonnal közölt díjfizetési táblázatot és saját tervezete szerint készült veszélyosztályozást is. Tájékoztatásul a magánbiztosító társulatok által eszközölt balesetbiztosítás költségeire megemlítjük, hogy a »testi balesetek ellen biztosító iparosok szövete«, mely abban az időben több mint 137 hazai vállalat munkásait biztosította baleset ellen, s a mely a fent felsorolt társaságok mellett szintén adott be nyilatkozatot, minden ajánlat között a legmagasabb díjtételeket tartalmazta ajánlatában. A többi társaság ajánlatában foglalt díjjegyzék sem volt sokkal alacsonyabb.

A ministerium azonban mind e kifogások és túlzott követelések mellett is bizott a javaslat sorsában és abban, hogy a magánbiztosító intézetek közvetítésével keresztül lehet a munkások baleset ellen való biztosítását vinni.

b) Szakegyesületi vélemények.

A biztosító társaságok nyilatkozataitól eltérőleg a meghallgatott szaktestületek nyilatkozatai azonban már döntők voltak a javaslat sorsára. A megkérdezett testületek, a melyek a javaslatot minden indokolás nélkül kapták meg — a mi mindenesetre hiba volt — mind adtak a javaslatra véleményt. E vélemények közül némelyik, mint az az alábbiakból is ki fog tűnni, igen beható és alapos tanulmány eredménye volt.

Alaki szempontból mindegyik vélemény egyhangulag kívánta, hogy az iparfelügyeletre vonatkozó rendelkezések e javaslatból kihagyassanak s az iparfelügyelet a tárgy fontosságát

gánál fogva külön törvényben szabályoztassék.*) Közjogi szempontból pedig a zágrábi kamara kívánta, hogy a javaslat

*) Ez mint tudvalevő be is következett az 1893. évi XXVIII. t.-cikkben, melynek idevágó rendelkezései így hangzanak :

I. FEJEZET.

A balesetek elhárítása és az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének megóvása érdekében szükséges intézkedésekről.

1. §. A munkaadó köteles ipartelepén mindazt létesíteni és fenntartani, a mi, tekintettel a telep és az üzem minőségére, annak követelményeihez képest, az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása érdekében szükséges, és pedig :

a) azon helyeken, hol az alkalmazott élete, testi épsége vagy egészsége leesés vagy valamely tárgy lehullása által veszélynek lehet kitéve, köteles megfelelő védő készülékeket alkalmazni, a mélyedéseket, valamint az oly tartályokat, melyeknél a beesés veszélye fennforog — a mennyiben az üzem természete azt megengedi — kellőleg bekeríteni, illetve befedni ;

b) a hajtó- és fogaskerekeket, a hajtóerőközvetítőket legalább is azon magasságig, a meddig az alkalmazottak, vagy más járókelők azokkal érintkezhetnének, — védőkészülékkel vagy korláttal ellátni ;

c) a körfűrészeken, a gyalu, maró, köszörülő és más gépeken védő készülékeket alkalmazni ;

d) a gépek olajozását és a hajtószijak alkalmazását, felrakását és leszedését, illetve a közlőműveket különös gonddal kezeltetni ;

e) a felhúzó-gépeknek veszély nélkül hord-, illetve szállító-képességét úgy a teher-, valamint a személyszállítás tekintetében az iparhatóság közbenjöttével megállapítani, azt szembetűnő helyen megjelölni és a felett őrködni, hogy ezen gépek csak hordképességüknek megfelelő mérvben használtassanak, s hogy biztonsági fogókészülékkel láttassanak el ;

f) a gáz- és kőolaj-lámpákat akkép elhelyezni, hogy a tűzveszély ne fokoztassék ; elég tágas, könnyen nyíló és hozzáférhető ki- és lejárásokat alkalmazni, a szükséges tűzoltó készülékeket gyors használatra mindig alkalmas állapotban készletben tartani ;

g) a gyári helyiségek kellő szellőztetéséről és világításáról, a fejlődő gáz- és pornak, a hulladékok és egyéb szennynek eltávolításáról, oly zárt munkahelyiségekben pedig, melyekben az alkalmazottak hosszabb időn át tartózkodnak, arról gondoskodni, hogy a munkásokra elegendő mennyiségű légtér jusson ;

h) arról gondoskodni, hogy azon alkalmazottak, kiknek mérgező kal telt helyiségekbe kell bemenniök, vagy ott tartózkodniök

a horvát kiegészés rendelkezéseinek megfelelően gyökeresen dolgoztassék át.

Érdemi szempontból tekintve a javaslatot, az abban foglalt álláspontot leginkább a debreczeni kamara osztotta, a javaslatban kontemplált törvényt czélszerűnek és időszzerűnek tartva. Örömmel fogadja azt az eszmét, hogy a biztosító-társaságok végezzék a biztosítást. Az állami közvetítés gondolatát elveti. De kiemeli, hogy a javaslat nagy terhet ró ismét az iparra; azért kívánatos volna, hogy azokat a munkások a munkaadókkal egyenlő mértékben viseljék.

Szintén csak az iparra rótt nagy terhet látja a javaslatban az eszéki kamara, a mely azt kívánja, hogy a biztosítás kötelező legyen ugyan, de az annak terheihez való hozzájárulás arányát a munkaadó a munkással való szabad egyezkedés útján állapíthassa meg.

respiratorokkal legyenek ellátva s a respiratorokat használják is; ott pedig, a hol nagymérvű por fejlődik, exhaustorok alkalmaztassanak;

i/ az első segélyre szükséges köt- és gyógyszereket készletben tartani.

A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy a különböző iparágak üzemének viszonyaihoz képest szükséges hasontermészetű óvintézkedést rendeleti uton szabályozza.

Munkaadó a jelen törvény értelmében az ipartelep tulajdonosa vagy bérlője, illetőleg a tulajdonos vagy bérlő nevében eljáró helyettes.

2. §. Az ipari telepen alkalmazottak kötelesek a munkaadó által a vállalat üzeme körül az élet, testi épség és egészség biztosítása érdekében tett intézkedésekhez alkalmazkodni, illetve az e tekintetben mérvadó rendszabályokat megtartani és teljesíteni.

3. §. Ha az iparhatóság arról értesül, hogy az 1. és 2. §§. rendelkezései tekintetében hiányok és mulasztások forognak fenn, köteles azonnal intézkedni, illetve ha a tapasztalt hiány pótlása a munkaadót terheli, a munkaadót azoknak azonnal, vagy záros határidő alatt való pótlására felhívni.

Az ebbeli határozatról az illető kerületi iparfelügyelő értesítendő.

4. §. Az iparhatóság az 1. és 2. §§-ban foglalt intézkedések megtétele körüli eljárása alkalmából, a mennyiben késedelem által veszély nem idézhetnék elő, az iparfelügyelőt szakvéleményének nyilvánítása végett megkeresheti.

5. §. A munkadónak joga van kivánni, a mennyiben a késedelem veszélylyel nem jár, hogy az iparhatóság által elrendelt meghagyások

A soproni kamara foglalt egy terjedelmű számvetésben leginkább állást a javaslat ellen, szintén az iparra abból háramló nagy terhek miatt. Szerinte a javaslat egyáltalán nem szükséges és nem időszerű. Be kellene előbb várni a betegsegélyező törvény és a német és osztrák balesetbiztosító törvények eredményeit. A javaslatnak napirendről való levételét ajánlja. Szerinte a javaslatnak az lesz a hatása, hogy a költségesebb biztosítást kívánó tanult szakmunkások el fognak a gyárból bocsáttatni és napszamosokkal fognak helyettesíttetni, a minnek viszont az lesz az eredménye, hogy az ipar tönkre megy.

A többi kamara a javaslatból az iparra háruló terhet nem becsüli értékén felül. Csupán abban nyilvánul az ipar terhein könnyíteni akaró törekvésük, hogy a biztosítás költségeinek viselésében némileg a munkást is részesíttetni

czélszerűsége iránt az iparfelügyelő meghallgattassék és hogy az iparhatóság az elrendelt intézkedések czélszerű kivitele végett, — a mennyiben azt a körülmények indokolnák, — az iparfelügyelőt helyszíni tárgyalásra hívja meg, vagy pedig annak véleményét írásban szerezzze meg.

Az iparfelügyelő véleményezése alá terjesztetni kért iparhatósági meghagyás elleni felfolyamodás határideje (1884: XVII. t.-cz. 181. §.), ha az iparhatóság az iparfelügyelő meghallgatását megtagadta, ezen megtagadó határozatnak, — ellenkező esetben pedig az iparfelügyelő véleménye folytán hozott iparhatósági határozatnak — kihirdetésétől, illetőleg kézbesítésétől számítandó.

6. §. Az iparhatóságnak a balesetek elhárítása és az ipartelegen alkalmazottak élete, testi épsége és egészségének megóvása érdekében az 1. és 2. §-ok értelmében kiadott meghagyása ellen szóló felfolyamodás a végrehajtást nem gátolja.

Mindazonáltal, ha a munkaadó az elrendelt intézkedések foganatosítására kitűzött határidőn belül az 5. §. szerint az intézkedések czélszerűsége tekintetében az iparfelügyelő meghallgatása iránti kívánatot terjesztette elő, és ha a késedelem hátránnyal nem jár, az iparhatóság az elrendelt intézkedések foganatosítását az iparfelügyelő nyilatkozatának beérkeztéig függőben tartani köteles.

7. §. A munkaadó az ipartelegen előfordult minden balesetet, mely egy vagy több alkalmazott megsérülését vonta maga után, a baleset megtörténtét követő 48 óra alatt az illetékes iparfelügyelőnek bejelenteni köteles.

akarják. Így a pécsi kamara azt akarja, hogy a munkás a költségeknek jelentékenyen kisebb részét fizesse. A kolozsvári kamara szerint a munkás szintén járuljon hozzá a díjhoz s ő is vegyen részt az elhatározásban, hogy mennyire legyen biztosítva. A debreczeni kamara, mint említők, a munkaadók és munkások egyenlő teherviselését kívánja. Ugyanezt kívánja az aradi kamara is. A budapesti kamara a munkások csekély hozzájárulását óhajtja. A miskolci kamara szerint a költségeket $\frac{3}{10}$ -ed részben viselje a munkás. A soproni kamara szerint a terhekhez egyenlő arányban járuljon a munkaadó, a munkás és az állam. A kassai kamara csak egyáltalán a munkás hozzájárulásának szükségéről beszél. Csak a pozsonyi kamara foglal el e kérdés tekintetében ellenkező álláspontot azon kamarák között, a melyek e kérdésre nézve egyáltalán nyilatkoztak. A pozsonyi kamara inkább attól fél, hogy annak folytán, mivel a javaslat rosszul oldja meg a balesetbiztosításnak a betegsegélyezéshez való viszonyát, tényleg majd a betegsegélyző pénztárak s így inkább a munkások fogják viselni a balesetbiztosítás terheit és nem a munkaadók.

A javaslatnak szavatossági elvét csak a kassai és a kolozsvári kamarák nem kifogásolják, melyek szerint a kártérítés leghelyesebb módja is a törvényjavaslat szellemében adandó tőkefizetésben áll. Ellenben a biztosítási kényszer kimondását kívánják a leghatározottabban a temesvári, a budapesti, a brassói, az eszéki, a zágrábi, a miskolci, a soproni, a pozsonyi kamarák és az általános munkásbetegsegélyző és rokkant-pénztár, hasonlóképen az országos ipar-egyesület is. A legtöbb szaktestület kiemeli, hogy a munkás a munkaadó szavatosságának kimondásával egyáltalán nincs biztosítva; pl. ha a munkaadó a biztosítást elmulasztotta és a baleset idején tönkremegy.

A biztosítás mikénti keresztülvitelére és szervezetére nézve a meghallgatott szaktestületek sokkal nagyobb mérvben szeretnék az állami beavatkozásnak minden vonalon való keresztülvitelét látni, mintsem az a javaslatban tervezve van. Így a temesvári kamara az állami biztosító intézetet tartja a legcélravezetőbbnek. Csak ha az egyáltalán neu

volna keresztülvihető, tartja megengedendőnek a nagyobb területmű kerületenkint való szövetkezést a biztosítás céljából. A biztosító társaságoknál való biztosítást pedig csak kivételként és akkor engedné meg, ha az bebizonyíthatólag olcsóbb volna valamely üzemre nézve. Ez esetben azonban a biztosító társaságoknak erős biztosítékokat kell ezen üzletükre nézve szolgáltatni. Így külön alapokat kell képezniök, s egyáltalán szigorú kormányhatósági ellenőrzés alatt kellene állaniok. A pécsi kamara szervezetiesleg akarja összefüggésbe hozni a betegsegélyző pénztárakat a balesetbiztosítással. Az időleges munkaképtelenséget okozó sérülések gyógyításának költségeit a betegsegélyző pénztár, a hosszabb munkaképtelenséggel, valamint halálessel járó balesetbiztosítást ez utóbbi intézmény teljesítse. Az Országos Iparegyesület, a mely különben szintén azon az állásponton van, hogy a balesetbiztosítás behozatalával várni kell a betegsegélyző törvény hatásának nyilvánulásáig, hasonlólag a betegsegélyző pénztárak szervezetiesét akarja belevonni a balesetbiztosításba. Szerinte az utóbbi feladatot az egyes betegsegélyző pénztárak országos szövetségének kellene ellátni. Nézete szerint így az igazgatási költség a lehető legkisebb lenne. Az aradi kamara a törvényjavaslatban tervezett biztosító szövetkezetek életképességében nem bizik s azt kívánja, hogy az egy szövetkezetben biztosított munkások száma éppen a szövetkezetek erejének emelése szempontjából kötelezőleg legalább is 1000 legyen. A budapesti kamara elfogadja a magánbiztosító társulatokat a biztosítások eszközlőül, de kívánja, hogy ezek ezen üzletükre nézve szigorú biztosítékokat nyújtsanak, és ezen üzletkörük a többiektől szigoruan elválasztassék. A brassói kamara a szövetkezeties biztosítás mellett nyilatkozik. Ezenkívül a magántézetek útján való biztosítást csak mint kivételt hajlandó megengedni. Egyáltalán kizárni kívánja a munkások balesetbiztosítása terén a magánüzerekedést. Országos biztosító hivatalnak, mint ellenőrző közegnek a felállítását sürgeti. Az eszéki kamara kívánja, hogy a balesetbiztosítással foglalkozó társaságok elé nagyon szigorú szabályok rovasanak. De azok a társaságok, a melyek az

ezen szabályokban meghatározott kiválmaknak eleget tenni hajlandók, egyenlő joggal bocsáttassanak a balesetbiztosításhoz. A miskolci kamara is elfogadja a magánintézeteket mint a balesetbiztosítás intézőit. A kassai kamara a szövetkezetek útján való biztosítást kisszerű ipari viszonyaink mellett nem tartja célravezetőnek. A pozsonyi kamara igen részletesen megokolja, hogy a szövetkezetek útján való biztosítástól miért nem várhatunk jó eredményeket. A szerfölött drága magánintézetek útján való biztosítást sem ajánlja. Az egész ország területére kiterjedő állami biztosító intézetet kíván. Ugyanezt sürgeti az általános budapesti munkásbetegsegélyző és rokkant-pénztár is.

A kártalanítás módjára nézve majdnem valamennyi meghallgatott szaktestület a járadékfizetés mellett nyilatkozik, szemben a javaslat tőkefizetési tervével. A temesvári, a budapesti, a brassói, a zágrábi, a miskolci, a soproni, a pozsonyi kamara, az Országos Iparegyesület és az általános budapesti munkás-segítöpénztár egyaránt mind a járadékfizetés elve mellett nyilatkoznak s csak kivételképen akarják megengedni a járadék helyett annak tőkében való kifizetését. A javaslatban tervezett kártérítés mérvét is szóvá teszik s azt legnagyobb-részt túlságosan alacsonynak találják. A pozsonyi kamara igen higgadtan csak a létminimum színvonalán akarja tartani a kárpótlást, de még így is ki kell mondania, hogy a javasolt tételek fölöttébb alacsonyak. Ugyanesak a kevés kárpótlást hangoztatja a budapesti kamara és az általános munkás-segítöpénztár is.

Általánosabb szempontból ezek az ellenvetések merültek fel a javaslat ellen. A részletek körül a vélemények nem egy érdekes megjegyzést tettek a javaslat egyes pontjaira. Ezeket azonban itt mellőzzük.

Már a közöltekből is látszik, hogy a javaslatot, az egyes szaktestületek igen ellentétes álláspontról bírálták. Daczára ezeknek az ellentétes álláspontoknak és daczára annak, hogy a részletes tárgyalásba belementek, a szaktestületek igen kevés kivétellel (pl. debreczeni kamara) a javaslatot már egészében is ki nem elégitőnek, egyáltalán rossznak

(budapesti kamara) mondották, a melynek átdolgozását sem ajánlják, hanem teljesen más elveken új javaslat kidolgozását kérik (pozsonyi kamara.) Kiemelendő azonban, hogy az iparra háruló új teher miatt csak egy testület (a soproni kamara) kívánta a javaslatnak a napirendről való levételét. Ezzel szemben azonban viszont hangsúlyozandó, hogy pl. az Országos Iparegyesület az ipar szempontjából is előnyösnek mondja a balesetbiztosítás behozatalát, dacára azoknak a költségeknek, melyek éppen a kötelező biztosításból az iparra hárulnak. Az Országos Iparegyesület ez irányban kiemelve, hogy a munka ennek következtében értékében növekedvén, valószínűleg minőségében is tökéletesbűlni fog, azt ajánlja, hogy a betegsegélyző törvény hatása bevárassék. Az egyesület tehát a szociális törvényhozás fokozatos lassú kiépítése mellett foglal állást, azt mondva, hogy a szóban forgó törvényjavaslat által kilátásba helyezett nagy megterhelés folytán felkerekedett ellen-szenv és animozitás ez esetben nemcsak teljesen elenyésznek, hanem az iparosság zöme a baleset elleni biztosítás ügyének megoldásában is éppen oly buzgó közreműködésre volna kész, mint a mily készséges örömmel karolta fel és sürgette a betegsegélyzés ügyének törvényhozási rendezését.

* * *

Az ismertetett szaktestületi vélemények hatása alatt a szóban forgó javaslat s ezzel együtt a balesetbiztosítás behozatalának eszméje hosszabb időre lekerült a napirendről.

VIII.

Újabb intézkedések.

A munkások baleset ellen való biztosításának kérdése ezután körülbelől egy évtizeden keresztül nem foglalkoztatta a hivatalos köröket. Elméletileg az irodalomban nem egy szakférfiunk foglalkozott a balesetbiztosítás egyes részletkérdéseinek megoldásával, de így is jórészt inkább csak azok, a kik hivatali állásuknál fogva vagy a már vázolt, vagy a későbbi törvényelőkészítő munkálatoknak részesei voltak. Dr. Ballai Lajos ministeri titkár az 1894-ben Budapesten tartott nyolczadik nemzetközi egészségügyi és néprajzi kongresszuson foglalkozott a kötelező munkásbiztosítás útján nyerhető adatok felvételének birálatával s a felvételek czélszerűsítésének kérdésével. Azokról a munkákról, melyekkel közgazdasági kérdésekkel foglalkozó iróink legnagyobb része az 1890-iki javaslat kapcsán a balesetbiztosítás kérdéséhez hozzászólt, nem teszünk említést, minthogy ezek a balesetbiztosításnak hazánkban törvényhozási úton való rendezésére hatással nem voltak.

Az 1898. év folyamán, a mikor a kereskedelemügyi ministerium iparfejlesztési szakosztálya, melynek ügykörébe a munkásvédelmi ügyek is tartoztak, szélesebb alapon újjászerveztetett, újra megindultak a munkásvédelmi intézmények előkészítésére irányuló törekvések.

Ezen újabb munkásvédelmi irányzatu törekvések között az iparfelügyelet újjászervezése volt az első intézkedés. Ezzel az újjászervezéssel visszaadatott a magyar ipar-

felügyelet is tulajdonképeni rendeltetésének, a munkásvédelemnek, melytől eredetileg iparfejlesztési tendenciák elterelték.

Ezt követte a munkaközvetítés szervezése és utóbb egy szociális muzeum berendezése, majd 1899-től kezdve rendszeres baleset-statisztika létesítése, melynek 1900., majd 1901. évi eredménye külön kötetekben jelent meg. E baleset-statisztika azóta állandósított. Éppen most van sajtó alatt az első nagyobb ipari bérstatisztika, a munkásjóléti intézmények ismeretetésével: mind oly anyag, melynek egybegyűjtése és feldolgozása nélkül szociálpolitika nem képzelhető. Majd a munkásérdekképviselő és a balesetbiztosítás kérdése is újra kezdte foglalkoztatni a ministeriumot. Törvényelőkészítésekéről ugyan e kérdésekre nézve szó nem volt még ez időben, kivéve a ministerium ipari közigazgatási szakosztálya által az ipari és gyári alkalmazottak betegség esetén való segélyezéséről szóló 1891. évi XIV. t.-cz. reformjára, valamint a munkásvédelmi intézkedéseket felölelő ipartörvény reformjának előkészítésére nézve megkezdett munkákat, melyeket Hegedüs Sándor minister tétetett folyamatba. De átlátván ezen szociálpolitikai kérdések nagy fontosságát, másrésztől tapasztalván már, hogy megoldásukhoz nagy előkészület szükséges, a ministerium iparfejlesztési osztálya a törvényjavaslati munkálatokra vonatkozó minden utasítás nélkül is gyűjteni kezdte a külföldi államok mindjobbban növekvő szociális törvényhozásának gazdag anyagát. E külföldi törvényhozási anyag egybegyűjtésével és feldolgozásával kapcsolatban még Dániel Ernő br. minister az iparfejlesztési szakosztály előterjesztésére két tisztviselőjét — dr. Ballagi Béla min. titkárt és dr. Békésy Sándor kir. ipari főfelügyelőt — kiküldötte, hogy a baleset- és rokkantbiztosítás kérdéseinek miként való megoldását Ausztriában, Németországban, Angliában és Svájcban tanulmányozzák. A tanulmányút eredménye volt egyrészt Ballagi Béla több dolgozata, hivatalos jelentése és felolvasása, a melyekben a betegsegélyezés és a baleset-statisztikával együtt a balesetbiztosítás kérdésével foglalkozott, másrészt Békésy Sándor azon munkálata, melyben

a külföldi balesetbiztosítási törvényhozás eredményeiről számol be.

Törvényelőkészítés anyagául azonban ezek a tanulmányok és munkálatok nem szolgáltak.

A kereskedelemügyi tárcza 1900. és 1901. évi költségvetéseinek képviselőházi tárgyalásánál több oldalról ismét fölmerült a balesetbiztosítás kérdése. Az 1901—1906. évi országgyűlést megnyitó trónbeszéd pedig ezt a kérdést már az ezen országgyűlés által megoldandó kérdések sorában említi.

Körülbelül ugyanezen időre esik a nemzetközi törvényes munkásvédelmi egyesület magyarországi osztályának megalakulása, illetőleg működésének megkezdése is, melynek munkaprogramjában szintén szerepel a baleset-biztosítás kérdésének szabályozása, mint egyik legsürgősebben megoldandó szociálpolitikai feladat.

IX.

A mezőgazdasági munkások baleset ellen való biztosítása.

A kilenczvenes évek végén, illetőleg az 1900. év elején a balesetbiztosítás kérdése egy más téren, nem az ipari és gyári alkalmazottakra vonatkozólag talált nálunk törvényhozási szabályozást. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter az országos gazdasági munkás- és cseléd-segélypénztárról szóló 1900. évi XVI. és az ezt kiegészítő 1902. évi XIV. törvénycikkekben igyekezett megoldani a mezőgazdaságban s az ezzel rokon foglalkozásokban alkalmazott munkások és cselédek baleset ellen való biztosítását.

Az Országos gazdasági munkás- és cseléd-segélypénztár 1901. évi január hó 1-én kezdte meg működését, szépen inaugurálván ezzel az első sorban földmivelő Magyarország XX. századbeli szociálpolitikáját. A pénztár évente 150.000 korona állami hozzájárulásban részesül. Központi igazgatósági hivatala Budapesten van, mely a központból az egész országra nézve intézi a pénztár összes ügyeit. Községenkint a helyi bizottságok, illetve a községi előljáróság intézi a pénztár teendőit. Tagjai rendesek, rendkívüliek, vagy alapítók. A rendes tagok négy csoportja közül a két elsőben van balesetbiztosítás. Az első és második csoport tagjai lehetnek a 14—35 éves mezőgazdasági alkalmazottak, kik az első csoportban évi 10 korona 40 fillér, a második csoportban 5 korona 72 fillér tagdíjat fizetnek. E két csoportnak megfelelően különböző mérvű nyugdíjban stb. részesülnek. Ha baleset éri őket, egyformán részesülnek ingyen gyógykezelésben. Ha

pedig a baleset miatt a tag egy hétnél tovább volna munkaképtelen, mindaddig, míg munkaképessége helyre nem áll, 60 napon belül naponként 1 korona, 60 napon túl pedig mindaddig, míg keresetképessége helyre nem áll, tehát esetleg élete fogytaig is, havonként 10 korona segélyt kap; ha a baleset következtében meghal, hátramaradt családjának egyszersmindenkorra 400 korona segélyt, vagy ha családja nem maradt, temetésre 100 korona segélyt ad a pénztár. A tag, ki a csoportok bármelyikébe, illetve a pénztárba önként lép be, öt, előzetes központi igazgatósági engedélyvel 10 tagsági könyvet válthat, de ennél többet nem.

Rendkívüli tagok lehetnek a gazdaság bármely ágával foglalkozók korra való tekintet nélkül. Fizetnek évi 1 korona tagsági díjat, s ezzel biztosítják maguknak egyebek mellett a fent körülírt balesetek alkalmával való segítségét.

Ennyiben tehát a mezőgazdasági alkalmazottak baleset ellen való biztosítása fakultatív.

A gazdasági cselédek azonban a fentérintett törvények szerint baleset ellen kötelezőleg is biztosítandók. Minden munkaadó köteles ugyanis a szolgálatában álló minden egyes gazdasági (külső) cseléd után a pénztár javára évenként előre 120 fillért befizetni. E hozzájárulást a cseléd bérébe betudni büntetés terhe mellett tilos. Az a gazdasági cseléd, a ki nem tagja ugyan a pénztárnak, de a ki után munkadója ezen 120 filléres hozzájárulásra köteles, a kit tehát ezen hozzájárulás kivetése céljából a községi előljáróság az összeírási lajstromba felvett, ha az összeírásba történt felvétele után akár munka közben, akár nem munka közben baleset éri, nemkülönben az a gazdasági cseléd, a kit munkaadója egy ilyen már összeírt, de a szolgálatból eltávozott gazdasági cseléd helyére évközben fogadott fel, baleset, továbbá baleset miatti rokkantság és baleset miatti halál esetén ugyanolyan segélyre jogosult mint a pénztár rendkívüli tagjai.

A gazdasági gépeknél alkalmazott munkások segélye ezenkívül még külön is biztosítatik. A gép tulajdonosa ugyanis a cséplőgépnél alkalmazott etetőket, fűtőt, a gépen álló kéveadogatókat, úgyszintén a szecs kavágógépnél alkal-

mazott etetőt köteles a pénztár rendkívüli tagjául felvételni s a tagsági díjat (egy korona) helyette megfizetni, kivéven, ha meggyőződött arról, hogy az illető a pénztárnál baleset esetére különben is biztosítva van már. Ha a géptulajdonos az ezen szakaszban reá rótt kötelességnek nem tesz eleget, e mulasztásból eredő teljes kárért az etetőnek, fűtőnek, kévedogatónak, illetőleg jogutódainak akkor is felelős, ha a munka közben bekövetkezett baleset körül őt különben semmiféle gondatlanság sem terheli.

Bizonyításra nem szorul, hogy hazánk a mezőgazdasági munkások baleset ellen való biztosításának a fentebbiekben ismertetett törvényhozási szabályozásával a munkások balesetbiztosítása kérdésének könnyebb részét oldotta meg, jóllehet nagy haladást jelent szociális törvényhozásunkban már ez is. A mezőgazdasági munkásnak az ipari munkáséval szemben kisebb intelligenciája, ennek folytán munkájának jóval csekélyebb értéke, életszükségleteinek egyszerűbb köre, a melyek mind lehetővé teszik, hogy a mezőgazdasági munkások ezreire nézve egy meghatározott, nem nagyon magas összegben megállapított segítség csakugyan a baleset alkalmával fizetendő és biztosítandó járadék jellegével birjon, állításunk közelebbi bizonyítását fölöslegessé teszik.

X.

Curiai újabb joggyakorlatunk a kártérítési perekben és a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének rendelkezései.

Ipari életünk újabb fejleményei azonban, mint ez a mindjárt következőkből ki fog tűnni, immár kényszerítő szükséggel írják a törvényhozás elé, hogy bármily nehéz is az ipari alkalmazottak baleset ellen való biztosításának kérdése, annak megoldásával foglalkozzék.

Az ipari alkalmazottak baleset elleni biztosításával foglalkozó nyolczvanas évekbeli törvényelőkészítő munkálatok fentebbi ismertetésénél egyúttal azt a jogállapotot is ismer tettük, mely akkori judikaturánkban a munkásokat ért balesetek következményeinek viselésére nézve az osztrák polgári törvénykönyv szabályai alapján kifejezettedett. Judikaturánk azóta nagy változáson ment keresztül. Kiindulópontja az osztrák polgári törvénykönyv azon szabálya volt, a mely szerint »a pusztá véletlen eset azt éri, kinek értékén, vagy személyén történik.« (1311. §.) Biróságaink tehát a vétkesség szigorú vizsgálatába bocsátkoztak és ha a sérült az üzemtulajdonos vétkességét nem tudta igazolni — ez volt természetesen a rendes eset — keresetével elutasították.

Az 1893. évi XXVIII. t.-cikk életbelépte óta azonban bíróságaink e törvény 37. §-át véve alapul, megállapították a munkaadó magánjogi felelősségét, ha e törvény rendészeti intézkedései nem tartattak be. Az 1893. évi XXVIII. t.-cikk 37. §-a így szól: »Az, a ki a jelen törvényben előirt kötele-

zettségek teljesítését elmulasztja, kihágást követ el és az alantabb megállapított pénzbüntetéssel sújtandó, fennmaradván úgy a polgári, mint a büntető törvény szerinti felelőssége, ha mulasztása miatt valamely baleset történt.« — A bírói gyakorlat nemsokára még tovább ment és a bizonyítási teher megfordításával a munkaadótól követelte meg annak igazolását, hogy megfelelt a törvény rendelkezéseinek. (L. pl. a Curia 12059/1895. sz. ítéletét.) A munkaadó felelősségének általános elvét a Curia 3837/900, sz. határozatában következőleg mondja ki: »A munkaadó köteles ipartelepén mindazt létesíteni és fenntartani, ami az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása szempontjából szükséges. Ha ebbeli kötelességét megszegi és ezzel okozati összefüggésben a munkást baleset éri, úgy magánjogi kártérítési kötelezettsége megállapítandó.« Az adott esetben a kötelesség megszegése abban állott, hogy a hajtókerekek védőkészülékkel nem voltak ellátva. Védőeszközök hiányosságát állapította meg a kir. Curia 2951/1898. sz. ítéletében is, midőn építkezésnél a feljárók korláttal ellátva nem voltak és a baleset ennek következtében állott elő. A Curia vétkesnek találta a munkaadót, habár a feljárók felállítását a munkavezető pallérra bízta, mivel feljárók szabályszerű voltát sem személyesen, sem mérnök-helyettese által meg nem vizsgálta. Védőkészülékeknek minősítette a Curia 2180/900. és 2956/900. sz. ítéleteiben a szemüvegeket, melyekkel a munkaadónak pl. a szegecselő munkásokat el kell látnia. A Curia szerint nem elegendő, hogy a védőszemüvegek a munkavezetőnél voltak, hanem az e munkakörben tapasztalatlan kisegítő munkásnak a védőszemüveget át kellett volna adnia és azt annak használatára utasítani. (2189/900. és 2956/900. sz. curiai ítéletek.) Más esetekben ismét a kellő felügyelet elmulasztása címén állapította meg a kir. Curia a munkaadó felelősségét. (L. pl. a 2911/901. sz. ítéletet és a 7448/900. sz. határozatot.)*

*) Dr. Baumgarten Nándor »Ipari veszély« című dolgozatában, a melynek alapján közöljük a fenthivatkozott Curiai ítéleteket és határozatokat is, különösen két pontban foglalja össze judikaturánk ez irány-

Az újabb curiai joggyakorlat mellett vessünk most egy pillantást a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 1782—85. §§-aira, melyek az ide vonatkozó felelősség kérdését szabályozzák.

Ezek a rendelkezések a következők:

1782. §.

A ki önállóan ipart folytat, felelős a kárért, a mely az üzem vagy üzemberendezések hiányából másokra háramlik.

1783. §.

A ki oly ipart folytat, a mely természeténél fogva az alkalmazottakra vagy harmadik személyre nézve különös veszélytel jár, minden kárért felelős, a mely ezen veszélyből származik. Különösen felelősök: vasúti, sikló- és gőzhajózási vállalatok, építőmesterek és egyéb építési vállalkozók és azok, a kik bánya- vagy kőfejtő ipart folytatnak, a vállalat vagy ipar üzeménél előforduló károkért. Erőhatalom által okozott károokra a felelősség nem terjed ki.

1784. §.

Az 1782. és 1783. §-ok szerinti felelősséget az iparos alkalmazottaival szemben, a vasúti, sikló- vagy gőzhajózási vállalat a szállított vagy a fuvarozásnál érdekelt személyekkel szemben szerződéssel sem ki nem zárhatja, sem nem korlátozhatja.

1785. §.

A károsult nem követelhet kártérítést oly kárért, a mely egyedül a saját vétkességéből keletkezett. Ha az 1779—1783. §§-ok szerint felelős személyt vagy azon személyek valamelyikét, a kikért ez felelős, szintén vétkességgel terheli, az 1141. §. szabályai alkalmazandók.

ban való újabb fejlődésének a régebbi gyakorlattól való eltéréseit. A kir. Curia újabb joggyakorlata a) megállapítja a felelősséget, az alkalmazott bármily kulpája esetén, vagyis az üzemtulajdonos nemcsak alkalmazottainak megválasztásáért felel (culpa in eligendo), hanem mindenkor, ha alkalmazottja mulasztást követett el és ez a balesetre okot adott; b) a bírói gyakorlat a bizonyítási teher megfordításával jogvédelmet állít fel az üzemtulajdonos vétkessége mellett úgy, hogy a felelősség alól csak exculpatio folytán mentesül.

Ez az 1141. §. pedig így szól:

1141. §.

Ha a kár keletkezésére a károsult vétkessége is befolyással volt, a bíróság az eset körülményeinek figyelembevételével és különösen ahhoz képest, hogy a kárt túlnyomóan az egyik vagy a másik fél okozta-e, határozza meg, van-e helye kártérítésnek és mennyiben. Ugyanez áll, ha a károsult fél a kár elhárítását vagy enyhítését, bár lehetséges volt, elmulasztotta, vagy ha a hitelező az adóst a kötelezettség nem teljesítéséből eredhető oly rendkívüli kárra, a melyet csak maga ismert vagy ismerhetett, idejekorán nem figyelmeztette.

A polgári törvénykönyv tervezete ezen idézett szakaszai-ban baleset alkalmával határozottan megállapítja a munkaadó felelősségét a szerencsétlenül járt munkással szemben akkor is, ha a munkaadót vétkesség vagy mulasztás nem terheli.*)

A Curia ítéleteinek ide csak az ipart érintő részei tartozván, ezen ismertetés természetesen tartózkodik minden kritikától és csak annak konstataálására szorítkozik, hogy legfőbb bíróságunk az utolsó években tényleg a munkaadót marasztalta el a kártérítés iránt indított perekben oly tényállások alapján, a mely perekben, ha a munkásnak kellett volna a munkaadó vétkességét vagy mulasztását igazolni, a munkásnak alig lehetett volna reménye kártérítésre. Konstatáljuk azt is, hogy a Curia olyan összegek erejéig ítelt, a melyek, mint azt a curiai ítéletek során iparosaink körében feltámadó mozgalom eléggé hangoztatta és bizonyítani iparkodott, fejlődő iparunkra igen nagy, s mivel kiszámíthatatlan,

*) Curiai, előbb ismertetett legújabb joggyakorlatunk nagyon közel jár ehhez a felfogáshoz, sőt jogászaink közül nem egy, a ki a curiai idevonatkozó ítéleteket tudományos bírálat tárgyává tette volt, egyenesen azt állítja, hogy a curia a polgári törvénykönyv tervezetének a vétkes felelősségére vonatkozó álláspontját anticipálta fenthivatkozott munkásügyi ítéleteiben. Más írók ismét az ítéletek indokolásaiból merített okadatolással a mellett érvelnek, hogy a Curia mindig megállapítja a marasztaló ítélet esetén a munkaadó vétkességét, habár a munkaadó cselekedete, illetve nem cselekvése, mulasztása, a rendészeti szabályok be nem tartása és a baleset között »az okozati összefüggés nagyon is kétséges és mesterséges construction alapszik«.

épen ezért igen könnyen elviselhetetlenné válható terheket róttak. Az előbb már említett, a védő-szemüvegek ki nem szolgáltatását a munkaadó mulasztásaként megállapító curiai ítélethez hasonló indokolással ítelt el a Curia egy gépgyárost heti 12 korona járadék, vagy 12.480 korona végkielégítés fizetésére egy kazánkovács javára, ki a kovácsolás közben egy szemébe pattant vasszilánktól félszemére megvakult. Egy másik ítéletében a kir. Curia egy munkásnak heti 12 korona járadékot ítelt meg, holott, mint az Országos Iparegyesületnek a kereskedelemügyi ministerhez e tárgyban intézett felterjesztése mondja, a perben megállapított, hogy a saját vigyázatlansága által okozott baleset folytán a munkás nemcsak nem vesztette el munkaképességét, hanem a baleset után még harmadfél évig dolgozott ugyanazon gyárban és ugyanabban a munkakörben, a melyben a baleset előtt, s harmadfél év után is a maga jószántából hagyta el állását.

Csak egy pillantás ez ítéletekre és a munkaadókat leg-erősebben megterhelő balesetbiztosításra könnyen meggyőző arról, hogy iparunk hihetőleg a legterhesebb feltételekhez kötött kötelező balesetbiztosítást is szívesebben és könnyebben viselné el, mint a fentiekhez hasonló ítéleteket, a melyek a gyár üzemére esetről esetre előre még csak megközelítőleg sem meghatározható, de egyáltalán ki sem számítható kötelezettségeket rónak.

Iparosaink körében mihamar meg is indult a mozgalom ez ítéletek hozatala után abban az irányban, hogy a kötelező balesetbiztosítás hozassék be mint egyedüli ellenszere a gyár-
ipar ilyen ítéletileg való túlterhelésének. Tény, hogy iparunk az ily sújtó ítéletek által rá rótt teher alól csak a kötelező balesetbiztosítás által szabadulhat. Másrészt az is tény, hogy a munkásnak is csak a kötelező balesetbiztosítás nyújt teljes biztosítékot, mert a legszigorúbb curiai ítélet sem segíthet a munkáson, ítéljen bár a munkaadó feltétlen felelősségének elve alapján a bíróság, ha, tegyük fel, a kötelezett munkaadó a baleset idején vagyoniilag teljesen tönkre megy.

Nem ugyan ezen utóbbi aggályból kiindulva, de inkább

az első szempontból, az iparra nehezedő kiszámíthatatlan terhek elviselhetővé és előre kiszámíthatóvá tétele szempontjából indult meg a szegedi kereskedelmi és iparkamara kebelében a mozgalom egy, a kereskedelmi kormányhoz intézendő felirat tárgyában, mely azt hangoztatja, hogy a fenyegető nagyobb bajokon csak a kötelező balesetbiztosítás behozatala által lehetne segíteni. A kamara e feliratában az Országos Iparegyesületnek ugyanezen ügyben a kereskedelmi kormányhoz intézett felterjesztéséhez csatlakozva azt kéri, hogy addig is, míg a kötelező balesetbiztosítás behozatnék, a balesetért való felelősség határai az érdekeltek meghallgatásával külön törvény útján szabatosan irassanak körül. Az Országos Iparegyesület e kérelemmel együtt a kötelező balesetbiztosítás minél előbb való behozatalát sürgeti. A többi kereskedelmi és iparkamara is csatlakozott a szegedi társkamara által megindított mozgalomhoz. Mindnyájan a kötelező balesetbiztosítás behozatalát sürgető felterjesztést intéztek a kereskedelmi kormányhoz. Egyik-másik kamara e felterjesztésekben az intézmény behozatalának módjára nézve is tesz már röviden javaslatot. Így a győri kamara a németországi szakszövetkezeti rendszert kívánja alkalmazni; a pécsi a revisio alá kerülő betegsegélyző pénztárakkal óhajtja a balesetbiztosítás ügyét kapcsolatba hozni. Az állami kezeléstől, mint nehézkéstől és felette költségéstől fél. A temesvári kamara azt óhajtja, hogy a balesetbiztosítás ne engedessék át magántársulatoknak, hanem kormánysegélylyel és egységes állami berendezés keretében létesíttessék. A többi kamara minden részletes javaslat nélkül csak általánosságban sürgeti a kötelező balesetbiztosítás behozatalát, mihez legutóbb a budapesti kamara is csatlakozott, mely legutóbb foglalkozott ezen ügygyel. A tárgyalás alapjául itt Poór Jakab levelező tag, biztosító társasági igazgatónak nagy gonddal készült előadói javaslata szolgált, a ki terjedelmes munkálatában részletesen és érdemlegesen foglalkozik a kérdéssel, melynél arra a végeredményre jut, hogy a biztosítást szövetkezeti alapon kell létesíteni és pedig teljesen a munkaadók terhére. Előadói javaslatában Poór Jakab a német törvényt veszi alapul és a leghatáro-

zottabban ellenzi a magán biztosító-társulatok bevonását a kötelező baleset-biztosításba.

A hazai kerületi betegsegélyző pénztárak Budapesten 1902. évi január 26-án tartott congressusa javaslatot fogadott el, mely szerint a mostani betegsegélyző pénztári rendszer megszüntetése mellett munkásbiztosító pénztárak állíttassanak fel, a melyek már alakulásukkor a betegsegítésen kívül a kötelező balesetbiztosítással is foglalkozzanak. Egyidejűleg alkotassék meg ugyanezen törvényben a munkásbiztosító pénztárak szövetsége. A congressus ebben az értelemben fel is irt a kereskedelmi kormányhoz.

A budapesti asztalos ipartestület a curiai ítéletek hatása alatt szintén intézett felterjesztést a kereskedelemügyi miniszterhez, a melyben oly törvény megalkotásának kezdeményezését kérte, a melynél fogva a munkások általában a balesetek következtében előállott keresetképtelenség esetén a község, a megye, illetve az állam terhére előbbi keresetük arányában életfogytig való szerény ellátásban részesüljenek.

Szélesebb körű mozgalmat indított ez ügyben a magyar vasművek és gépgyárak országos egyesülete, mely Budapesten 1902. évi május hó 22-én a nevezett egyesület, a magyar fővárosi malomegyesület, a magyar bőriparosok országos egyesülete, a magyar üveggyárak egyesülete, a magyar építőmesterek egyesülete, a budapesti könyv és nyomdafiönkök egyesülete, a Dunagőzhajózási társulat, az országos magyar gazdasági egyesület és a magyar fakeskedők és fatermelők országos egyesületével közös értekezletet tartott, a melyen elhatározták, hogy a kereskedelmi kormányhoz a kötelező munkásbalesetbiztosítás törvényhozási uton való behozatala iránt felterjesztést intéznek. Előző tanácskozásaikból egy albizottságot küldve ki a kérdés előkészítésére, ez munkálatait csakhamar beterjesztette, mire az említett egyesületek képviselőiből alakult tanácskozmány a következő határozatot hozta:

Az értekezlet:

1. magáévá teszi a magy. vasművek és gépgyárak orsz. egyesülete albizottságának ama javaslatát, hogy a *szőnyegen*

fekvő kérdés a kötelező munkás-balesetbiztosításnak törvényhozási úton való behozatala által rendeztessék;

2. elhatározza, hogy egyúttal kimondassék, hogy a gyár-
iparosok az állami ellenőrzés és hozzájárulás mellett működő
magánbiztosítás formája mellett foglalnak állást, mert az
állami biztosítást, — mint a mely valósággal elviselhetlen
terheket róna a munkaadókra s e mellett nehézkesen fogna
működni, — semmiképen sem tekinthetik a kérdés célirányos
megoldásának;

3. hogy a magánbiztosítás szövetkezeti, avagy más alapon
történjék-e, eziránt az értekezlet ezúttal állást foglalni nem
kiván, ezen kérdés eldöntését a kormány által esetleg egybe-
hívandó tanácskozásnak kívánja fenntartatni. Szintúgy azt a
kérdést sem kívánja ezúttal eldönteni, vajjon a baleset-bizto-
sítás kapcsolatba hozassék-e a betegpénztárakkal?

XI.

Baleset-statisztika.

A munkások baleset ellen való biztosítására irányuló törvényelőkészítő munkálatoknak ez a rövid történeti áttekintése fölöttébb hiányos volna, ha nem emlékeznék meg a baleset-biztosítás egyik legfontosabb hazai előmunkálatáról, az eddigi magyar baleseti statisztikáról. Első rendszeres balesetstatisztikánk — mint fentebb már említve volt — az 1900-iki évről készült. E munkálat jóval tökéletesebb adatokat tartalmaz mint az előbbi statisztikák. 1898-ban például a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz csak 1447 baleseti bejelentés érkezett és került feldolgozásra. 1899-ben, a mikor a betegsegítő pénztárakat és a balesetek ellen biztosító társaságokat is bevonták a balesetstatisztikai adatgyűjtés körébe, már 10279 balesetről volt tudomásunk. E szám eléggé mutatja az előző évi felvétel ki nem elégitő voltát. 1900-ban, az újabb adatgyűjtő eljárás második esztendejében a balesetstatisztika 12775 balesetről számolt be. E szám valószínűleg a még pontosabb adatszolgáltatás eredménye. Hogy azonban ezen adatszolgáltatás megbízhatóságának, s így az azon felépülő statisztika értékének mérvét megkapjuk, szükségünk van több év számbeli eredményének ismeretére is. (Az 1901. évi baleset-statisztika nemrég jelent meg.)

Bármily fontosak is azonban ezek az adatok, illetve az azokat feldolgozó kiadványok, nem szabad elfelejtenünk, hogy baleset-biztosítási kényszer nélkül jó baleset-statisztikát kapni épen oly nehéz, mint vámvonat nélkül jó külkereskedelmi statisztikát.

Az 1900. évi, már előttünk fekvő baleset-statisztikai munkálatai a többek között kiterjednek a magyar korona országainak területén előfordult balesetek számára, területi megoszlására és mérvére; a sérültek nemére és életkorára, családi állapotára; az egyes iparágakban előfordult különböző mérvű sérülésekre; azon okokra, amelyek a baleseteket előidézték; a sérülést megelőző munkaidőre; a balesettől sújtott munkások által eltartott kiskorú gyermekek számára, továbbá magára a baleset elleni biztosításra és ennek módjaira.

E helyen és ez alkalommal ezen adatok közül különösen a munkások biztosítására vonatkozókat fogjuk röviden ismertetni.

Az összes sérülteknek valamivel több mint fele, 6728 (52·67%) biztosítva volt; 6047 (47·33%) nem volt biztosítva. A munkások biztosítása tekintetében első helyen áll a fonó- és szövőipar, melyben a sérülteknek alig 14%-a volt csak biztosítatlan. Ezzel ellenkezőleg pl. az építő-, a vas- és fémiparnál a nem biztosított sérültek hányada 60—70% közt váltakozik, sőt a 70%-ot meg is haladja. A biztosított munkások túlnyomó része a gyáros által volt biztosítva. A biztosított munkások közül 4990 a gyáros által, 511 a munkás által, 1227 pedig a gyáros és munkás által közösen volt biztosítva.

Különben a szűkebb értelemben vett Magyarország gyári és ipari alkalmazottainak baleset elleni biztosítására nézve legújabb és egészen részletes adatokat szolgáltat a kereskedelemügyi miniszter kiadásában 1902-ben megjelent következő munka: »A magyar királyi iparfelügyelők tevékenysége az 1901. évben«. E munka iparfelügyelői kerületenként részletesen ismerteti az alkalmazott balesetbiztosítás közelebbi módzatait. E helyütt csak az egész ország területére kiterjedő következő összefoglaló adatokat közöljük.

I. A budapesti iparfelügyelői kerületben 165 azon telepek száma, melyeken a munkások baleset ellen biztosítva vannak, és 24757 a biztosított munkások száma, ami 41·64%-nak felel meg.

	Telep	Biztosított munkás	%
II. Arad	44	4662	49.7
III. Besztercebánya ...	64	10875	62
IV. Brassó	48	3653	64
V. Debreczen	34	1973	21
VI. Győr	38	4275	65
VII. Kassa	35	4209	34.8
VIII. Kolozsvár	31	2242	45
IX. Marosvásárhely ...	22	1461	43
X. Miskolcz	48	6592	54
XI. Nagyvárad	39	2482	57
XII. Pécs	25	2352	49
XIII. Pozsony	73	9077	45
XIV. Sopron	46	5620	51
XV. Szeged	49	2963	50
XVI. Temesvár	98	5635	34
XVII. Fiume	17	1149	—
összesen ...	876	93977	—

A munkások számát véve tehát figyelembe, átlag 47.8% volt 1901-ben biztosítva.

Az egyes iparfelügyelői jelentések felsorolják az 1901. évi halálos és nagyobb mérvű baleseteket részletes előadásban, feltárják ezek okait és kiterjeszkednek mindazon körülményekre, a melyek munkásvédelmi szempontból általánosabb érdekekkel bírnak. A felsorolt balesetek csoportosításának alapjául, azok előfordulásának körülményei szolgáltak.

Aránylag legtöbb baleset 1901-ben a faipari telepeken fordult elő. Legkevesebb esik azonban ezekből a gépek mellett foglalatoskodó rendes szakmunkásokra, legnagyobb rész pedig a fa döntésénél és elszállításánál foglalatoskodókra.

A faipari telepeket a balesetek nagy száma tekintetében a kőfejtő telepek követik; ezeket pedig az agyag- és homokbányák.

A tulajdonképeni ipartelepek közül legtöbb baleset esik a

kezdetleges berendezésű malmokra. A balesetek előfordulásának ideje tekintetében semmiféle rendszeresség sem mutatkozik ezen 1901. évi jelentések alapján készült statisztikában.

Az 1901-ik évben kizárólag magas építkezéseknél 680 balesetet jelentettek be a kerületi iparfelügyelőségek az egész ország területéről. Ezekből 287 azaz 42·2°/_o esik a budapesti kerületre. Halálos baleset a magas építkezéseknél 13 fordult elő. Ezek közül 5 történt a főváros területén. E balesetek közül egy munkás sem volt biztosítva. Egyáltalán az építő munkások baleset elleni biztosítása ügyében mindeddig alig történt valami, holott az építőipari balesetek arányszáma igen nagy. 1900-ben pl. az összes baleseteknek közel 12°/_o-a az építőiparra esett. A nem szorosan vett magas építkezéseknél a munkások baleset ellen egyáltalában nincsenek biztosítva, kivéve azon kevés esetet, hol a munkaadó, illetve építési vállalkozó egyszersmind gyártulajdonos, illetőleg egy az építő iparhoz tartozó telepnek tulajdonosa is, a hol tehát a gyári munkásokkal együtt az építő-ipari munkások is biztosíthatnak baleset ellen. A szorosan a magas építkezéshez tartozó építkezéseknél gyakoribb a munkásoknak baleset ellen való biztosítása. Így pl. a pozsonyi téli kikötő építkezésénél kb. 300, a magyar építő r. t. dunahajózási munkálatánál kb. 500, a pozsonyi alagút-építkezésnél is néhány száz munkás volt baleset ellen biztosítva.

Nemcsak az építő iparra, de egyáltalán ipari telepeinkre nézve összeségükben megemlítjük, hogy a munkások biztosításának és a járulékok fizetésének módozatai nagyon különbözök.

Ezen hivatalos adatok bármily érdekesek legyenek is, nem nyújtanak megközelítőleg sem teljes képet baleset-biztosításunk jelenlegi állapotáról. Ily teljes képet különben ma baleset-biztosítási kötelezettség hiányában talán nem is nyerhetnénk.

Azonban igen érdekes részletképet nyújt a baleset-biztosítás mostani állapotáról az összeállítás, melyet a Magyar

Gyáriparosok Országos Szövetsége kérésünkre készített. Bepillantást enged ez magába a baleset-biztosítás némely viszonyaiba, de egyúttal abba a helyzetbe is, a melyet az újabb curiai joggyakorlat ipari életünkben teremtett.

Sajnos, hogy hasonló adatokkal legalább az ország összes nagyobb gyáraitól nem rendelkezünk, de így is, midőn azok csak 168 gyárra vonatkoznak, igen becses anyagot szolgáltatnak.

A nevezett szövetség a baleset-biztosítás szempontjából érdekes körülmények megállapítása végett a következő kérdéseket intézte tagjaihoz:

I. Hozatott-e a vállalat ellen az 1898—1902. években munkások baleset-kártalanítási ügyére vonatkozó bírói ítélet, hány ily eset fordult elő, mindegyikben minő sérülésről volt szó és minő kártalanítási összeg ítéltetett meg?

II. Jelenleg van-e ilyen baleset-kártalanítási kereset a vállalat ellen folyamatban, és ha igen, hány ügyben?

III. Ha a vállalat munkásai baleset ellen biztosítva vannak:

1. mennyi a biztosított munkások száma és munkabéreik évi összege?

2. mennyi a baleset-biztosítás által a vállalatnak okozott költségek összege? Ha a biztosítási díjakat részben a munkások fedezik, úgy ez megemlítendő;

3. baleset esetén mit kap a szerencsétlenül járt munkás, illetve hozzátartozója:

a) muló munkaképtelenség esetén?

b) állandó teljes munkaképtelenség esetén?

c) állandó részleges munkaképtelenség esetén?

d) halál esetén?

4. mely intézetnél vannak a vállalat munkásai biztosítva?

IV. Ha a vállalat szavatossági biztosítást (Haftpflicht-Versicherung) is kötött: mely biztosító-társasággal szerződött és mekkorák e biztosítás évi költségei?

A kérdésekre 168 vállalattól érkezett felelet és pedig az 1898-iki ipari termelési statisztika csoportbeosztása szerinti felelosztást véve alapul: 10 vállalattól a vas- és fémipar köréből, 21 a gépgyártás és közlekedési eszközök gyártása, villamos-

sági ipar, 9 a mész-, magnezit-, gipsz-, cement-, agyagáru- és üvegyártás, 14 a faipar, 7 a bőr-, söрте- és szőripar, 11 a textilipar, 3 a ruházati ipar, 6 a papiripar, 14 a malomipar, 21 a cukoripar, 5 a sör- és malátaipar, 9 a szeszipar, 6 a vegyes élelmezési ipar, 26 a vegyészeti ipar, 2 a sokszorosító ipar és 4 a vegyes iparágak köréből, tehát összesen 168 vállalat részéről.

Az első kérdésre

e vállalatok közül 158 vállalat nemleges választ adott, tényleges adatokat szolgáltatott 10. És pedig: a vas- és fémipar köréből 2, a gépgyártás köréből 2, a faipar köréből 2, a bőr-, söрте- és szőripar köréből 1, a malomipar köréből 1, a cukoripar köréből 1 és a vegyészeti ipar köréből 1 vállalat. Ez utóbbi eseteket a következőkben ismertetjük:

Vas- és fémipar:

Egy réz- és horganyhengermű ellen ezen idő alatt két balesetből kifolyólag hozatott birói ítélet, de miután mindkét esetben a munkás saját vigyázatlansága bizonyult be, a bíróság keresetüket mindkét esetben elutasította.

Egy fémipari gyárnál kovácsolás közben lepattant szikra által okozott szemsérülésből folyólag a kir. törvényszék a gyárost a munkás élete fogytáig fizetendő heti 13.20 K kártérítésre ítélte. A budapesti kir. ítélőtábla azonban az első bíróság ítéletét megváltoztatván, a munkást kereseti követelésével elutasította. Az első bíróság ugyanis — ugymond az indokolás — helytelen szempontból indult ki a munkaadó kártérítési kötelezettségének megállapításánál, »mert nem létezik nálunk oly jogszabály vagy jogszokás, a mely az alkalmazott munkásokra veszélylyel járó ipari vagy gazdasági üzem tulajdonosának a rendes üzem keretén belül a munkást ért balesetért való vagyoni feltétlen felelősségét állapítaná meg, arra való tekintet nélkül, hogy a baleset elhárítására alkalmas óvintézkedéseket megtette-e vagy sem. Sőt az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről és az iparfelügyelőkrol szóló 1893: XXVIII. t.-cz. rendelkezéséből és szelleméből épen az ellenkező állapítható meg és már a felhívott törvényczikk 1. §-nak rendel-

kezéseiből nyilvánvaló, hogy ha a munkaadó a dolog természetével követelt óvintézkedéseket megtette, a munkást ért balesetért felelősség nem terheli.«

Gépgyártás, közlekedési eszközök gyártása, villamosági ipar:

Egy gépgyárban a következő három baleset-kártalanítási ügy fordult elő:

a) Egy 1894. október havában történt balesetből folyólag (az illető munkás jobb szemére megvakult, bal szeme pedig meggyöngült) a kir. törvényszék a gyárat életfogytiglan fizetendő havi 30 korona kártérítés fizetésére kötelezte, mert a gyár a munkásnak ama előadásával szemben, hogy szemüveget rendelkezésére nem bocsátották, az ellenkező körülményt be nem bizonyította. A kir. ítélőtábla a kártérítést 24 koronára szállította ugyan le, de különben az ítéletet helybenhagyta, mert »a felperessel történt baleset és az alperes jogellenes mulasztása között az az okozati összefüggés forog fenn, mely alapot szolgáltat az alperes kártérítési köteletségének megállapítására.« A kir. Curia ezt a II. foku ítéletet helybenhagyta.

b) Egy védőkészülékkel ellátva nem volt hajtóerő-közvetítő egy munkás ruháját elkapván, több rendbeli sérülést idézett elő, melyek következményeképp a munkás egy évig munkaképtelen volt. A kir. törvényszék a gyárat az egy évi munkabérnek megfelelő kártérítésre ítélte, a munkásnak ez időtartamot meghaladó időre való tartás iránti követelését azonban elutasította.

c) Egy kazánkovácsnak 1897. május 5-én izzó vas kovácsolása közben tűzszikra ugrott balszemébe, a mitől félszemére megvakult. A biztosító-társulat 300 koronát fizetett ki. A munkás azonban heti 12 korona tartásdíjra perelte a gyárat, a mire az a Curia által el is ítéltetett.

2. Egy waggon- és gépgyár ellen három balesetből folyólag (lábtörés, kartörés és sérv) indítottak keresetet, de a bíróság a munkásokat elutasította.

Faipar:

Egy gőzfűrész és dongafatelepnél két kisebb jelentőségű eset fordult elő, egyik esetben a munkások elutasították, a

másik esetben a felek egyezsége léptek. Egy másik gőzfűrészes egy 15 éves fiúnak a gép-kenés közben, — a mit állítólag az előmunkás parancsolt meg, — elvágta jobb kezének négy ujját. Az I. foku bíróság a vállalatot 2000 K kártalanításra ítélté.

Bőr-, sörite- és szőripar.

Az egyik bőrgyárban 1898-ban egy munkás lapoczkatorést szenvedett, a miért a biztosító-társaság a halálesetre biztosított összeg 20%-át fizette ki neki. A munkás nagyobb kártérítésre perelt, de a bíróság elutasította.

Malomipar:

Egy budapesti malomban — melynek munkásai balesetre nincsenek biztosítva — 1898. óta 3 baleset fordult elő, mindegyik esetben békés megegyezés alapján kártalanításokat fizetett a malom az illető munkásoknak. És pedig: 1898-ban egy lábuzódásért 3000 koronát, 1901-ben egy jobbkéznek gőzfűrészes által előidézett félig való átvágásáért 2750 koronát, 1902-ben egy kőműves legénynek a magasból történt leesése folytán szenvedett lábtörésért felgyógyulásáig heti 18 koronát.

Czukoripar:

Egy czukorgyárban 1898-ban történt baleset (egy munkás transmissió kibontása végett létrára állott, noha erre külön e célra készült dobogó állott rendelkezésére, a létra kicsuszott, a munkás lezuhant, minek folytán balvállizületi zuzódást szenvedett).

A munkás 884 korona havi életjáradék vagy 20.000 korona kártérítési tőke iránt indított keresetet a gyár ellen, de a komáromi kir. törvényszék elutasította, mely ítéletet a győri kir. ítélőtábla helybenhagyta, mert beigazoltnak vette, hogy a balesetet felperes vétkes gondatlanságával maga idézte elő.

Vegyészeti ipar:

Egy spodium- és enyvgyárban a következő eset fordult elő. Egy munkás a fennálló tilalom ellenére kézzel tette fel a szijat a járműre, mire az kezét leszakította. A sérült munkást a gyár ápolhatta és azután éjjeli őrnek alkalmazta. Mintegy

két év múlva szolgálati hanyagság folytán elbocsátotta és ekkor kártérítésre perelte be a gyárat. Az utóbbi minden fórumon 4000 korona gyógyítási költség és 40 korona élethossziglani járadék fizetésére íteltetett, a mely kártérítést azután a gyár magánegyezség útján 7000 koronával váltotta meg.

A második kérdésre

nemleges választ 146 vállalat adott; igenlőt 22; és pedig a vas- és fémipar köréből 3, a gépgyártás, közlekedési eszközök gyártása és villamossági ipar köréből 7, a mész-, magnezit-, gipsz-, cement-, agyagáru és üvegipar köréből 2, a faipar köréből 1, a bőr-, sörte-, szőripar köréből 1, a textilipar köréből 2, a ruházati ipar köréből 1, a sör- és malátaipar köréből 1, a vegyészeti ipar köréből 2 és a vegyes iparágak köréből 2 (egy kőbánya vállalat és egy trágyaszárító gyár) vállalat.

A *vas- és fémiparban* jelenleg következő baleset-kártalanítási keresetek vannak folyamatban:

1 vasmű-vállalat ellen egy ügyben, 1 vasöntőde és gépgyár ellen 7 ügyben és pedig 1 sérv miatt 45.000 korona összegre, 1 lábsérülés miatt 2000 korona összegre, 1 inzugorodás miatt 20.000 korona összegre, 4 szemsérülés miatt 20—20.000 illetve 10 és 19.000 korona összegre, 1 csavargyár ellen 2 ügyben és pedig egy kalapácsütés következtében felpattant szikra által okozott szemsérülés miatt 10.000 korona összegre és egy létráról való lezuhanás folytán bekövetkezett lábszársérülésért 2.000 korona összegre.

A *gépgyártás és közlekedési eszközök gyártása és villamossági iparban* jelenleg a következő kártalanítási keresetek vannak folyamatban: 1. Egy gépgyárban

a) Egy vasesztergályos 1901. július 27-én egy csavarkulccsal jobb keze középső ujját megsértette. A baleset oly csekély volt, hogy erről a gyárban senkinek sem volt tudomása és pedig annál kevésbbé, mert az illető munkás a baleset után a gyárban tovább dolgozott. A biztosító társulat sem ismert el rokkantsági esetet és így kárösszeget nem is folyósított. A munkás 10.400 korona és járulékainak megfizetésére perelte a gyárat.

b) Egy hidmunkás 1902. május 12-én vaslemezeket emelt, mely alkalommal az emelő kampó lecsuszott és esés közben ballába fején vágott sebet ejtett, jobb száráról pedig a bőrt lehorzsolta. A sebesülés könnyű természetű volt, úgy hogy a mentők által bekötözve, egyedül ment haza. Rokkantságról szó sem lehetett, mert rövidek felgyógyulása után a gyárban tovább dolgozott. A biztosító társulat nem látott rokkantságot fennforogni és így kárösszeget nem folyósított. Az illető hidmunkás 1000 korona végkielégítésre perelte a gyárat.

c) Egy napszámos 1902. április 14-én a villamos furógép mellett egy vasgerenda furásával volt elfoglalva, a mikor valami balszemébe pattant, a mit csak akkor vett észre, a mikor arcát már a vér elborította. E baleset következtében bal szemének látóképességét elvesztette. A biztosító-társulat ezért 195 koronát folyósított, a mely összeget azonban a napszámos el nem fogadta, hanem ügyvédje útján perrel való fenyegetés mellett egyezkedésre szólította fel a gyárat.

2. Egy gépgyár (malomépitési vállalat) egy munkását egy malomberendezés felszerelésével bizta meg, a mihez a szükséges segédmunkásokat a malomtulajdonos tartozott szolgáltatni. A szerelés alatt álló malom udvarán feküdt néhány malomkő, melyeket a malomépitési vállalat munkása akart szállítani. Ezt a malomtulajdonos megtiltotta, mert akkor e kövek szállításához szükséges elegendő ember nem állott rendelkezésre, egyebekben pedig e kövek beszállítása kívül esett a szerelő feladatai körén. Daczára ennek a szerelő a malomtulajdonos előzetes tudta nélkül, csupán egy napszámos segítségével megkísérelte a követ a malomba gurítani. E közben a malomkő elvesztette egyensúlyát, a napszámos képtelen volt a követ bukásában fenntartani s ez a szerelőt földre terítve, annak lábára esett. Két napi szenvedés után a szerelő sérüléseibe belehalt. A biztosító-társulat a szerelő özvegye, illetve árvái javára 2400 korona összeget folyósított, melyet az özvegy felvehetett volna, a mit azonban tenni nem akart, hanem ügyvédje útján a cég ellen 37.000 korona erejéig keresetet indított.

3. a) Egy waggon- és gépgyárban egy munkás két

fabakon nyugvó teherkocsi alatt dolgozott, midőn a fabak eltört és a munkásra esett. Az illető mindkét lábán könnyű csonttörést szenvedett; kártalanítási igénye 39.168 korona, vagy 50 életévéig (most 26 éves) hetenként fizetendő 34 korona. Mindkét lába megmaradt, azonban a jobb láb merev és a bal lába görbén forradt.

b/ Egy másik munkás határozott tilalom daczára egy előmunkás kérelmére az annak tulajdonát képező olajshordót gőzzel kifűjtatta, mivel azonban a hordó fenekét nem vette ki, a gőz feszítő ereje azt kiverte és az illető alkar-törést szenvedett. Kártalanítási igénye 18.000 korona. A bal-eset 1900. augusztus 4-én történt és nevezett 1900. október hó 27-ig munkaképtelen volt, azonban 1901. évi június hó 8-ig a gyárban dolgozott és 98 korona 38 fillér baleseti segélyt kapott. A keresetet 1902. évi május havában nyújtotta be.

c/ Egy harmadik munkás falerakásnál volt alkalmazva, midőn egy deszka sarkával a földre vágódott és egy kis salak a szemébe repült. Az orvosnál csak 8 nappal később jelentkezett, de azután jobb szemére megvakult. Igénye 10.220 korona. Baleseti segély czimén 297 koronát kapott. A baleset 1900. évi november hó 9-én történt, az illető azonban 1901. június 8-ig dolgozott és a keresetet csak 1902. évi május havában nyújtotta be.

4. Egy gazdasági gépgyárban mintegy négy esztendővel ezelőtt két oly eset történt, melyeknél a munkások kártalanítást is kaptak, a gyárban a baleset után tovább is dolgoztak, ugyanazon, sőt az egyik munkás még magasabb munkabérrrel, mint azelőtt. Az utóbbi munkás ma is dolgozik a gyárban és mégis kártalanításra perel.

Ezekon kívül — az eset bővebb ismertetése nélkül — a következő balesetkártalanításokról kapott a szövetség jelentést: 5. egy gépgyár és vasöntőde ellen 1 ügyben van kereset folyamatban, 6. egy waggon- és gépgyár ellen 4 ügyben és 7. egy villamossági vállalat ellen 1 ügyben.

A mész-, magnezit-, gipsz-, cement-, agyagáru- üveggyártáshoz tartozó vállalatok közül baleset-kártalanítási kere-

set egy beton-, cement- és műkögyár és egy téglagyár ellen van folyamatban.

A *faiipar* körébe tartozó vállalatok közül jelenleg szintén 1 vállalat ellen van kereset folyamatban; a *bőr-, sörte- és szőripar* köréből jelenleg egy keféárúgyár ellen van kártalanítási kereset folyamatban.

A *textilipar* körében következő esetek fordultak elő: Egy kelmenyomtató- és kékfestőgyár egy munkás fejére esett fahenger által előidézett balesetből folyólag havi 30 K. kártalanításra ítéltetett, mely addig fizetendő, míg az illető munkás munkaképessé nem válik. Ez ügyben a felebbezés folyamatban van.

Egy jutafonó- és szövőgyárat egyik munkásának 1900. októberében tüzoltó-gyakorlaton történt balesetéből folyólag az I. f. bíróság az egy esztendei munkaszünetelésből származott kár (916 K. tőke és járuléka) megtérítésében marasztalta el. A bíróság az orvosszakértői vélemény alapján megállapította, hogy az illető munkás, mert gyenge idegzetű és vérszegény ember, a tüzoltói szolgálatra alkalmas nem volt, ha tehát alapos orvosi megvizsgálását mellőzve mégis kötelezték a tüzoltó-szolgálatra, úgy a munkaadó gondatlanul járt el és az ebből származott kárt megtéríteni tartozik. Ezt az ítéletet a gyár megfeleltette.

A *ruházati iparban* egy kalapgyár ellen egy a teherfelvonó által előidézett halálos balesetből folyólag, mely a felvonó kezelésére jogosítva nem volt munkás saját vigyázatlansága folytán történt, — 3000 K. évi járadék fizetésére indított per, melyben ítélet még nem hozatott.

A *sör- és malátaipar* körében jelenleg egy nagy sörfőzde ellen van baleset-kártalanítási kereset folyamatban — 30.000 K. kártérítési igénynyel.

A *vegyészeti iparban* két baleset-kártalanítási kereset van jelenleg folyamatban és pedig egy kőolajfinomító- és egy vegyészeti gyár ellen.

Végül a *vegyes iparágak* csoportjába tartozó egy kőbányavállalat és egy trágyaszárító-gyár ellen egy-egy balesetkártalanítási kereset van folyamatban.

Összesen tehát 34 kártalanítási per van az említett gyárak ellen ez idő szerint folyamatban.

A harmadik kérdésre

adott feleletekből kitűnik, hogy 131 vállalat munkásai biztosítva vannak, 37 vállalatéi ellenben nincsenek; és pedig a vas- és fémiparnál 2, a gépgyártás, közlekedési eszközök gyártása és a villamossági iparnál 3, a mész-, magnezit-, gipsz-, cement-, agyagáru- és üvegyártásnál 2, a faiparnál 10, a bőr-, sörte- és szőriparnál 1, a textiliparnál 1, a papiriparnál 3, a malomiparnál 2, a cukoriparnál 6, a szesziparnál 1 és a vegyészeti iparnál 6 vállalat munkásai. E két utóbbi iparcsoport egyes vállalatainál azonban történik gondoskodás a munkásokról balesetek alkalmával.

A részletes adatok következők:

Vas- és fémipar:

Egy sodronyszövet-gyár és egy rézöntőde munkásai biztosítva nincsenek, a többi 8 vállalaté ellenben biztosítva vannak. Egy nagy vasmű-társulat 7622 munkása *a vállalat baleset-biztosítási alapjánál* van biztosítva. A biztosítás díja a munkás keresetének $\frac{1}{2}$ % -ában van megállapítva, úgy a biztosított munkás, mint a munkaadó társulat ez összeg felét vagyis $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{4}$ % -ot fizet. (7,200.000 K évi munkabér mellett úgy a vállalat mint a munkások külön-külön 17.700 K-val járultak az alaphoz.) A biztosítási alap által nyújtott legnagyobb kárpótlás a biztosított munkás napi keresetének 500-szorosa. Ez az összeg jár halál vagy állandó teljes munkaképtelenség esetében. Állandó, de részleges munkaképtelenség esetében a maximális kárpótlási összeg 3—60 % -a fizetetik. Muló munkaképtelenség esetében kártalanítás — az alaphoz — nem fizetetik. A szabályzat 11. §-a szerint az alap 1902 január 1-ével lépett életbe és »megszűnik az orsz. balesetbiztosítási törvény életbeléptekor.«

A többi 7 vállalat összesen 1800 munkást foglalkoztat, a kiknek 1,900.000 K munkabért fizet.

A baleset-biztosítás költsége 9.320 K. Két vállalatnál a munkások semmivel sem járulnak a biztosítás költségeihez,

de 1 gyárban azok $\frac{1}{3}$ -át, 1-ben $\frac{1}{2}$ -ét, 1-ben $\frac{2}{3}$ -át fedezik és 1-ben a nagyobb keresetű munkások azt egészen a sajátjukból fizetik. Az előbb említett 3 gyárban a munkások e czimen évenként 2738·37 K-t fizetnek.

A kárpótlás mérve, halál vagy állandó munkaképtelenség esetében: 1 gyárnál a napi munkakereset 600-szorosa, 5 gyárnál a napi munkakereset 500-szorosa, 1 gyárnál a napi munkakereset 300-szorosa.

Múló munkaképtelenség esetére, ha az 7 napnál tovább tartott, a napi kereset $\frac{1}{2}$ -ét, illetőleg 30 % -át biztosította egy-egy gyár, a többi ilyen esetekre nem biztosított.

Egyik vasöntőde és gépgyár, mely jelenleg 1000 munkást foglalkoztat és azoknak évi 1,000.000 K. munkabért fizet, az utóbbi öt évben balesetbiztosítási díjak és kárösszegek fejében következő összegeket fizette:

	Biztosítási díj :	Kárösszeg :
1897. évben	3298·30 K.	136— K.
1898. évben	3648— K.	2136·38 K.
1899. évben	2375·76 K.	2822·20 K.
1900. évben	2200— K.	1558·90 K.
1901. évben	2236·90 K.	1201— K.

Gépgyártás, közlekedési eszközök gyártása és villamossági ipar :

Egy villamossági vállalat, egy elektrotechnikai cikket előállító gyár és egy mintegy 400 munkást foglalkoztató gazdasági gépgyár munkásai nincsenek biztosítva, a többi 18 gyár munkásai biztosítva vannak. Az utóbbiak egyike — egy nagyobb budapesti gépgyár — munkásait a »Verein von Industriellen zur Versicherung gegen körperliche Unfälle« című egyesületnél biztosította, de maga megjegyzi, hogy az ez intézettől fizetett kártalanítási összegek oly csekélyek, hogy a komolyan megsérült munkást csak aránytalanul kárpótolják.

A 17 gyár munkásainak évente 6,200.000 K munkabért fizet.

A biztosítás költsége évente 37.500 K-t tesz, a mihez a munkások egy malomépítési gépgyárnál $\frac{1}{3}$ -részben és egy lágyvas-öntőde és mérleggyárnál bérük $\frac{1}{2}$ %-ával járulnak hozzá.

A többi gyár a sajátjából fedezi a biztosítás összes költségeit. A biztosított kárpótlások mérve:

Állandó teljes munkaképtelenség vagy halál esetében 1 gyárnál a napi munkabér 1000-szerese, 1 gyárnál a napi munkabér 600-szorosa, 9 gyárnál a napi munkabér 500-szorosa, 2 gyárnál a napi munkabér 400-szorosa, 4 gyárnál a napi munkabér 300-szorosa.

Állandó részleges munkaképtelenség esetében a rokkantság fokához képest a halálesetre biztosított összeg 3—25, illetve 25—50%-a fizetetik.

Muló munkaképtelenség esetére egy waggon- és gépgyár a munkabér 60%-át, egy lágyvasöntőde és mérleggyár, továbbá egy kábelgyár annak 50%-át biztosította. A többi gyár ez esetekben beérte a betegsegélyző pénztárak által nyújtott segélylyel.

Mész-, magnezit-, gipsz-, cement-, agyagárú- és üvegyártás:

Egy mozaik- és cementárúgyár, valamint egy téglagyár munkásai balesetre nincsenek biztosítva, a többi 7 gyár munkásai biztosítva vannak. Az utóbbiak munkásaiknak évenként 1,760.000 K munkabért fizetnek.

A biztosítás költségei 5200 K-t tesznek. 6 vállalat maga fizette a biztosítás költségeit; egy beton-, cement- és műkögyárnál azonban a munkások 30—50%-os arányban, egy nagy üvegyári vállalatnál pedig $\frac{2}{3}$ részben fedezték a költségeket.

Baleset esetében a következő segélyezés fizetetik:

Halál vagy állandó munkaképtelenség esetében 3 gyárnál a napi munkabér 600-szorosa és 4 gyárnál a napi munkabér 500-szorosa.

Muló munkaképtelenség esetében egy üvegyári vállalat munkásai munkabérük felét kapják, a többi gyár ez esetekre nem biztosította munkásait.

Állandó részleges munkaképtelenség esetében a halálesetre biztosított összeg bizonyos százaléka fizetett.

Faipar:

Négy vállalat munkásai nincsenek biztosítva, köztük van egy fővárosi és egy vidéki nagy vállalat, amelyek azt állítják, hogy a biztosító társulatok tulságos prémiumokat követelnek.

A többi 10 vállalat munkásai biztosítva vannak.

Ezek évenként 1,145.000 K munkabért fizetnek.

A biztosítás költségei 8600 K-t tesznek, a munkások csak egy vidéki butorgyárnál járulnak a biztosítás költségeihez, még pedig $\frac{2}{3}$ részben.

Baleset esetére a következő segélyezés jár:

Halál vagy állandó munkaképtelenség esetében 1 vállalatnál a napi munkabér 800-szorosa, 4 vállalatnál a napi munkabér 500-szorosa, 1 vállalatnál a napi munkabér 400-szorosa, 2 vállalatnál a napi munkabér 300-szorosa, 1 vállalatnál a napi munkabér 200-szorosa, 1 vállalatnál 600 K kárpótlási összeg.

Múló munkaképtelenség esetére 1 vállalat az egész biztosítási összeg (500-szoros napibér) 1%-át, 1 vállalat az egész biztosítási összeg (200-szoros napibér) 2%-át. 1 vállalat napi egy koronát biztosított.

Bőr-, sörte- és szőripar:

Egy nagyobb budapesti bőrgyár munkásai nincsenek biztosítva, a többi 6 gyáré biztosítva vannak.

Ez utóbbiak munkásaiknak évenként 1,150.000 K munkabért fizetnek.

A baleset-biztosítás költségei 3550 K-t tesznek, a mit a gyárak a sajátjukból fizettek.

Baleset esetében fizetett kárpótlások:

Állandó munkaképtelenség vagy halál esetében 1 gyárnál a napi munkabér 1000-szerese, 5 gyárnál a napi munkabér 500-szorosa.

Két kefégyár 7, illetőleg 10 napnál tovább tartó munkaképtelenség esetére a napi munkabér felét biztosította, a többi vállalat ilyen esetre nem biztosított.

Textilipar:

Egy zsinórgyár munkásai nincsenek biztosítva, a többi 10 gyár munkásai biztosítva vannak.

Ez utóbbiak 4,300.000 K munkabért fizetnek munkásaiknak.

A baleset-biztosítás költsége e vállalatoknál évenként 17.400 K, ehhez a munkások is hozzájárultak egy jutafonó-

és szövőgyárban mintegy $\frac{3}{5}$ -részszel és egy kenderfonó gyárban $\frac{1}{2}\%$ -kal.

A kárptételek mérve: halál vagy állandó munkaképtelenség esetében: egy gyárnál a napi munkabér 1000-szerese, 7 gyárnál a napi munkabér 500-szorosa (2 gyár nem közölte).

Múló munkaképtelenség esetére az egész biztosított összeg 1%-át biztosította 5 gyár; 1 gyár ilyen esetekben a rendszeres keresetre egészíti ki a munkások betegsegélyezési táppénzét, míg a többi a betegsegélyező pénztárak segélyével beéri.

Ruházati ipar:

Mind a 3 gyár munkásai biztosítva vannak.

Munkásainak (mintegy 1100) 590.000 K munkabért fizetett.

A biztosítás költsége 2430 K-t tesz.

Halál vagy állandó munkaképtelenség esetére 2 gyár a napi munkabér 600-szorosát, 1 gyár a napi munkabér 300-szorosát biztosította.

Múló munkaképtelenség esetére 2 gyár a halálesetre biztosított összeg 1%-ét biztosította, míg a harmadik beérte a betegsegélyező pénztár segélyével.

Papíripar:

1 papir-, 1 papírnemű- és 1 szivarkahüvely-gyár munkásai nincsenek biztosítva, a többi 3 papírgyár munkásai biztosítva vannak.

Ezek munkásaiknak összesen 690.000 K munkabért fizetnek.

A biztosítás költsége 3776 K, melyet a vállalatok sajátjukból fedeztek.

A biztosított kárptételek mérve:

Állandó munkaképtelenség vagy halál esetére 1 gyárnál a napi munkabér 900-szorosa, 1 gyárnál a napi munkabér 800-szorosa, 1 gyárnál a napi munkabér 500-szorosa.

Múló munkaképtelenség esetére e gyárak nem biztosítottak.

Malomipar:

12 malom munkásai biztosítva vannak, 2-ben (egy fővárosi és egy vidéki vállalat) nincsenek. A 12 közül 10 malom munkásai a »Magyar malmok segélyező egyesítménye balesetek ellen« című szövetkezetenél, kettő pedig magánbiztosító intézeteknél vannak biztosítva.

A Magyar malmok segélyző egyezményéhez, melynek hatálya az 1905. év végéig terjed, jelenleg 27 fővárosi és vidéki malom tartozik 4675 munkással és 4,360.728 K bérrel. Az egyezmény a munkásokat vagy azok hozzátartozóit végkielégítésül szolgáló tőke alakjában támogatja minden munka közben, külső behatás következtében és akaratuktól függetlenül történt baleset által okozott oly testi sérülésért, mely vagy halált, vagy állandó munkaképtelenséget avagy munkaképességcsökkenést idézett elő. A támogatásnak négy fokozata van: a) teljes és élethossziglan tartó munka- és keresetképtelenség (I. foku rokkantság) esetében a napi munkabér illetve fizetés 800-szorosa; b) baleset következményeképp bekövetkezett halál esetében a napi munkabér 600-szorosa; c) a keresetképességnek felényire történt csökkenése (II. foku rokkantság) esetében a napi munkabér, illetve fizetés 400-szorosa; d) a keresetképességet állandóan csökkentő sérülések (III. foku rokkantság) esetében a támogatás — az eset fontosságához és az ügyvezetés belátásához képest — az elsőfoku rokkantság esetére megállapított összegnek legalább 10 és legfeljebb 25⁰/₁₀-a. — A biztosítás költségeit a szerződő malmok akként fedezik, hogy a hány százalékat teszi az egyes szerződő malomczégek által évenként tényleg kifizetett bérösszeg az összes szerződő malomczégek által kifizetett béreknek, annyi százalékat fizeti az egyes szerződő malomczég az egyezmény által az egész éven át nyújtott támogatás és a költségek összegének. A lészámolás a bér- és fizetési jegyzékek alapján az év végével eszközöltetik.

Az egyezmény az 1901. évben 15 sérülési esetben 10.994 koronát fizetett ki, az egyezmény kezelési költségei 1518⁰/₀₅ K-t tettek, kamatokból befolyt 518⁷/₇₁ K, az összes — a tagokra kivetendő — kiadások tehát 11.95³⁴/₇₁ K-t tettek. Ez az utóbbi összeg az 1901. évi hetibérek 4,507.186⁵⁹/₅₉ K-nyi összegének 2⁶⁶⁰/₁₀₀-ed része, míg a magánbiztosító intézetek — az egyezmény ügyvezetője szerint — malmoknál 7⁰/₁₀₀-es prémiumot számítanak. A különbség vagyis prémium-megtakarítás tehát 1901-ben 4³⁴⁰/₁₀₀ = 19,551¹⁹/₁₉ K, az egyezmény tizenegy esztendei fennállása alatt pedig — mely idő alatt az egyezmény a

kifizetett munkabéreknek átlag 2790⁰/₁₀₀-ed részébe került — összesen 197,82785 K.

Érdekességénél fogva és ezen tanulmányunk lehető tökéletessége céljából közöljük ezen egyezményt egész terjedelmében, mint következik:

I. Az egyezmény elnevezése.

1. §. Az egyezmény elnevezése: »Magyar malmok segélyző-egyezménye balesetek ellen«; az egyezményi ügyek vitélének helye Budapest.

II. Az egyezmény célja.

2. §. Az egyezmény célja módot nyújtani a szerződő malomcézégeknek arra, hogy munkásaiknak és alkalmazottjaiknak vagy azok hozzátartozóinak (25. §.) végkielégítésül szolgáló tőke alakjában támogatást adhassanak a munkásokat és alkalmazottakat — munka közben, külső behatás következtében és akaratuktól függetlenül — ért baleset által okozott oly testi sérülésért, mely kizárólag és közvetlenül vagy halált vagy állandó munkaképtelenséget vagy munkaképesség-csökkenést idézett elő.

A szerződő cégek egymással szemben a támogatás erejéig egyetemlegesen szavatosságot vállalnak, de ez a szavatosság az egyezményhez nem tartozó harmadik személyekkel szemben nem áll fenn.

III. A támogatás mértéke és korlátai.

3. §. A támogatásnak négy fokozata van.

a) Teljes és élethossziglan tartó munka- és keresetképtelenség esetében (elsőfokú rokkantság) a támogatás a baleset által sujtott napi munkabérének illetőleg fizetésének nyolczszázszorosa.

Minden esetre elsőfokú rokkantságnak tekintendő mind a két szemnek, mind a két karnak vagy kéznek, mind a két lábnak, egy karnak és egy lábnak elvesztése vagy teljes és gyógyíthatatlan megbénítása, valamint a gyógyíthatatlan — valamely testi sérülés által okozott — elme-zavar, mely minden foglalkozást kizár.

b) A baleset közvetlen következményeként bekövetkezett halál esetében a támogatás a 25. §. korlátai között a napi munkabérnek illetőleg fizetésnek hatszázszorosa.

c) A munkaképességnek oly tetemes mérvű csökkentése esetében, hogy ennek következtében a baleset által sujtottaknak élete egész tartamára csak felényi a keresetképesége, a támogatás (másodfokú rokkantság) a napi munkabérnek illetőleg fizetésnek négyszázszorosa.

Minden esetre másodfokú rokkantságnak tekintendő egyik szemnek, egyik karnak, egyik kéznek vagy egyik lábnak elvesztése.

d) Egyéb oly gyógyíthatatlan sérülések esetében, melyek természetüknél fogva nem jelezhetők sem első- sem másodfokú rokkantságnak, de a melyek a keresetképeséget állandóan csökkentették (harmadfokú rokkantság), mint pl. több ujjnak vagy a hüvelykujjnak elvesztése, az ujjak oly megbénulása vagy teljes megmerevedése, hogy többé semmire sem használhatók, az eset fontosságának mérvéhez s az ügyvezetőségnek belátásához képest a támogatás az elsőfokú rokkantság esetére megállapítottnak legalább 10%-a (tiz százaléka) és legfeljebb 25%-a (huszonöt százaléka).

A baleset által sujtott egyén részére csakis e négy támogatás *egyike* követelhető, kivéve az oly halálesetet, a mely a másod- vagy harmadfokú rokkantság esetére megállapított támogatás kifizetése után, legkésőbb a baleset napjától számított egy év alatt és mint *ugyanazon* baleset közvetlen következménye áll be, a mely esetben a b) pontban biztosított támogatás a rokkantságért már kifizetett összeg levonásával kiadatik.

4. §. A támogatásnak a 3. §-ban felsorolt esetekben történt kifizetése után a szerződő malomcözégek minden további egyezményi kötelezettsége megszűnik.

5. §. »Munkások« azok, a kiket az illető malomcözég bérkimutatásai szerint a malomtelepen vagy az ipari telepen állandóan vagy napszámban foglalkoztat, »alkalmazottak« a havi fizetést élvező alkalmazottak, mint a műszaki vezetők, a fő- és almolnárok, gépészek, gépkezelők, fűtők, kézművesek, hivatalszolgák és egyéb alkalmazottak, a kiket a malomcözég az ügyvezetőségnek bejelent.

6. §. Balesetknél napi munkabérül a baleset által sujtottnak a malomcözég munkabérjegyzékeiből kimutatandó, a naptári év kezdetétől vagy az egyezmény alírásától a baleset napjáig számítandó átlagos napi keresete veendő fel, azzal a korlátozással, hogy a nyújtandó támogatás alapjául 4 K-nál (négy koronánál) magasabb napi munkabér még a darabszáma dolgozóknál sem vehető fel.

A havi béres alkalmazottakra nézve a napi bér a havi munkabérnek $\frac{1}{30}$ részében veendő fel. A természetben nyújtott lakás vagy egyéb ilyen illetmények a napi munkabér megállapításánál csak akkor vehetők tekintetbe, ha a szerződő malomcözég a természetben nyújtottak értékét munkabérként bejelentette. A havibéresek napibére mindent beleszámítva 10 K-t (tiz koronát) meg nem haladhat.

7. §. A szerződő malomcözégek az egyezmény útján csakis akkor kapják és adják a támogatást, ha a baleset az üzem folyamában, vagy a baleset által ért munkás vagy alkalmazott hivatásszerű foglalkozása közben mint előre nem láthatott vagy nem szándékoltt következmény áll be.

8. §. A szerződő malmok nem nyernek és nem nyújtanak támogatást az egyezmény útján oly balesetek következményeiért, melyeket az illető

szándékosan, vagy ittas állapotban, vagy öngyilkossági szándékból (habár rendellenes lelkiállapotban is) okozott, vagy a melyeket háború, lázongás és verekedés idézett elő.

Nem nyerhetnek továbbá támogatást a már rokkant, súlyos testi hibában szenvedő, vagy olyan egyének, kik első- vagy másodfokú rokkantság után már kártalanítottak, valamint azok, a kik 16. (tizenhatodik) életévüket még be nem töltötték.

Ezenkívül nem jár támogatás az olyan balesetek következményeiért, melyeket a gyári üzemre vonatkozó törvények és hatósági rendeletek szándékos áthágása vagy pedig a hatóságilag elismert gyári rendszabályzat szándékos tekinteten kívül hagyása okozott.

9. §. Minthogy a szerződő malomczégek egyezményi kötelezettsége kizárólag a 3. §. *a—d)* pontjaiban megállapított támogatásokra terjed, a szerződő malomczégek összessége nem szavatol a balesetekből az egyes szerződő malomczégekkel szemben akár magánjogi, akár büntetőjogi úton megállapított egyéb kötelezettségeikért.

IV. A támogatás eszközei.

10. §. A szerződő malomczégek kötelezik magukat egyetemlegesen a támogatásnak valamint a felmerülő költségeknek akként való fedezésére, hogy a hány százaléka az egyes szerződő malomczég által munkásai és alkalmazottai részére az egész éven át kifizetett bér és fizetés az összes szerződő malomczégek által kifizetett bérnek és fizetésnek, annyi százalékát fizeti az egyes szerződő malomczég az egész éven á együttesen nyújtott támogatásnak és a költségeknek.

11. §. A szerződő malomczégek az egyezmény aláírásának elfogadásától számított nyolcz nap alatt és ezenkívül minden lényeges változás esetén kötelesek bevallani az illető évre előirányzott munkabérek, illetőleg fizetések összegét.

12. §. A tényleg kifizetett munkabér és fizetés a naptári év végén a szerződő malomczégek a heti munkabéri és havi fizetési jegyzékei, vagy a munkabérek és fizetések könyvei alapján állapittatik meg és az így megállapított évi bér, illetőleg évi fizetésösszeg alapján számítatik ki az egyes szerződő malomczégekre eső járulék, melyet az ügyvezetőség által kijelölt helyen az ügyvezetőség felhívásának keltétől számított nyolcz nap alatt kell lefizetni.

Ha valamelyik szerződő malomczég a tényleg kifizetett munkabérek és fizetések kimutatásait az év lejártát követő 45. (negyvenötödik) napig be nem mutatja, vagy az ellenőrzést meg nem engedi, munkabérei és fizetési az általa benyújtott legutolsó kimutatás kétszeresével vétetnek számításba az évi leszámolásnál.

13. §. Az ügyvezetőség, illetőleg annak ezen célból kiküldött tagjai feljogosítvák arra, hogy a szerződő malomczégek munkabérjegyzékeibe

és munkabéri, illetőleg fizetési könyveibe bármikor betekintsenek s azok vezetését ellenőrizték.

V. Szerződő malomcégék.

14. §. Az egyezményt aláírhatja a magyar korona országainak területén levő bármely malomtelep tulajdonosa és az egyezmény jogerős aláírása és az aláírásnak az ügyvezetőség által való elfogadásával szerződő malomcégéggé válik.

Szerződő malomcégékként elfogadhatók a malomiparral rokon ipari vállalatok tulajdonosai, és ilyenekként továbbra is megtarthatók a malomtelepeiket más rokonipari vállalatokká átalakított vagy más ipari vállalatot is üző malomcégék e más iparágai munkásaira és alkalmazottaira nézve is.

15. §. Minden szerződő malomcég köteles aláírása elfogadásakor a bejelentett évi munkabér, illetőleg fizetés összege 5‰ (öt ezrelékes) hányadának megfelelő és felfelé százkoronás végszámg kikerekített összeget törzsbetétül az ügyvezetőség által megjelölt helyen befizetni.

A gyümölcsöztetendő törzsbetét, mely felhasználásáig a befizető tulajdona, az előforduló balesetek után való támogatásoknak a 24. §. értelmében leendő kifizetésére szolgál s minden év lefolyása után, vagy — ha azt a támogatások kimerítenék, — bármikor az eredeti összegre kiegészítendő.

16. §. A szerződő malomcég egyezményi jogai és kötelezettségei az egyezmény tartamának lejártá előtt csakis akkor szűnnek meg, ha a cég

- a) az ipari tevékenységet teljesen abbahagyja;
- b) fizetéseképtelenné válik;
- c) ellene csőd nyitattik.

A cégnek egyezményi jogai az abbahagyásnak, a fizetéseképtelenségnek vagy a csődnyitásnak napjával megszűnnek ugyan, de a 10. §-ban körülírt szavatossági kötelezettsége a folyó naptári évből a megszűnésig letelt időre fennmarad.

Ha a szerződő malomcég valamely egyezményi kötelezettségének meg nem felel, az ügyvezetőség az egyezményt neki felmondhatja és a felmondó ajánlott levél postára adásának napját követő 30. (harminczadik) nap lejártával az illető malomcég összes egyezményi jogai megszűnnek, de fizetési kötelezettsége a megszűnésig letelt időre fennmarad.

A törzsbetét illetőleg az abból fennmaradó összeg azonban mind a két esetben csak az illető év végleges elszámolása után térítettik vissza.

17. §. A szerződő malomcégék összes egyezményi, ellenőrző, valamint cselekvő és szenvedő választójogaikat vagy egyik cégtulajdonos, vagy egyik cégjegyzésre jogosult meghatalmazott által gyakorolják.

VI. Balesetek bejelentése.

18. §. A szerződő malomczégek kötelesek minden balesetet azonnal megtörténte után, de legkésőbb 8 (nyolcz) nap alatt, az ügyvezetőség-nél bejelenteni.

Az ez idő alatt be nem jelentett vagy később bejelentett balesetért a szerződő malomczégek az egyezmény útján támogatást nem adnak.

19. §. A bejelentéssel egyidejűleg előterjesztendő az orvos bizonyítványa, továbbá halált okozott balesetknél a meghalt születési, esetleg házassági anyakönyvi kivonata és a halottlevélen kívül a halál okát megállapító bonczolási jegyzőkönyv is. Elhalálozás esetén a bonczolás még akkor is megejtendő, ha a hatóság azt nem kíváná.

20. §. Tartós betegség esetén kötelesek a szerződő malomczégek, a betegség harmadik hónapjától kezdve, a sérült teljes meggyógyulásáig vagy elhalálozásáig az ügyvezetőséghez időnként és felszólításra 3 (három) nap alatt oly orvosi jelentéseket előterjeszteni, melyekből annak is ki kell tűnnie, hogy az illető még mindig a baleset következtében áll kezelés alatt.

21. §. A sérült felgyógyulása vagy elhalálozása az ügyvezetőségnél haladéktalanul bejelentendő, és ha az elhalálozás a balesettel közvetlen okozati összefüggésben áll, a bejelentésnek táviratilag és minden esetben oly idő alatt kell megtörténni, hogy az ügyvezetőség a hulla megtekintését még annak eltemetése előtt foganatossíthassa, mert ellenkező esetben az egyezményi támogatás nem követelhető. A 19. §-ban megkivánt okiratokon kívül ily esetben előterjesztendő még a kezelő orvos bizonyítványa a betegség lefolyásáról.

22. §. A 18—21. §-okban megszabott határidők elmulasztása és az okiratok be nem szolgáltatása, különösen a bonczolás meg nem történte a támogatáshoz való jog elvesztését vonja maga után.

23. §. Az ügyvezetőségnek jogában áll, minden baleset után, ha azt czélszerűnek találja, a baleset természete és okainak kiderítése végett egy orvost mint bizalmi férfit kiküldeni, a kinek a szabad belépést és a szabad vizsgálatot a szerződő malomczégek minden körülmények között megengedni kötelesek.

VII. A támogatás kifizetése.

24. §. A támogatás a fizetési kötelezettségnek a 46. §. szerint törént megállapítása és kiutalványozása után 8 (nyolcz) nap alatt fizetendő ki.

25. §. A támogatás annak a szerződő malomczégnak adandó át, melynek munkását vagy alkalmazottját a baleset érte.

Az illető szerződő malomczég köteles a támogatást halál esetén az elhalt gyermekeiknek, ha gyermek nincs, özvegyének, ha sem gyermek sem özvegy nincsen, szülőinek, illetőleg életben lévő szülő-

jének, és ha az elősoroltak egyike sem volna életben, törvényes kiskorú testvéreinek kifizetni. Ha az itt elősoroltak egyike sincs vagy nincs életben, a szerződő malomczégek egyezményileg csupán a temetési költségeket viselik.

Az illető szerződő malomczég az özvegyet akkor is részesítheti támogatásban, ha gyermekek maradnak.

A kiskorúakat illető összeg az illetékes gyámpénztárba fizetendő illetőleg letétbe helyezendő.

26. §. Az illető szerződő malomczég köteles az ügyvezetőségnek a kifizetett támogatásokról annak átvétele előtt a 25. §-ban felsoroltak által aláírt oly szabályszerű nyugtát beszolgáltatni, a melyben a jogosultak elismerik, hogy a támogatás kifizetése által a balesetből származó összes igények ki vannak elégítve.

27. §. Az idején bejelentett balesetek után járó támogatás követeléséhez való jog a baleset megtörténte napjától számított egy, a kiutalt támogatás felvételéhez való jog pedig a kiutalás keltének napjától számított három év alatt elévül.

VIII. Az egyezmény ügykezelése.

28. §. Az egyezményből folyó ügyeket :

- a) az ügyvezetőség,
- b) a számvizsgálók és
- c) a szerződő malomczégek közgyűlése végzik el.

29. §. Az ügyvezetőség áll hét rendes tagból, a kiket, valamint a rendes tagok valamelyikének elhalálózása, lemondása vagy kilépése következtében helyébe lépő három póttagot a közgyűlés egy évi működési tartamra választ.

Az ügyvezetőség saját kebeléből elnököt és elnökhelyettest választ.

A működési tartam letelte után kilépő tagok újra megválaszthatók.

Az ügyvezetőség tagjai díjtalanul működnek, de az ügyvezetőség az irodai, könyvelői és egyéb teendők ellátására tisztviselőt vagy tisztviselőket alkalmazhat, kiknek díjazása a költségekhez számítandó.

30. §. Az ügyvezetőség végzi a szerződő malomczégek egyezményi ügyeit és főbb teendői :

- a) szerződő malomczégek befogadása (14. §.),
- b) a felmerülő balesetek felvétele s könyvelése,
- c) orvos kiküldése oly alkalmakkor, midőn a baleset oka és természete iránt kétség merül fel,
- d) a törzsbetéteknek (15. §.) gyümölcsöző elhelyezése,
- e) a tagokra kivetett járulékok megállapítása és beszedése,
- f) a támogatások folyósítása és kifizetése,
- g) a közgyűlés tárgyainak megállapítása, határozatainak végrehajtása,

h) az egyezményből folyó számvitelnek vezetése és

i) a kezelő tisztviselő vagy tisztviselők alkalmazása és díjaik megállapítása.

31. §. Az ügyvezetőség a szükséghez képest tartja üléseit, melyeknek határozatképességéhez legalább három tagnak (ideértve az elnököt is) jelenléte szükséges. A jelenlevők szótöbbsége dönt minden ügyben.

Oly esetekben, melyekben valamely tag malomczégre érdekelve van, az illető tag sem a tanácskozásban, sem a szavazásban részt nem vehet és jelenlevőnek nem számítható.

32. §. Ha az ügyvezetőség valamelyik tagjának czége megszűnik szerződő malomczégnak lenni, vagy valamelyik tagja meghal vagy lemond, helyébe működési tartamának még hátralevő idejére a legtöbb szavazatot nyert vagy legelől említett póttag lép, és a póttagok behívása után az ügyvezetőség szükség esetén egy tag behívása által kiegészítheti magát.

33. §. Az elnök hívja össze az ügyvezetőség üléseit és a közgyűlést elnököl azokon, foganatosítja az azokon hozott határozatokat, eljár az egyezményből folyó ügyekben és képviseli a szerződő malomczégek összességét. Távolléte vagy akadályoztatása esetén teendőit az elnök-helyettes végzi.

34. §. Számvizsgálókul a közgyűlés két rendes és egy póttagot választ egy évre, a kik újra választhatók és az ügyvezetőség által elkészített számviteli kimutatásokat és zárszámadásokat megvizsgálják és jelentés mellett a közgyűlés elé terjesztik.

35. §. Az egyezményi számadások és a kezelés éve összeesik a naptári évvel.

36. §. A szerződő malomczégek évenként egyszer az év első felében Budapestre rendes közgyűlésre hívandók össze az ügyvezetőség által, mely rendkívüli közgyűlést is hívhat egybe, ha azt szükségesnek látja, vagy a szerződő malomczégek többsége írásban kívánja.

37. §. A szerződő malomczégekkel a közgyűlés megtartásának ideje, helye és napirendje írásos meghívás útján legalább 8 (nyolcz) nappal előbb közzendő.

38. §. A közgyűlés hatásköréhez tartozik:

a) az ügyvezetőség és a számvizsgálók megválasztása;

b) az ügyvezetőség által előterjesztett évi jelentés tárgyalása;

c) az egyezményi ügyekre vonatkozó számadások megvizsgálása és a felmentés felett való határozathozatal;

d) a jelen egyezmény esetleges módosítása (44. §.);

e) határozathozatal a szerződő malomczégek által legalább 3 (három) nappal a közgyűlés előtt az ügyvezetőségnek írásban bejelentett indítványok felett;

f) határozathozatal a 46. §. szerint hozzá utalt felebbezések ügyében.

39. §. A közgyűléseken minden szerződő malomcégnek egy szavazata van és a szerződő malomcégeknek joguk van szavazatjogukat egymásra meghatalmazás útján átruházni, de egyik szerződő malomcég sem egyesíthet magában háromnál több szavazatot.

40. §. A közgyűlés határozatképes, ha a szerződő malomcégek összességének harmadrésze, vagy annál több, de legalább tíz szerződő malomcég a 17. §. értelmében vagy egymás által való képviselőlet útján jelen van. Ha a közgyűlés nem határozatképes, legfeljebb 15 (tizenöt) napi időköz után új közgyűlést kell egybehívni, mely a jelenlevők vagy képviseltek számára való tekintet nélkül érvényes határozatokat hozhat az első közgyűlés tárgyai felett.

41. §. A közgyűléseken a határozatokat általános szótöbbséggel hozzák, a választásokat viszonylagos szótöbbséggel ejtik meg.

42. §. Az ügyvezetőségi ülések jegyzőkönyveit a jegyzőkönyvvezető és az elnök, a közgyűlési jegyzőkönyvet ezenkívül még két, az elnök által kiküldött, jelenlevő is hitelesíti.

XI. Az egyezmény tartama és módosítása.

43. §. Az egyezmény hatálya és a szerződő malomcégek kötelezettsége — hacsak a törvényhozás időközben a balesetbiztosítás ügyében másként nem intézkedik — 1905. évi deczember hó 31-ig tart.

Az egyezmény hatályának lejáratával az összes addig előfordult balesetek ügyei lebonyolítandók és az azután fennmaradó törzsbetétek és azok kamatai (15. §.) az egyes szerződő malomcégeknek visszafizetendők.

44. §. Az egyezmény határozatait az összes szerződő malomcégeknek háromnegyedrésze kötelezőleg módosíthatja, de a 10. és 43. §. csak az összes szerződő malomcégek beleegyezésével módosítható.

X. Vitás kérdések.

45. §. Ha valamely baleset következményeinek okozati összefüggése, vagy a sérülés minemősége tekintetében akár az ügyvezetőség kebelében, akár az ügyvezetőség által kiküldött orvos és a szerződő malomcég orvosa közt ellentét forogna fenn, szakértő bizottság alakítandó, mely a baleset következményeinek okozati összefüggését vagy a sérülés mívoltát orvosi szempontból végérvényesen és felelbbvitel kizárásával megállapítja.

A szakértő bizottság tagjai: az ügyvezetőség által kiküldött orvos és az illető szerződő malomcég által megbízott orvos, a kik elnökül egy harmadik orvost választanak, és ha ennek személyére nézve megállapodni nem tudnának, az általuk megnevezett két orvos közt a sors-húzás dönt.

46. §. A támogatás kiszolgáltatásának és a támogatás mértékének kérdésében az ügyvezetőség dönt.

A megállapított támogatás azonnal kiutalványozandó és a 24. §. szerint kifizethető.

Az ügyvezetőség határozata ellen csakis az érdekelt szerződő malomczég és csakis abban az esetben felebbezhet a közgyűléshez, ha az ügyvezetőség vagy egyáltalán nem, vagy az igényeltnél kisebb támogatást állapított meg.

A felebbezés az ügyvezetőség határozatának kézbesítését követő 30 (harmincz) nap alatt írásban nyújtandó be és a benyújtást követő legközelebbi közgyűlés elé terjesztendő, mely a kérdés felett általános szótöbbséggel végervényesen határoz.

47. §. A jelen egyezményből felmerülhető vitás és bíróság által eldöntendő kérdésekre nézve minden egyes esetben szerződő malomczégnek kereseti joga van minden más, az egyezményt megszegő malomczéggel vagy malomczégekkel és a szerződő malomczégek összességével szemben.

Az ügyvezetőség az összes szerződő malomczégeknek valamely szerződő malomczég elleni perének vitelét bármelyik más szerződő malomczégre bízhatja, és az ügyvezetőség ilyen határozata következtében köteles a kereset-indításra kijelölt szerződő malomczég az ügyvezetőség által alperesként kijelölt malomczég ellen a keresetet legkésőbb 8 (nyolcz) nap alatt kártérítés kötelezettsége mellett megindítani.

A szerződő malomczégek összessége ellen folyamatba tenni kívánt perek egy vagy több, vagy minden szerződő malomczég ellen beadandó keresettel indíthatók meg és ha egy vagy több czég ellen indítatnak, bármelyik más szerződő malomczégnek joga van a perbe beavatkozni.

Az ügyvezetőség határozata következtében felperesként fellépő, valamint az összes szerződő malomczégek egyezményi kötelezettségeiért alperesként vagy szavatosként beidézett malomczégeknek az összes felmerült és az ellenfél által nem fedezett költségeikért és ezenkívül pervesztés esetén a marasztalási összegekért a többi szerződő malomczégek a 10. §-ban megállapított arány szerint szavatolnak, az alperes és szavatos szintén viselvén az aránylagos részt.

48. §. Peres esetekre nézve a szerződő malomczégek alávetik magukat 1000 K-ig (ezer koronáig) terjedő értékű pertárgyra vonatkozó perekben a budapesti V. ker. kir. járásbíróság és ezen felüli értékű pertárgyra vonatkozó perekben a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék illetékességének.

Ezen kitérés után, folytatjuk az egyes iparágak biztosítási viszonyainak ismertetését.

Czukor-ipar:

6 gyár munkásai nincsenek biztosítva, 15-é biztosítva vannak. Az utóbbiak által kifizetett munkabérek 4.385,000 K-t

tesznek, a biztosítás költségei pedig 21,740 K-ra rugnak, a mely összeget 13 gyárban egyedül a vállalat fedezte, míg egy vállalat 2 gyárában a gyári betegsegélyző pénztárak fizetik a baleset-biztosítási díjakat, a vállalat pedig ennek ellenében felét a betegsegélypénztári járulékoknak.

A kötött szerződések a következőket biztosítják:

Állandó teljes munkaképtelenség vagy halál esetében 3 gyárnál a napi munkabér 1000-szeresét, 4 gyárnál a napi munkabér 800-szorosát, 5 gyárnál a napi munkabér 600-szorosát, 1 gyárnál a napi munkabér 500-szorosát, 2 gyárnál a napi munkabér 300-szorosát.

Állandó részleges munkaképtelenség esetére a rokkantság mérvéhez képest a halálesetre biztosított összeg bizonyos hányadát, legfeljebb felét.

Múló munkaképtelenség esetére csak két gyár biztosította munkásait és pedig a halálesetre biztosított összeg naponként kijáró 1‰-ére, míg a többi gyár beérte a betegsegélyző pénztárak nyújtotta támogatással, illetőleg táppénzzel.

Sör- és maláta-ipar:

Mind az 5 gyár munkásai biztosítva vannak.

Munkásaiknak 1.300,000 K munkabért fizetnek.

A biztosítás költsége 5280 K, melyet a vállalatok sajátjukból fedeztek.

A biztosított kárpótlások mérve:

állandó teljes munkaképtelenség vagy halál esetére: 1 gyárnál a napi munkabér 600-szorosa, 1 gyárnál a napi munkabér 500-szorosa, 1 gyárnál a napi munkabér 450-szerese (munkavezetőknél az évi fizetés háromszorosa), 1 gyárnál a napi munkabér 300-szorosa, 1 gyárnál 570—2400 K.

Múló munkaképtelenség esetére 1 vállalat a munkavezetők számára fizetésük minden 1000 K-ja után 1 K-t biztosított. A többi vállalat ez esetekre nem biztosított.

Szesz-ipar:

8 gyár munkásai biztosítva vannak, míg 1-nek 20,000 koronás alapítványa van, melyből esetről esetre meghatározandó összeget kap a megsérült munkás.

A 8 gyár összesen évi 690,000 K-t fizetett ki munka-

bérekben, a biztosítás költségei pedig 4460 K-ra rúgtak, a mely összeget egyedül a gyárak fedezték.

A kötött szerződések a következőket biztosítják:

Állandó teljes munkaképtelenség vagy halál esetében: 1 gyárnál a napi munkabér 900-szorosát, 1 gyárnál a napi munkabér 700-szorosát, 2 gyárnál a napi munkabér 600-szorosát, 3 gyárnál a napi munkabér 500-szorosát, 1 gyárnál a napi munkabér 400-szorosát.

Állandó munkaképtelenség esetére, a rokkantság mérvéhez képest, a halálesetre biztosított összeg bizonyos megállapított hányadát, legfeljebb felét kapják a sérültek.

Múló munkaképtelenség esetére a halálesetre biztosított összeg 1% erejéig 2 gyár biztosította munkásait.

Élelmezési ipar:

6 gyár munkásai biztosítva vannak. Munkásaiknak évenként 1,220.000 K. munkabért fizetnek, a biztosítás költségei 6550 K-t tesznek. Állandó munkaképtelenség vagy halál esetére 1 gyár a napi munkabér 600-szorosát biztosítja, 3 gyár a napi munkabér 500-szorosát, 1 gyár 800 K. összeget biztosít, míg 1 gyár ezt az adatot nem közölte.

Állandó részleges munkaképtelenség esetére a rokkantság mérvéhez képest, a halálesetre biztosított összeg bizonyos megállapított hányadát, legfeljebb felét kapja a sérült.

Múló munkaképtelenség esetére a halálesetre járó összeg 1%-át biztosította 3 gyár.

Vegyészeti ipar:

Nincsenek biztosítva 1 petroleumfinomító-gyár, 1 keményítő-gyár, 1 stearingyertya-gyár és szappan-gyár, 1 gyújtó-zsinór-gyár és 1 festék-gyár munkásai.

Egy dynamit-gyárnál a baleseteknél megsérült munkások kártalanítására egy baleseti segélypénztár áll fenn, melynek külön alapszabályai vannak és a vállalat és a munkások közös kezelése alatt áll. Minden munkás naponként egy fillérrel járul az alaphoz, szintúgy a vállalat minden munkása után naponként egy fillért fizet.

A többi 20 gyár munkásai biztosítva vannak. Ez utóbbiak munkásaiknak évente 1,975.000 K. munkabért fizetnek.

A biztosítás költsége évente 11,400 K-t tett, a mit 18 gyári vállalat a sajátjából fedezett. Három gyárban a biztosítás költségeihez többé-kevésbé a munkások is hozzájárultak és pedig: 1 gyufagyárban a 648 K. biztosítási költséget a munkások heti 12 filléres járulékaikkal teljesen fedezték; 1 gyufa- és kocsikenőcs-gyárban a baleset- és a szavatossági biztosítás 1404 K-nyi összköltségeit a munkások $\frac{1}{2}$ -e részben fedezték, végül 1 műtrágya- és gipsz-gyárban a baleset-biztosítás 609 K-nyi költségeit a munkások $\frac{1}{2}$ -e részben fedezték.

A biztosított kárpótlások mérve halál vagy állandó munkaképtelenség esetére 2 gyárnál a napi munkabér 1000-szerese, 1 gyárnál a napi munkabér 700-szorosa, 3 gyárnál a napi munkabér 600-szorosa, 13 gyárnál a napi munkabér 500-szorosa, 1 gyárnál a napi munkabér 300-szorosa.

Múló munkaképtelenség esetére 6 gyár a napi munkabér $\frac{1}{2}$ -ét biztosította, 1 gyár a napi munkabér 600-szorosának $\frac{1}{100}$ -ét, (vagyis a napibér $\frac{6}{10}$ -ét), 1 gyár a napi munkabér 300-szorosának $\frac{1}{100}$ -ét (vagyis a napibér $\frac{3}{10}$ -ét).

A többi 12 gyár ez esetekre nem biztosított, beérte a betegsegélyező pénztárak segélyeivel.

Sokszorosító-ipar :

Egy könyvnyomda 450 munkásának évenként 519,000 K munkabért fizet. A balesetbiztosítás költsége 757 K, a minek fejében állandó munkaképtelenség vagy halál esetére a napi munkabér 500-szorosa jár, II. foku rokkantság esetében az összeg 25—50%-a, III. foku rokkantság esetére pedig 5—25%-a.

A másik intézet munkásai a magyarországi munkások rokkant- és nyugdíjegyletének tagjai és a tagilletékek $\frac{1}{3}$ -át a cég fedezi.

Vegyes iparágak :

A két kőbánya 900 munkásának összesen 515.000 K munkabért fizet. Mind a kettő 300-szoros munkabérré biztosított.

A trágyaszárító-vállalat munkásainak évente 40.000 K. munkabért fizet, a biztosítás költsége 184 K. Ez a gyár múltó munkaképtelenség esetében naponta 1—5 K-t, halál vagy állandó teljes munkaképtelenség esetében 1000—5000 K-t biztosított.

A gummigyár 300 munkásának évente 150.000 K. munkabért fizet. A biztosítás költségeit maguk a munkások viselik. Állandó munkaképtelenség esetében a napibér 900-szorosa, muló munkaképtelenség esetén annak fele jár.

A negyedik kérdésre

beérkezett feleletek szerint szavatossági biztosítást a 168 vállalat közül csak 40 kötött; és pedig a vas- és fémipar köréből 3, a gépgyártás, közlekedési eszközök gyártása és villamosági ipar köréből 4, a mész-, cement-, gipsz-, magnezit-, agyagárú- és üvegyártás köréből 1, a faipar köréből 3, a bőr-, sörte- és szőripar köréből 2, a textilipar köréből 2, a ruházati ipar köréből 1, a cukoripar köréből 17, a sör- és malátaipar köréből 1, a szeszipar köréből 1, a vegyészeti ipar köréből 4 és a vegyes iparágak köréből 1 vállalat.

A részletesebb adatok a következők:

Vas- és fémipar:

Szavatossági biztosítást 3 vállalat kötött: egy vasöntöde és gépgyár (évi díj 1100 K), egy fémipargyár (140.000 K munkabér mellett 261·88 K évi díjjal) és egy érczárúgyár.

Gépgyártás, közlekedési eszközök gyártása és villamosági ipar:

Szavatossági biztosítást négy gyár kötött a következő feltételekkel:

1 gépgyár és vasöntöde 400.000 K munkabér mellett 1186 K évi költséggel;

1 réz-, érczmű- és gőzkazánygyár 192.500 K munkabér mellett 592·16 K évi költséggel;

1 szivattyú- és gépgyár 400.000 K munkabér mellett 847·53 K évi költséggel;

1 gazdasági gépgyár 50.000 K munkabér mellett 497·16 évi költséggel.

Mész-, magnezit-, gipsz-, cement-, agyagárú- és üvegyártás:

Szavatossági biztosítást egy beton-, cement- és műkőgyár kötött évi 130.000 korona munkabér mellett 656·17 korona költséggel.

Faipar:

Szavatossági biztosítást 3 vállalat kötött; az egyik 40.000 K munkabér mellett erre 600 K-t, a másik 72.000 K munkabér mellett 800 K-t, a harmadik pedig 100.000 K mellett 200 K-t fizetett.

Bőr-, sörte- és szőripar:

Szavatossági biztosítást két bőrgyár kötött; az egyiknek 240.000 K munkabér mellett 450 K, a másiknak 75.000 K munkabér mellett 150 K-ba került ez a biztosítás.

Textilipar:

Szavatossági biztosítást két gyár kötött a következő feltételekkel:

1 kenderfonógyár 185.000 K munkabér mellett 483·05 K évi díjért;

4 kelmepestőgyár 428.000 K munkabér mellett 490 K évi díjért;

1 jutafonó- és szövőgyár 620.000 K munkabér mellett 261·32 K évi díjért.

Ruházati ipar:

Szavatossági biztosítást 1 gyár kötött 160.000 K munkabér mellett 288 K költséggel.

Czukoripar:

Négy gyár a balesetekért való szavatossági kötelezettségéből folyó kártérítési esetekre is biztosította magát; az egyiknek, mely az 1901/2. termelési éven át 450.000 K munkabért fizetett, e biztosítás 865 K-ba került. A biztosító-intézet a gyár kártérítési kötelezettségének bekövetkezése esetében egyéenkint legfeljebb 10.000 K-t, tömeges szerencsétlenség esetében legfeljebb 100.000 K-t fizet.

Két másik gyár 646.000 K évi munkabér mellett 1200 K-t, illetve 326·275 K munkabér mellett 650 K-t fizetett e biztosítás évi díja fejében.

Sör- és malátaipar:

Szavatossági biztosítást kötött egy malátagyár 30.000 K munkabér mellett 105·05 K évi díjjal.

Szeszipar:

Szavatossági biztosítást egy gyár kötött.

Vegyészeti ipar:

Zavatossági biztosítást 4 gyár kötött a következő feltételekkel:

1 petrolumgyár 84.000 K munkabér mellett 488 K évi díjjal;

1 gyufa- és kocsikenőcs-gyár 171.4000 K évi munkabér mellett 736-76 K évi díjjal;

1 műtrágyagyár 240.000 K évi munkabér mellett 720 K évi díjjal;

1 spodium-gyár 120.000 K évi munkabér mellett 200 K évi díjjal.

Vegyés iparágak:

Zavatossági biztosítást kötött a gummi-gyár évi 300 K költséggel.

*

Midőn ezekben ismertettük volna 168 nagyobb gyártelep biztosítási viszonyait, a baleset- és baleset-biztosítási statisztika lehető teljessége kedvéért közlendőnek tartjuk még a baleset-biztosítással foglalkozó magántársaságok jegyzékét és azoknak baleset-biztosítási üzletkörét.

Magyarország területén az 1901. évben baleset-biztosítással nyolcz intézet foglalkozott, névszerint: »Foncière«, »Nemzeti baleset-biztosító r.-t.«, »Anker élet- és járadék-biztosító r.-t.«, »Első osztrák általános baleset ellen biztosító r.-t.«, »Nemzetközi baleset ellen biztosító r.-t.«, »Osztrák elemi biztosító r.-t.«, »Providentia általános biztosító r.-t.«, és a berlini »Victoria általános biztosító r.-t.«

Horvát-Szlavonországok területén az »Osztrák elemi biztosító r.-t.« kivételével ugyanezek az intézetek foglalkoztak baleset biztosítással.

A felsorolt biztosító társaságok 1901. évi működésére vonatkozó adatokat — a m. kir. központi statisztikai hivatal által összeállított — következő tábla tünteti fel:

Közjogi alkatrész, melyre a biztosítási üzlet kiterjed	A biztosítottak összes száma az év végén	A biztosított összeg (illetve a napi kárpótlás) az év végén		
		halálesetre	álló munkakép- telenségre	mulékony munkakép- telenségre
		ezer koronákban		
Egyéni baleset				
Magyarország	33.834	362.527	510.242	245
Horvát-Szlavonországek	2.214	22.656	36.929	18
Magyar birodalom	36.048	385.183	547.171	263

Együttes

Közjogi alkatrész, melyre a biztosítási üzlet kiterjed	A biztosítottak összes száma az év végén	Biztosított összeg az év végén ezer koronákban	A ki-
			káresetek száma
Magyarország	121.470	196.333	4.328
Horvát-Szlavonországek	3.515	3.690	169
Magyar birodalom	124.985	200.023	4.497

A kifizetett kártérítések száma és pedig			A kifizetett károk összege és pedig			A biztosítottak összes száma az év végén	Biztosított összeg az év végén	Díjbevétel az egyéni baleset biztosításból
halál esetén	állandó munkaképtelenség esetén	mulékony munkaképtelenség esetén	halál esetén	állandó munkaképtelenség esetén	mulékony munkaképtelenség esetén			
biztosítás			ezer koronákban			Utazási baleset biztosítás		ezer koronákban
12	35	4.353	70	212	305	3.842	95.154	1.208
—	3	212	1	4	15	128	3.458	65
12	38	4.565	71	216	320	3.970	98.612	1.273

biztosítás.

fizetett			A biztosítottak megoszlása foglalkozás szerint			Díjbevétel az együttes biztosításból
károk összege és pedig			gyári	bánya	egyéb foglalkozási csoportok	
betegség esetén	munkaképtelenség esetén	halálesetek folytán				munkások
ezer koronákban			szám szerint			ezer koronákban
60	88	82	86.776	4.333	30.361	537
4	3	5	3.162	42	311	22
64	91	87	89.938	4.375	30.672	559

E statisztikából látjuk, hogy az ipari balesetbiztosítás, bár — mint önkéntes elhatározáson alapuló — figyelemre méltó, lényegében hazánkban mégis jelentéktelen még. Az összes együttesen biztosítottak száma 1901. végén 124.985 volt, és ezek között gyári-, illetve bánya-biztosított mindössze 94.313, vagyis nem is negyedrésze azoknak, kik egy hozzávetőleges számítás szerint a kötelező baleset-biztosítás behozatala esetén biztosítási kötelezettség alá esnének. Szerényi József ugyanis törvényjavaslati munkálatában a biztosítási kötelezettség alá eső alkalmazottak számát hazánkban — a biztosítási kényszer esetén — kereken 400.000 egyénre teszi.

Még szerényebb jelentőségű ez eredmény, ha a biztosított összeget tekintjük. Ez 200.023 korona, melylyel szemben az illető társulatok díjbevétele 1901-ben 559.000 korona volt.

Ha tekintetbe vesszük, hogy ez a díjbevétel nyolcz magántársulat között oszlik meg, úgy ezek szempontjából sem tulajdonítható az ez idő szerinti baleset-biztosítási üzletnek valami nagy jelentőség.

